

Sec.

8.

KOLONIAAL MUSEUM TE HAARLEM

CATALOGUS

der

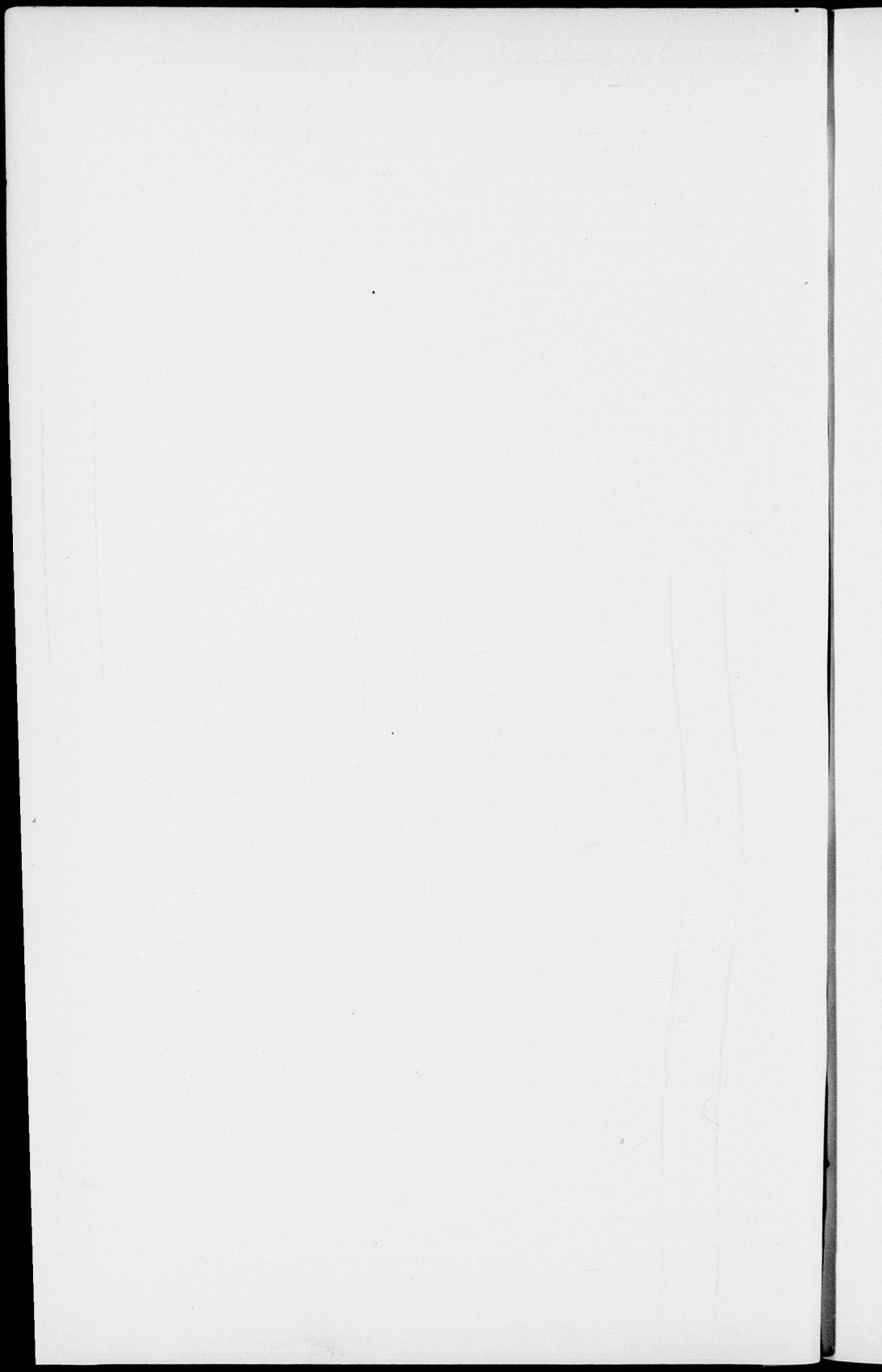
Nederlandsche West-Indische Tentoonstelling

te HAARLEM

1899

AMSTERDAM — J. H. DE BUSSY — 1899

VOORWOORD

Met dit boekje wordt een deel van mijn wenschen omtrent Nederlandsch West-Indië vervuld.

De Cultuurtuin in Suriname is gevestigd. Eene uitbreiding daarvan tot Botanischen Tuin en Wetenschappelijk Station en meerder onderzoek van het binnenland worden ernstig besproken. De inwoners hebben blijk gegeven van hunne ingenomenheid met ons streven; de inzending van bijdragen toont hun ijver. Nederlandsch West-Indië zal in deze Tentoonstelling rijker dan ooit worden verlegenwoordigd.

Ik heb sinds lang een groote voorliefde voor onze Koloniën in het Westen. Waarom? Niet omdat zij hulpbehoevend zijn! Maar uit de overtuiging dat zij zijn een verwaarloosd erfdeel, een erfdeel, dat gereed is, ons de blijken te geven van kracht en leven, maar daarin wordt tegengehouden door onze onverschilligheid. De schuld daarvan — een schuld van eeuwen, — ligt aan ons.

Wij hebben de groote zegeningen der beschaving zelf in allen overvloed genoten, maar aan onze West-Indië niet gegund.

Onze eeuw gaat den philanthropischen kant uit, — en dat is voortreffelijk. Maar wij vergeten te veel dat niet alleen de zwakken, de armen ons hulp vragen; — er zijn ook krachtige lichamen, die onderdrukt worden door eene macht van schadelijken ballast, miskende genieën die zich niet kunnen ontwikkelen en alleen vragen: Ach neem dien ballast weg en maak ons vrij!

Zoo een genie is Suriname. Vroeger was Suriname rijk door de slavernij. Thans is ze zelf een slavin, zweogende aan een ketting — die ketting is onze bekrompenheid.

Er is geen beter middel tegen de domheid dan kennis; en daarom blijft mijn vaste overtuiging: Breng wetenschap in Suriname en de kolonie is gered.

Dit is mijn doel geweest bij het aandringen op de vestiging van een Cultuurtuin, op het regelen van een Expeditie, op het houden van deze Tentoonstelling. Niet anders dan kennis van het land en zijn productie.

In Suriname was de Wetenschap tot dusver verwaarloosd. Enkele landgenooten zijn wel daarin voorgegaan, reeds in de vorige eeuw, maar kleingeestig jagen naar dadelijk voordeel maakte van de rijke kolonie een vuile scharrelboel, van het heerlijke land dat schatten van welvaart en volksgeluk zou kunnen geven, — een lastpost.

Daarom stel ik voor Ned. West-Indië een geheele omwenteling voor: Als onze geliefde Koningin slechts het sein wil geven, dat in Suriname een centrum van wetenschappelijke ontwikkeling worde gevestigd, zooals in onzen tijd in Nederland zelf en in alle beschaafde landen bestaat, dan is de toekomst van Nederlandsch West-Indië verzekerd.

Wie er meer van wil weten, kan aan het Koloniaal Museum inlichting krijgen.

Moge deze tentoonstelling daartoe eene nuttige bijdrage leveren, dan is ons doel bereikt.

F. W. VAN EEDEN.

Haarlem, 1 Juli 1899.

GESCHIEDENIS

DER

NEDERLANDSCH WEST-INDISCHE TENTOONSTELLING

In 1897 ontwikkelde zich bij het Bestuur van het Koloniaal Museum het plan van eene Tentoonstelling van Ned. West-Indië; de eerste mededeeling dienaangaande verscheen in het Bulletin van het Museum van Maart 1897.

Het vond bijval in Ned. West-Indië zelf, en spoedig kwam daar eene commissie tot stand, die zich beijverde tot voorbereiding dier Tentoonstelling.

Oorspronkelijk was het voornemen deze te houden in 1898 te Paramaribo, en in 1899 te Haarlem, om vervolgens, hetgeen daarvoor geschikt was, te bestemmen voor de Wereldtentoonstelling te Parijs in 1900.

Het programma, samengesteld door de Surinaamsche commissie, in overleg met het Museumbestuur, is opgenomen in het Bulletin van het Koloniaal Museum, no. 18, uitgegeven in Juni 1898.

Het plan vond bij vele ingezetenen van Suriname medewerking en zoowel het Koloniaal bestuur, als de Plantersvereeniging verleenden daaraan haren financiële steun.

Het Koloniaal Museum bestemde de groote zaal van het nieuwe bijgebouw van dat Museum voor de Surinaamsche tentoonstelling in 1899, en daarna tot blijvende West-Indische afdeeling.

Van het plan om eene vóór-tentoonstelling te houden, is de commissie, in Suriname, teruggekomen, wegens de moeielijkheid, om de voorwerpen en producten aldaar zoolang voor bederf te vrijwaren; want het voornemen blijft, om het beste deel der inzendingen te bestemmen voor de tentoonstelling te Parijs in 1900.

Voor de uitvoering van het plan zijn wij dus in de eerste plaats dank verschuldigd aan deze commissie in Suriname en in het bijzonder aan hare leden: J. F. Pool, C. J. Hering en S. de Lange, in Suriname.

De Heer W. L. Loth, tijdelijk in Nederland, heeft ons bij de voorbereiding der tentoonstelling bijzonder ter zijde gestaan.

De genoemde heeren in Suriname hebben zich zeer veel moeite

gegeven met het verzamelen van de ingezonden producten en voorwerpen.

Dr. H. van Cappelle heeft voor de geologische collectie onzer tentoonstelling willen zorgen, Jhr. L. C. van Panhuys voor de ethnographische, en de Heer H. Veen voor de zoölogische.

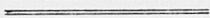
Niet onvermeld mogen blijven de bijzonder goede zorgen, die de conservator van ons Museum, de Heer D. G. J. Bolten, aan deze expositie heeft besteed.

Ook betuigen wij onze bijzondere erkentelijkheid voor hunne bijdragen in dezen beschrijvenden catalogus, aan de Heeren Dr. H. D. Benjamins, Jhr. Mr. T. A. J. van Asch van Wijck, W. L. Loth, Dr. H. van Cappelle, H. Pyttersen Fz., Jhr. L. C. van Panhuys, Mr. C. W. van Meurs, L. A. Ferguson en Dr. Maurits Snellen.

Niet het minst hebben ook aanspraak op onze erkentelijkheid de Directie van den Koninkl. West-Indischen Maildienst, die de aanzienlijke uitzendingen uit Suriname volkomen kosteloos vervoerde; alsmede de Heeren cargadoors Hoijman en Schuurman, die ons mede belangeloos hulp verleenden.

Wij eindigen met onze hulde te brengen aan Z. E. den Minister van Koloniën en Z. E. den Gouverneur van Suriname, aan wiens gunstige gevoelens het welslagen van deze tentoonstelling voor een groot deel te danken is.

Wij vleien ons dat zij met voldoening zullen terugzien op deze gebeurtenis, en dat zeer zeker veler oogen en harten zich zullen vestigen op onze bezittingen in Amerika.

ALGEMEENE INLEIDING

De eerste nederzettingen der Engelschen, en later, in 1667, der Hollanders, in Suriname werden gevestigd langs de oevers van den benedenloop der rivieren Suriname, Commewijne en Cottica, met de daarin vloeiende Para-, Paulus- en Surnaukreeken, takken van de Suriname, de Orelana-, Matappica- en Commetewanekreeken, takken van de Commewijne, en de Perica-, Mot- en Vredenburgkreeken, takken van de Cottica.

Eerst in het begin van deze eeuw werden langs de oevers van den benedenloop der rivier Saramacca eenige plantages aangelegd, terwijl terzelfder tijd, voornamelijk door Engelschen, aan wie daartoe door het koloniaal bestuur grondbrieven werden uitgereikt, de plantages in het tegenwoordig district Coronie langs de zeekust en langs de oevers van de beneden Nickerie-rivier ontstonden.

Zoolang de aanvoer van negerslaven uit Afrika het verlies van werkkrachten, door desertie als anderszins veroorzaakt, kon aanvullen, bloeiden de plantages en was er een aanzienlijke uitvoer van suiker, koffie, katoen, terwijl ook cacao, tabak en indigo verbouwd en veel timmer- en meubelhout verwerkt werden. De kwijning der plantages begon evenwel toen die aanvoer ophield, en openbaarde zich in het verlaten van eene reeks plantages, die langzamerhand tot de wildernis terugkeerden; zij bereikte haar toppunt toen in 1863 de proclamatie der emancipatie gelukkig een einde maakte aan de slavernij en die plantage-arbeiders in 1873, na de opheffing van het staatstoezicht dat hun dwong onder contract op de plantages te werken, grootendeels aan zich zelven werden overgelaten.

Daar sommige van de vroegere slaven aan wie, na 1873, kleine perceelen land door het Kol. gouvernement waren afgestaan, om voor eigen rekening stapelproducten op kleine schaal te verbouwen, zich met goed gevolg daarop toelegden op de terreinen bij het fort Nw.-Amsterdam en de voormalige plantage Domburg, werd de uitgifte in huur van kleine perceelen aan creolen-arbeiders uitgebreid langs de oevers van de rivieren Saramacca, Nickerie

en andere punten in de nabijheid van in werking zijnde plantages, en verkregen later ook immigranten, wier contract-tijd geëxpireerd was, dergelijke perceelen kosteloos. Onlangs werden nieuwe centrale vestigingsplaatsen door de zorg van het Bestuur aangelegd, waarvan de voormalige plantage Alkmaar uitsluitend voor immigranten, de vroegere plantages La Rencontre en Paradise voor deze zoowel als voor creolen-arbeiders, inboorlingen der kolonie, bestemd zijn.

Bovendien zijn vele vroegere plantages thans het eigendom geworden van de vroegere slaven en hunne nakomelingen, die de gronden onderling verdeeld hebben, zooals in het district Coronie, of in onverdeeld bezit gezamenlijk bearbeiden, als in de districten Boven-Para en Boven-Suriname, zoodat het aantal personen, die zelfstandig op kleine schaal den landbouw uitoefenen, voortdurend toeneemt.

Toen na de vrijverklaring der slaven, na eene periode van malaise, maatregelen genomen werden om door aanvoer van immigranten de ontwikkeling van den landbouw op groote schaal te bevorderen, begonnen de overgebleven plantages zich uit den staat van verval op te heffen, en was de aandacht nu voornamelijk gevestigd op de teelt van cacao, daar de suikerprijzen zóó begonnen te dalen, dat slechts met toepassing van de nieuwste machines de concurrentie van rietsuiker tegen beetwortelsuiker is vol te houden. Katoen, indigo en tabak verdwenen van de productielijst. Ook het timmerhout kwam schaars aan de markt, omdat er van boschcultuur nooit sprake was geweest en de vroegere zoogenaamde houtgronden uitgeput raakten. Wat daarvan thans nog uitgevoerd wordt, komt hoofdzakelijk door tusschenkomst van boschnegers uit de bosschen nabij den bovenloop der rivieren in de stad. In 1897 is uitgevoerd 2382 M³. onbewerkt en vierkant behakt hout ter waarde van f 47640 en 8946 K.G. letterhout ter waarde van f 1342.

In den laatsten tijd werden proeven genomen met den aanplant van tabak, welke aanvankelijk zulke goede resultaten opleverden, dat zij thans op groote schaal worden voortgezet.

Monsters daarvan zijn aanwezig in de collectie van het Koloniaal Museum te Haarlem.

Hetgeen van Suriname buiten den kring der vroeger aangelegde plantages ligt, werd eenigszins bekend door de verschillende tochten, die, voornamelijk in de tweede helft der vorige eeuw, werden ondernomen om weggeloopte slaven in de bosschen op te sporen, of ze tot de Boven Marowijne en de Suriname rivieren te vervolgen. Na de staking der vijandelijkheden tegen die weggeloopte slaven en de erkenning van de vrijheid, die zij zich zelve hadden verschaft, werd er niet meer naar die binnenlanden omgezien.

Deze toestand duurde tot 1860, toen de heeren J. F. A. Cateau van Rosevelt en J. F. A. E. van Lansberge de verschillende rivieren van Suriname in kaart begonnen te brengen, waarbij zij tal van punten astronomisch bepaalden, welke tot grondslag dienden voor latere metingen en verkenningen in het bergachtig deel der kolonie, die, in 1876 begonnen, geleid hebben tot de ontdekking van den goudrijkdom van den bodem en de aanwezigheid van andere mineralen.

Intusschen is tot nu toe slechts ongeveer een derde deel van het land bereisd en min of meer onderzocht.

Uit de kaart van Suriname, naar die van genoemde heeren vervaardigd en aangevuld met eigen opmetingen van ondergeteekende en gegevens betreffende den bovenloop van de Corantijn van C. F. Barrington Brown en H. Coudreau, blijkt, dat Suriname op de Noordkust van Zuid-Amerika ligt tusschen 54° en 58° Westerenlengte van Greenwich en 2° en 6° Noorderbreedte.

De grenzen daarvan zijn in het Noorden bepaald door den Atlantischen Oceaan, in het O. door de rivieren Marowijne en Lawa, terwijl van af $3^{\circ} 16'$ N. breedte zuidwaarts de O. grens onzeker is, omdat nog niet beslist is of de Itanie, komende uit het Z. Z. W., dan wel de Marowijne kreek, stroomende uit het Z. Z. O., die op dat punt samenvloeien in de Lawa, de hoofdtak is van laatstgenoemde rivier.

In het zuiden scheiden het Tumuchumacgebergte, waaruit de Lawa ontspringt en het Acaraigebergte, dat de bronnen van de Corantijn voedt, Suriname van Brazilië. De zuidelijke grens tusschen 55° en 56° Westerenlengte van Greenwich is echter niet nauwkeurig bekend.

De Corantijnrivier bepaalt in het westen de grens tusschen Suriname en Engelsch Guyana nauwkeurig tot de Koning Frederik Willem IV-vallen, op ongeveer $3^{\circ} 24'$ N. B. Van af dat punt zuidwaarts tot het Acaraigebergte heerscht dezelfde onzekerheid als aan de Oostelijke grens, omdat ook hier nog niet beslist is welke de hoofdtak is van de Corantijn: de in bovengenoemde vallen uit het Z. en Oosten komende zijtak of wel de uit het Z. Z. W. komende in September 1872 door C. B. Brown F. G. S. ontdekte „nieuwe rivier”.

Blijken de Itanie, de hoofdtak van de Lawa en de uit het Z. en Oosten komende stroom de hoofdtak van de Corantijn te zijn en trekt men de zuidelijke grens gemiddeld over de parallel van 2° N. B., dan bevat Suriname eene oppervlakte van 146300 K. M.² of 14,630,000 Hectaren.

Moeten daarentegen de Marowijne kreek en „de nieuwe rivier” worden beschouwd als de hoofdtakken van de Lawa en de Corantijn, dan bedraagt de oppervlakte der kolonie, met behoud van de zuidelijke grens op gemiddeld 2° N. B. 161.000 K. M.² of 16.100.000 Hectaren.

Er heerscht derhalve onzekerheid ten aanzien van eene oppervlakte van bijna *anderhalf miljoen* Hectaren, gelijkstaande aan bijna de helft van de oppervlakte van Nederland, of van de gezamenlijke oppervlakte van de Nederlandsche provinciën Friesland, Drente, Overijssel, Gelderland en een deel van Utrecht of van Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg.

De kolonie is thans, behalve de stad Paramaribo, verdeeld in 12 districten. In de handleiding behoorende bij bovengenoemde kaart, zijn de ligging van de bestaande plantages, met de soort van het hoofdproduct en van de voormalige en buiten cultuur zijnde plantages en kleine perceelen, aangegeven.

Bevolking. Volgens het Koloniale Verslag over 1897 bestond op Ultio. December 1897 de bevolking uit 67.767 personen, waaronder 766 Europeanen, waarbij niet begrepen zijn de Europeanen die bij het garnizoen, de zeemacht of op de koopvaardijvloot dienen. Hiervan waren 30 577 te Paramaribo gevestigd.

Landbouw. Op 1 Januari 1898 waren 257.131 Hectaren ten behoeve van den landbouw in eigendom en in huur uitgegeven, waarvan slechts 15.654 in cultuur.

Er werden verkregen:

SUIKER

District.	Aantal plantages.	Muscovado K.G.	Vacuum- pan K.G.	Melasse Liter.	Rum Liter.	Hectare oppervl. waarvan de oogst is verkregen.
Cottica.....	2	233.970	1.531.775	71.682	212.368	274.6
Ben. Commewijne.	2		7.127.685	1.218.318	483.382	871.665
Ben. Suriname....	1		381.544	59.420	70.654	87.71
Nickerie.....	3	70.000	2.280.000	20.690	234.337	452.
Samen.....	8	303.970	11.321.004	1.370.110	1.000.741	1.685.9750

Gemiddeld bedroeg alzoo de productie suiker per Hectare 6895 K.G.

CACAO EN ANDERE PRODUCTEN VAN PLANTAGES, DIE IEDER MEER DAN 25 HECTAREN IN CULTUUR HEBBEN.

District.	Aantal plantages.	Cacao K.G.	Koffie K.G.	Trossen.		Aantal kokosnoten.	Koren (Mais) K.G.	Aard- vruchten K.G.
				Bananen.	Bacoves			
Cottica	1	2.159.5	663.75	50	—	—	—	—
Bov. Commewijne.....	1	39.165.5	2.807	3.199	—	—	—	—
Ben. Commewijne.....	31	1.514.808	40.666	38.297	9.824	—	17.130	—
Ben. Suriname.....	17	774.098	194.913.5	69.973	7.847	—	10.093.75	5.620
Ben. Para.....	2	51.504.5	813	202	—	—	—	—
Bov. Suriname.....	5	83.986	1.343	16.501	430	—	—	—
Bov. Para.....	3	74.023	4.690.8	7.595	3.599	—	9.000	—
Ben. Saramacca.....	13	249.679.75	4.193	9.400	93	—	1.237.5	411
Coronie.....	1	8.759	115	516	30	22.566	250	400
Nickerie.....	4	97.250	6.877	19.051	—	—	7.740	—
Samen.....	78	2.895.523.25	257.082.05	164.784	21.823	22.566	45.451.25	6.431

Op de plantages waren als veld- en fabrieksarbeiders werkzaam: 6242 immigranten en 5779 creolen.

CACAO EN ANDERE PRODUCTEN VAN VOORMALIGE PLANTAGES

vroegere plantages thans in kleine perceelen gesplitst en
arbeiders en immigranten of aan hen verhuurd.

DISTRICT.	Aantal voormalige plantages en kleine perceelen.	Cacao. K.G.	Koffie. K.G.	Trossen.		Aantal kokosnoten.	Koren, (Mais) a) K.G.	Aardvruchten K.G.
				Bananen.	Bacoves.			
Cottica	60	46.085	8.388	35.516	—	—	35.135	5.0
Bov. Commewijne.....	133	29.172	2.159.5	20.412	—	—	30.460	25.9
Ben. Commewijne.....	273	28.903	3.242	35.246	300	100	12.435	22.3
Ben. Suriname.....	245	25.800	2.346	14.618	—	—	15.547	57.9
Ben. Para.....	551	6.168.5	125	7.350	—	—	15.148	8.6
Bov. Suriname.....	103	9.423.5	505	21.599	—	—	25.160	98.5
Bov. Para.....	540	78.871.5	3.268	18.191	425	—	29.440	241.9
Bov. Saramacca.....	44	2.849	—	4.935	90	—	8.160	32.5
Ben. Saramacca.....	583	193.095.5	892	195.419	175	—	121.307.5	49.5
Coronie.....	611	21.478	984	23.626	—	432 083	5.992	23.7
Nickerie.....	191	87.139	2.001	21.086	—	—	14.687	5.2
Marowijne.....	11	5	5	167	—	—	1.000	3
	3345	528.990	23.915.5	398.165	990	432.183	314.471.5	571.9

3896 eigenaren en 4160 huurders van kleine perceelen, te same

AGES DIE THANS MINDER DAN 25 H. A. IN CULTUUR HEBBEN;
 plits en kleine perceelen in eigendom behoorende aan creolen-

Koren, (Mais) ^{a)} K.G.	Aardvruchten K.G.	Rijst K.G.	Kokosolie L.	Copra K.G.	Lemmetjes H.L.	Lemmetjessap L.	Hout in geldswaarde.	Tabak.	Aanmerking.
35.135	5.020	—	—	—	—	—	f 1.129	—	Uitgevoerd 2382 M ³ . onbewerkt en □ be- hakt hout, ter waarde van f 47.640 en 8.946 K.G. letterhout ter waarde van f 1.342. Deze hoeveelheid is voornamelijk door boschnegers aange- voerd uit de binnen- landen. a) Onder koren ver- staat men in de kolonie Mais.
30.460	25.935	600	—	—	—	—	„ 2.274 ⁵	—	
12.435	22.350	4.100	—	—	—	—	„ 2.411	—	
15.547	57.995	3.420	—	—	39	—	„ 230	—	
15.148	8.685	31.253	—	—	—	—	—	—	
25.160	98.566	31.255	—	—	—	—	„ 17.007	25	
20.440	241.905	10.155	—	—	—	—	„ 19.574 ⁵	—	
8.160	32.550	4.100	—	—	—	—	„ 816	—	
21.307	49.560	37.990	—	—	—	—	„ 428	—	
5.992	23.785	—	1238	4130	—	6160	—	—	
14.687	5.225	11.350	—	—	—	—	—	—	
1.000	375	—	—	—	—	—	—	—	
14.471	571.951	134.223	1238	4130	39	6160	f 43.870	25	

en, te samen 8056 personen, beoefenden den kleinen landbouw.

Behalve deze producten van den landbouw levert het bosch nog tal van gommen, harsen en oliën op, die echter bij gebrek aan bevolking ongeëxploiteerd blijven. Zoo maakt het koloniaal verslag over 1897 slechts melding van den uitvoer van 6485 K.G. kwassiehout, 84 K. G. tonkaboonen en 159,253 K. G. balata.

De winning van laatstgenoemd artikel, het gestolde melksap van de bolletrie (*Sapota Mülleri* Bleck.) is in de laatste jaren eene industrie geworden, die naar gelang van de stijging of daling der prijzen met meerdere of mindere energie wordt uitgeoefend.

In 1897 waren 32 concessiën verleend op eene gezamenlijke oppervlakte van 158,131.20 H. A. tot exploitatie van balata.

Tot het doen van onderzoek naar de aanwezigheid van balata werden 77 vergunningen verleend tot eene gezamenlijke oppervlakte van 3,514,786 Hectaren.

Sedert de aanwezigheid van goud in 1876 voldoende geconstateerd werd, is de ontginning daarvan onafgebroken voortgezet en wijzen de resultaten van af dien tijd op eene toenemende exploitatie, waarvan schitterende resultaten worden verwacht.

Werd het goud tot nu toe verzameld uit de wasschingen der afzettingen in de kreeken, thans zijn op verschillende plaatsen goudhoudende kwartsriffen gevonden, wier exploitatie rijke voordeelen beloven.

In 1897 werden kosteloos 45 vergunningen verleend tot het doen van onderzoek naar de aanwezigheid van delfstoffen in de districten :

Saramacca	op een oppervlakte van 800.000 H.A.				
Nickerie	„ „ „ „	40.000	„		
Marowijne	„ „ „ „	23.000	„		
Suriname	„ „ „ „	20.000	„		

te samen 883.000 H.A.

Het terrein gelegen tusschen de Suriname- en Marowijne-rivieren, aan de Mij. Suriname voor den tijd van 4 jaren kosteloos afgestaan tot het instellen van een geologisch en landbouwkundig onderzoek, werd volgens het verslag der Mij. voorloopig onderzocht met het oog op aanleg van een stoomtramweg, te loopen van Paramaribo door de goudstreek tusschen de Saramacca- en Suriname-rivieren en verder langs de Sara kreek naar de Tapanahonij.

Voorloopig is het onderzoek bekroond met het vinden van goudhoudende kreeker, wier exploitatie uitzicht geven op goede winsten.

IN EXPLOITATIE WAREN UITGEGEVEN:

Aantal concessiën.	District.	Hectaren.
93	Suriname.	33.113.2566
44	Saramacca.	105.423.85
20	Marowijne.	11.300.625
12	Lawa.	6.378.40
te zamen 169		156.216.1316

HERNIEUWDE CONCESSIËN.

Aantal concessiën.	District.	Hectaren.
96	Suriname.	103.292.3850
40	Saramacca.	31.878.47
12	Marowijne.	13.850
13	Lawa.	85.687.3750
te zamen 161		234.708.23

In het geheel alzoo 330 concessiën op eene oppervlakte van 390.924 3616 Hectaren.

De hoeveelheid goud in 1897 gevonden bedroeg in de terreinen aan of in de nabijheid van de

boven Suriname.....	434 661.1 gram.
Saramacca.....	135.492 „
Marowijne.....	82.950.8 „
Lawa.....	250.020.2 „

903.124.1 gram.

De waarde van het uitgevoerde goud van den aanvang der industrie in 1876 tot en met 1897 bedraagt f 21.872.450.08.

Uit deze gegevens blijkt dat de belangstelling welke in Nederland van lieverlede voor Suriname toeneemt, volkomen gerechtvaardigd is, daar niet alleen de rijkdom aan goud en andere mineralen een bron van groote winsten kan opleveren, maar vooral de vruchtbare bodem bij vermeerdering der werkkrachten en goede exploitatie, de daartoe bestede kapitalen goede rente zal doen afwerpen.

's-Gravenhage, Juni 1899.

W. L. LOTH.

WIJ GAAN VOORUIT!

Wie met eenige belangstelling de geschiedenis van Suriname gedurende het laatste tienjarig tijdperk heeft gevolgd, zal de bovenstaande woorden moeten onderschrijven.

Wij gaan vooruit, in waardeering van deze schoone kolonie, zoolang miskend en louter als een lastpost beschouwd; in het streven onze kennis omtrent land, volk, voortbrengselen te vermeerderen; in zucht tot het verleenen van steun ter ontwikkeling van de bronnen der te langzaam ontkiemende welvaart.

Hoe gebrekkig evenwel is nog deze kennis.

Moet niet een gevoel van schaamte den Nederlander bekruipten, als hij zijn blik laat rusten op die groote, zwarte vlek, ruim 90 % van het totaal gebied der kolonie, op de kaart aangeduid als „onbekende wildernis;” op het $\frac{1}{958}$ deel der geheele oppervlakte, dat thans in cultuur is gebracht!

Welke stroomen hun oorsprong nemen op onbekende bergen en hoogvlakten daar in het binnenland; welke schatten er verborgen liggen in den bodem; welke producten, welke natuurwonderen er gevonden worden, wij weten van dat alles niets en twee en een halve eeuw lang hebben wij er zelfs niet naar getracht er iets van te weten.

Zal het thans anders, beter worden?

Er zijn verschijnselen welke duiden op eene verandering ten goede.

Nu de aanvankelijk goed geslaagde arbeid der „Maatschappij Suriname” bovendien bewezen heeft dat het klimaat geen beletsel behoeft te zijn voor ondernemingen, welke zich de exploratie van het binnenland ten doel stellen, mag men verwachten dat anderen zich aangemoedigd zullen voelen het door haar gegeven voorbeeld te volgen en het onderzoek van andere streken van Suriname ondernomen zal worden, zoo ter vermeerdering onzer wetenschappelijke kennis, als om nieuwe bronnen van welvaart op te sporen.

Wat wij er van weten wettigt de overtuiging, dat het achterland van Suriname rijk is aan goud en andere metalen, aan kostbare houtsoorten, balata en andere boschproducten; gegronde ver-

wachting omtrent het welslagen eener degelijk voorbereide en toegeruste onderneming mag dus worden gekoesterd.

Daarom de hand aan de ploeg geslagen, in het belang der kolonie, in het belang ook van het moederland dat mede de vruchten plukt van de welvaart zijner overzeesche bezittingen, maar bovenal om op te houden de eer van den naam van Nederland, welke niet duldt dat vreemdelingen zullen doen en tot stand brengen wat wij verzuimden.

Deze tentoonstelling zal daartoe krachtig kunnen medewerken. Zij zal er toe kunnen bijdragen aan Suriname te geven wat het in de eerste plaats behoeft van de zijde van het Moederland: den steun van intellect en kapitaal, en langs dien weg een werkzaam middel blijken ter meerdere ontwikkeling, tot verhoogden vooruitgang van Suriname.

Glück auf!

's-Gravenhage, Juni 1899.

PYTTERSEN.

DE BODEM

VAN

NEDERLANDSCH WEST-INDIË

Bij het telkens weder vernemen van nieuwe concessies voor het ontginnen van goud in de kolonie Suriname, zal menigeen wellicht niet vermoeden, dat wij aangaande de verspreiding van de formatie, die als de primaire ligplaats van het goud in de kolonie moet beschouwd worden, nog zeer weinig weten en dat men dus in de meeste gevallen omtrent de waarde van de aangevraagde terreinen geheel in het onzekere verkeert.

Een herinnering aan het beschamende feit, dat van de miljoenen, die de West-Indische bodem reeds aan fosphaat heeft opgebracht, slechts een zeer klein gedeelte aan die kolonie zelve en aan Nederland ten goede is gekomen, doet, in verband met den ontegenzeglijk grooten goudrijkdom van Suriname, onwillekeurig de vraag rijzen: zijn in Nederland de oogen nog niet open gegaan, heeft Nederland niet reeds genoeg geboet voor het verzuim, dat het gepleegd heeft, door geen belang te stellen in de gesteldheid van den bodem zijner koloniën in de West? Terwijl toch de Fransche en Engelsche Regeeringen in de aan Nederlandsch-Guyana grenzende koloniën reeds aanzienlijke sommen aan het geologisch onderzoek besteed hebben en, terwijl vooral Engeland reeds heeft ondervonden, dat deze sommen niet veel beteekenden, vergeleken met de middellijke en onmiddellijke voordeelen, die er uit zijn voortgevloeid, toch heeft Nederland nog steeds in een rustig afwachten volhard en geduld, dat door wetenschappelijke genootschappen of door partikulieren gelden voor geologische onderzoekingen in West-Indië werden besteed.

Het is zeker geen gemakkelijke taak, die van mij gevraagd werd, om, in enkele bladzijden, voor leeken een kort overzicht te geven van hetgeen door bedoelde onderzoekingen in Suriname reeds aan het licht is gebracht, en het zal dan ook slechts mijn streven kunnen zijn, om in hoofdtrekken een algemeen beeld te geven van de geologische gesteldheid dier landstreek en het belang van een stelselmatig geologisch onderzoek van haren bodem voor de ontwikkeling en den bloei onzer West-Indische bezittingen in het licht te stellen.

Hetgeen aangaande de geologie van Nederlandsch-Guyana

bekend is geworden, bepaalde zich tot voor korten tijd nog tot de mededeelingen, die door den Leidschen Hoogleeraar K. Martin over zijne reis langs de Suriname-rivier in het licht zijn gegeven ¹⁾ en waarin deze schrijver, mede in verband met de berichten van Dr. Schomburgk, Dr. Voltz en Dr. H. ten Kate over het westelijk deel der kolonie, een schets van de vermoedelijke verspreiding der verschillende formaties over ons geheele gebied heeft trachten te ontwerpen.

Korten tijd geleden werd onze kennis van Suriname verrijkt met de uitkomsten van drie reizen, door den Districts-commissaris van Nickerie, den heer C. van Drimmelen, langs de Boven-Nickerie ²⁾, de Maratakka, (zijrivier van de Nickerie) en de Kabalebo (zijrivier van de Corantijn) ³⁾ gedaan, en waarvan de gronden en steensoorten, benevens kaart en photographiën, op deze Tentoonstelling door mij zijn ingezonden.

Wegens de ondoordringbare vegetatie kunnen bij eene korte orienteeringsreis slechts de rivierdalen aangaande de geologische gesteldheid van het land licht verschaffen.

Eene vergelijkende studie van de beddingen der talrijke Suriname van Z. naar N. (in de bovengedeelten van Z.W. naar naar N.O.) doorsnijdende rivieren, zal ons evenwel een algemeen overzicht kunnen geven van de verspreiding der verschillende vormen in dat gebied. Dat dezelfde opeenvolging der formaties, die Martin bij bevaring der Suriname heeft aangetoond, ook in de overige rivierdalen van Suriname wederkeert en dat van de kust zuidwaarts het land binnendringende een viertal formaties strooksgewijs op elkander volgen, kan niet meer betwijfeld worden.

De rij wordt geopend door een breede alluviale kuststreek, die van O. naar W. belangrijk in breedte toeneemt en die uit de afzettingen van de zee en de rivieren gevormd zijn, wier grens moeilijk te bepalen is. Deze streek is opgebouwd uit klei, geel en blauw leem en fijner of grover kwartsand, waarvan de korrels veelal door bruinijzererts aan elkaar gebakken zijn en alzoo een zandsteen vormen. Van deze gronden, die de tot afzetting gekomen verweringsproducten van de hooger op ontwikkelde gesteenten (graniet, diabaas, kristallijne schiefers) zijn, kan men monsters in de ingezonden verzamelingen zien.

Zoodanige afzettingen stellen ook de terrasvormige oevers van den midden- en bovenloop der rivieren samen, en kunnen hier,

¹⁾ Bericht über eine Reise nach Niederländisch West-Indien und darauf gegründeten Studien, mit 4 Karten, zahlreichen Tafeln und Holzschnitten. II Geologie. Leiden, Brill. 1888.

²⁾ De Boven-Nickerie, onderzocht en in kaart gebracht door C. van Drimmelen, en naar diens verslag en bijeengebrachte gronden en gesteenten beschreven door Dr. H. van Cappelle. (Tijdschrift v. h. Kon. Ned. Aardrijksk. Gen. Jaargang 1899, Afl. I) met 1 kaart.

³⁾ De uitkomsten dezer beide tochten zullen binnenkort door mij gepubliceerd worden.

wegens de menigvuldige opstuwingen van het water en wegens de groote hoeveelheid medegevoerd steengruis, een aanzienlijke dikte bereiken.

Behalve deze alluviale gronden speelt porseleinaarde of kaolin, nu eens op primaire ligplaats (dan onzuiver), dan weer van de vormingsplaatsen weggespoeld, als verweringsproduct van graniet een groote rol, terwijl het heuvelachtig savannegebied zijn ontstaan aan de kwartskorrels dezer granieten te danken heeft.

Tot het alluvium moeten ook de talrijke opgeheven oeverwallen of de zoogenaamde schulpritsen gerekend worden, die, ongeveer evenwijdig aan de kust, ver landwaarts in zich uitstrekken.

De zoeven genoemde savannen van kwartszand behooren reeds tot de tweede strook of het eerste granietgebied, een gesteente, dat hier en daar, als dammen in de rivier te voorschijn komt (vooral in den drogen tijd) en stroomversnellingen te voorschijn roept, doch waarvan in dit gebied in hoofdzaak slechts de verweringsproducten: kwartszand, leem, klei (kaolin) en ijzerhoudende zandsteen aan de oppervlakte komen.

Talrijke verscheidenheden van graniet, nu eens in gneiss, dan weder in syeniet overgaande, zijn reeds uit Suriname beschreven en in de ingezonden collectiën vertegenwoordigd. Behalve graniet komt in dit gebied een ander vulkanisch gesteente voor, nl. diabaas, dat later in eruptie gekomen is en zoowel door de graniet als door de gesteenten van de volgende strook, het schiefergebied, heengebroken is. Deze derde strook, uit kristallijne schiefers opgebouwd, welke door gneiss, chlorietschiefer, glimmerschiefer, kwartsietschiefer en kwartsiet vertegenwoordigd worden en doorgaans steil opgericht zijn, is daarom van belang, omdat zij goudvoerende gangen bevat en als de formatie beschouwd moet worden, waaruit, evenals in Brazilië, het goud afkomstig is. Dat een nauwkeurig onderzoek naar de verspreiding dezer formatie in de kolonie van zeer groot belang zou zijn en dat de plaatsen, waarin in het alluvium vermoedelijk goud zou te vinden zijn, daardoor als van zelf zouden zijn aangewezen, behoeft geen nader betoog. Graniet, dat zich als dek over de schiefer schijnt te hebben uitgebreid, vormt weder de vierde strook, welke in het dal der Suriname bij den Diëtival begint.

Blijkt dus de geologische bouw van Nederlandsch-Guyana zeer eenvoudig te zijn, in het westen, in het gebied der Corantijn treedt in zoover eenige complicatie op door het van uit de Britsche Kolonie overgaan eener zandsteenformatie, die volgens Martin naar analogie met hetgeen in Venezuela bekend is, tot het krijt behoort.

Door de aanzienlijke verwerking, waaraan de gesteenten van tropische landen, ook die van Suriname, blootstaan, en waardoor een aantal gesteenten, vooral diabaas en schiefers, met een, onder den naam van lateriet (later is baksteen) bekend, ijzerrijk en leemachtig verweringsproduct bedekt zijn, is het verzamelen

van handstukken van het oorspronkelijk gesteente niet gemakkelijk, en in het algemeen de studie van de geologie van het tusschen de rivierdalen gelegen, met dicht oerwoud bedekt gebied, aan groote bezwaren verbonden. Door deze verwerking werd ook de merkwaardige, als gepotlood ijzer uitziende, korst gevormd, die vooral de diabaas- en schiefergesteenten bezitten en die bijna geheel uit mangaan ($Mn. O_2$) bestaat.

Van de bovengenoemde formaties schijnt dus de oude of archaeische schieferformatie als primaire ligplaats van goud de belangrijkste te zijn, terwijl de aan ijzer rijke laterieten van het diabaas- en schiefergebied, wellicht met ijzerertsen uit de schiefers (volgens Martin) een niet minder gewichtige rol in de kolonie zullen kunnen spelen.

Dat ook nog andere ertsen in deze formatie voorkomen, is in het minst niet twijfelachtig: bij Carolina aan de Surinamerivier schijnen rolsteenen van loodglans niet zeldzaam te zijn, terwijl titaanhoudend magneetijzer, nevens eenig ingesprekeld goud, in vrij aanzienlijke hoeveelheid in de kwartsschiefer-rolsteentjes van de Boven-Nickerie en in een kwartsrolsteen beneden de Avana-veroval (Kabalebo) is ingesloten.

Voeg ik hier nog bij, dat het zand van het Savannegebied en de in de kolonie zoozeer verspreide kaolin voor glas- en porceïnfabricage zou kunnen gebezigd worden, dan staat voldoende vast, dat Suriname in haren bodem schatten verborgen houdt, welke die kolonie tot grooten bloei zouden kunnen brengen.

Wat nu de geologische bouw van de eilanden Curaçao, Aruba, Bonaire enz. betreft, die als afgebroken stukken van het Zuid-Amerikaansche vasteland moeten beschouwd worden, zoo weten wij uit de studiën van den Hoogleeraar Martin, dat zoowel op Curaçao als op Aruba diabaas zeer verspreid voorkomt; dat dit gesteente op Curaçao door een gordel van krijtkalk omgeven is, terwijl het op Aruba door groenschiefers of hoornblendeschiefer is heengebroken, die het centrum van het eiland inneemt.

Op beide eilanden worden de genoemde gesteenten door een gordel van oudere kwartaire koraalkalken, en deze weder door jongere rifkalken, alluvium en duinen omgeven. Deze oude rifkalken hebben de bekende phosphoriet opgeleverd, die als gemetamorphoseerde rifkalk moet beschouwd worden.

De millioenen, die deze phosphorieten hebben opgebracht, en die wegens de onverschilligheid van Nederland jegens de West-Indische Koloniën, grootendeels door Engelschen weggehaald zijn, kunnen ons tot leering strekken.

Moge ook Nederland eenmaal tot het besef komen, dat de betekenis eener kolonie eerst dan goed beoordeeld kan worden, wanneer men haar bodemgesteldheid nauwkeurig kent, en moge deze West-Indische Tentoonstelling tot de vestiging dezer overtuiging krachtig medewerken!

Wageningen, Juni 1899.

DR. H. VAN CAPPELLE.

IETS OVER HET KLIMAAT VAN SURINAME

Wat uiterlijken vorm aangaat, hebben Noord-Amerika, Afrika en Zuid-Amerika veel punten van overeenkomst; deze drie continenten loopen alle naar het zuiden spits toe, vormen, als het ware, driehoeken, waarvan de top naar het zuiden gekeerd is; bovendien bezitten ze in het Westen gebergten, die voor de eigenaardigheden van het klimaat van groote beteekenis zijn.

Maar deze bergen vormen in Zuid-Amerika een veel sterker uitgesproken keten dan in de beide andere werelddelen, van welke Afrika deze eigenaardigheid der verticale doorsnede het minst vertoont. In de Andes bezit Zuid-Amerika in het Westen een onafgebroken hoogen muur, die een scherpe grens tusschen de klimaten aan weerszijden trekt.

Het grootste verschil, wat ligging aangaat, wordt echter opgemerkt, wanneer men nagaat in welke aardgordels de drie genoemde vastelanden hunne grootste uitgebreidheid vertoonen; het breedste gedeelte van Noord-Amerika ligt in de koude en gematigde; dat van Afrika in de gematigde en verzengde luchtstreek, terwijl Zuid-Amerika om den aequator heen zijne grootste afmetingen in de breedte vertoont. Noord-Amerika reikt met zijn Zuidelijke spits even in de tropische zône van het Noordelijk halfmond, terwijl Afrika in de Zuidelijke gematigde luchtstreek dringt en Zuid-Amerika bijna het antarktisch gebied raakt.

Tengevolge van deze ligging heeft het geheele westelijk gedeelte van Zuid-Amerika, op een klein kustgebied na, een bergklimaat en onderscheidt zich hierdoor duidelijk van het Oosten, dat door geen gebergten van beteekenis aan den invloed van den warmen Oostpassaat onttrokken is, en dus tot aan de oostelijke berghellingen der Andes door overvloedige regens bezocht wordt.

Daarentegen vertoont de Westkust van Zuid-Amerika een strook van buitengewone droogte, die reeds nabij den aequator begint en waaraan zich binnenwaarts een droog hoogvlakklimaat aansluit, dat echter nog altijd veel beter van water voorzien is dan het lage kustgebied.

Bij gebrek aan regelmatige waarnemingen, is omtrent de verdeling van luchtdrukking en wind in Zuid-Amerika nog weinig bekend. In het westelijk gedeelte staat de wind grootendeels onder den invloed van lokale omstandigheden, terwijl het vlakke oostelijk gedeelte geheel door de Oostpassaat-strooming beheerscht wordt.

Meer in 't bijzonder het klimaat van Guyana beschouwende, is men verrast door de bijzonder gelijkmatige hooge temperatuur gedurende het geheele jaar, aan het kustgebied, gepaard gaande met eene even weinig veranderlijke en hooge vochtigheid met overvloedigen neerslag (regen), zonder een duidelijk sprekend droog jaargetijde. De regenval vertoont twee maxima, het eerste in December en Januari, het tweede in Mei en Juni, in welke laatste maanden de meeste regen valt. September en October zijn de droogste maanden, terwijl het vroege voorjaar een tweede kleinere droogte-periode vertoont.

A. Kappler, die 43 jaren in Nederlandsch Guyana of Suriname heeft doorgebracht, beschrijft het klimaat als volgt:

„De wind komt bestendig uit het Oosten; in de eerste maanden heeft hij eene noordelijker, in de groote regentijden eene zuidelijker richting. Tijdens het droge seizoen heerscht meestal windstilte tot tegen den namiddag; dan steekt de zeewind op, die de hitte snel doet afnemen en tot 9 of 11 uur 's avonds aanhoudt. Westelijke winden zijn uiterst zeldzaam en duren niet langer dan eenige uren. Orkanen, die op de Antillen zoo menigvuldig zijn, komen in Suriname niet voor.

„Men onderscheidt vier jaargetijden, den grooten en den kleinen regentijd en het groote en kleine droge seizoen. De kleine regentijd begint gewoonlijk medio November; zware regenbuien, die dikwijls een dag en een nacht aanhouden, volgen elkander snel op, doen de kreeken en rivieren wassen, en de plantengroei verkrijgt een frisch aanzien. In dit jaargetijde waaien sterke winden en de zee is in heftiger beweging dan gewoonlijk.

„Tegen het midden of het einde van Februari hebben de regens opgehouden; vele vruchten worden rijp en zoo is deze tijd, die tot in April duurt, en dien men het kleine droge seizoen noemt, hierdoor en tengevolge der frissche winden, de aangenaamste van het jaar.

„Daarop volgt de groote regentijd, die van het midden van April tot 't begin van Augustus duurt.

„Zware stortregens, zooals men ze in Europa niet kent, vallen dikwijls meer dan eens per dag; lichtere landregens houden ook wel aan, maar zelden een dag lang; al het lage land wordt overstromd, de rivieren van hooger gelegen terreinen treden buiten hare oevers en vele vlakten worden herschapen in meren, die met groote roeibootten worden bevaren; riviervisschen trekken de ondergelopen bosschen in en doen zich te goed aan vruchten en sappige bessen.

„In het binnenland, waar de oevers steil en bergachtig zijn kan het verschil in waterstand van den regentijd tot den droogsten tijd 10—13 meter bedragen. Tegen het midden van Juli nemen de regenbuien af en vallen nog slechts op bepaalde uren des daags en des nachts.

„Zware onweders kondigen het begin van het droge seizoen aan; de rivieren trekken zich in hunne beddingen terug; haar snelle stroom neemt af en is weder beneden de eerste water-vallen, die 15—20 uren hemelsbreed van de zee verwijderd zijn, van vloed en eb afhankelijk; de moerassen drogen uit en bij bepaalde windrichtingen brengen de daaruit ontstaande uitdampingën koorts en andere ziekten voort, die nooit over het geheele land maar slechts plaatselijk heerschen; Augustus en September zijn daarom voor den pas aankomenden vreemdeling niet zonder gevaar.

„In het binnenland komt slechts één regentijd voor.”

Bovenstaande opmerkingen zijn overgenomen uit de twee meest bekende werken over Klimatologie, nl. die van Prof. Dr. Julius Hann en van Prof. Dr. A. Woeikof, de eerste te Weenen, de tweede te Petersburg. Niet onbelangrijk is het nu na te gaan in hoeverre die beweringen overeenkomen met de uitkomsten der waarnemingen, die gedurende eene reeks van jaren, voornamenlijk door de H.H. C. J. Hering, ambtenaar der belastingen en Dr. Bresser, militair apotheker, verricht en aan het Koninklijk Nederlandsch Meteorologisch Instituut toegezonden zijn.

Onderstaand tabelletje geeft de gemiddelde temperatuur voor 's morgens 7, 's middags 2 en 's avonds 9 ure aan voor elke maand. Bovendien nog de gemiddelde hoogste en laagste temperaturen, die men in die maand verwachten kan. Deze getallen zijn opgemaakt uit de waarnemingsreeksen van 24 jaren. De hoogste temperatuur in dien tijd waargenomen bedroeg 35.5° C., de laagste 17.8° C.

Uit de tabel blijkt, dat het gezegde omtrent den regenval geheel met de waarnemingen overeenkomt; de natste maand is Mei met 286.6 millimeters regen, de droogste October met slechts 51.4 m.m. Bepaald droog, naar Europeesche begrippen, is het weer nooit in Suriname, want b. v. in Nederland, dat niet om zijn droogte bekend staat, bedraagt de regenval in April, wanneer de minste regen valt, gemiddeld slechts 37.9 m.m.

De grootste hoeveelheid water in één etmaal in Suriname gevallen bedroeg in de jaren, waarvoor bovenstaande getallen gelden, 189.99 m.m., den 30 Augustus 1890, dus zooveel als in Nederland bijna nooit in eene geheele maand wordt waargenomen.

TEMPERATUUR EN REGEN IN SURINAME.
1868—1896.

MAANDEN.	TEMPERATUUR ° C.					REGEN. m. m.
	Morgen 7 u.	Middag 2 u.	Avond. 9 u.	Max.	Min.	
Januari	24.5	27.6	25.2	30.4	20.8	243.9
Februari	24.6	27.6	25.2	30.5	20.4	183.9
Maart	25.1	28.2	25.6	31.0	20.8	173.5
April	25.5	28.4	25.8	31.3	21.3	207.4
Mei	25.5	28.5	25.7	32.0	21.9	286.6
Juni	25.4	28.9	25.8	32.3	22.0	262.4
Juli	25.4	29.6	25.8	32.6	21.6	205.8
Augustus	25.8	30.3	26.3	33.5	21.9	145.6
September	25.9	30.8	26.7	33.9	22.0	63.0
October	25.8	30.7	26.7	34.0	21.6	51.4
November	25.5	29.9	26.3	33.4	21.6	108.6
December	24.7	28.4	25.6	32.1	20.6	218.7
Jaar	25.3	29.1	25.9	32.3	21.4	2150.8

de Bilt, Juli 1899.

DR. MAURITS SNELLEN.

ONZE WEST-INDISCHE EILANDEN

bestaan uit Curaçao, Bonaire, Aruba, St. Martin (gedeeltelijk Engelsch), St. Eustatius en Saba, en beslaan eene oppervlakte van 20.5 vierkante geographische mijlen.

Zij vormen te zamen één gouvernement onder den Gouverneur van „Curaçao en onderhoorigheden”, terwijl op elk der onderhoorigheden de gouverneur vertegenwoordigd wordt door een gezaghebber. De Gouverneur wordt ter zijde gestaan door — en is de Voorzitter van — den Kolonialen Raad, waarvan de leden benoemd worden door H.M. de Koningin, op voordracht van den Gouverneur.

Onze West-Indische bezittingen liggen ten noorden van de republiek Venezuela, in de Caraïbische zee.

Curaçao is door de Kon. W.-I. Maildienst in directe verbinding met het Moederland en door Engelsche en Fransche stoomers met overig Europa; terwijl eene drukke, zeer goed ingerichte lijn, de „Red D. lijn”, de verbinding met New-York onderhoudt.

Kleine schoeners varen steeds heen en weder tusschen Curaçao en de overige eilanden. De transito-handel is op Curaçao levendig, en daar Curaçao, noch de overige eilanden, aan zelfs de noodzakelijkste levensbehoeften der bevolking kunnen voldoen, moet er veel ingevoerd worden.

Uit Amerika wordt ingevoerd: mais, meel, gezouten vleesch en visch, geconserveerde vleezen en groenten. Naar Amerika wordt uitgevoerd zout en huiden.

Dividivi, aloë en huiden, zoo ook een gedeelte zout, worden naar Europa uitgevoerd.

Zeer belangrijk voor Curaçao en Aruba is nog de exploitatie van de phosphorzure kalklagen en ook voor Bonaire en St. Martin alsnog de zouthandel.

Nog kan de aandacht gevestigd worden op de Pindas (Curaçaosche amandelen)- productie en op die der oranje-schillen op Curaçao en St. Martin.

Aan vruchten zijn de West-Indische eilanden arm, slechts kunnen genoemd worden de zuurzak (het sap wordt wel gebruikt als geneesmiddel bij gele koorts) de mispel (eene heerlijke saprijke vrucht, zeer verschillend met de Hollandsche), de manga, de pisang en de banaan, zoete petatten en de jamswortel.

Tot de rankvruchten behooren de pompoen (een voornaam voedingsmiddel), de meloen en de watermeloen.

Europeesche groenten worden met zeer veel moeite en kosten geteeld op de dorre bodems onzer West-Indische eilanden.

Daarentegen teelt er welig de gigamba, als soep en als groente nog al smakelijk, de lange kalebassen, de roode zuring. Vijgen, druiven, schubappels, granaatappels, eischen veel zorg.

Gemakkelijker groeit er de gujave, waarvan eene heerlijke gelei gemaakt wordt.

De bodem van Curaçao is rotsachtig, bedekt met eene laag tuinaarde, aan de kuststreken van sterk zoutgehalte. Sommigen beweren dat Curaçao van vulcanischen oorsprong is, anderen weder dat Curaçao op eenen koraalbodem rust.

De haven biedt eene veilige ligplaats voor zelfs zeer groote stoomers, vooral het daarachter gelegen Schottegat.

De nijverheid heeft geen hoogen trap bereikt, door de weinige hulpmiddelen en het gebrek aan energie der negerbevolking en door de omstandigheid dat alles handel en nog eens handel is.

Enkele kleine werven kwijnen en meubelmakers werken alleen om in de behoefte der bevolking te voorzien.

Een groote toekomst belooft Curaçao voor den transito-handel, met de prachtige haven en wanneer eenmaal het Panama-kanaal gereed en geopend is.

In het *Dagblad van Zuid-Holland en 's Gravenhage* van 15 Juni j.l. ze blad, heeft een Curaçonaar zeer te recht eenige hartelijke woorden gewijd aan dit stiefkind van Nederland.

Wij erkennen met den schrijver dat het diep bedroevend is, dien treurigen toestand van onze West-Indische koloniën steeds te zien voortduren en verergeren; in het hiervoren genoemd artikel wordt beweerd dat vele Curaçonaars hunne blikken naar eene vreemde mogelijkheid wenden, in de hoop door die mogelijkheid uit het verval en den toestand van armoede opgeheven te worden.

Kunnen wij dat zelf niet doen? Zou het zoo veel kosten? Kunnen wij dan zelf er geene voordeelen uit trekken?

Curaçao bezit stellig rijke phosphorzure kalklagen en wellicht ook andere kostbare producten.

Groote binnenwateren, met onbeschaduwde en goed aan de zon blootgestelde stranden, bieden uitstekende gelegenheid tot het aanleggen van uitgestrekte zoutpannen.

Houtaanplant op groote schaal zoude zeer ten dienste komen, ter bevordering van den regenval. Stelselmatig worden de groote bosschen weggekapt, deels voor timmer-, maar voor het grootste gedeelte voor brandhout en om tot houtskool gebrand te worden. Het is overbekend dat niets den regenval zoo doet verminderen als het opruimen van bosschen. (Zeer belangrijk is hetgeen J. W. H. Cordes daarover schrijft in *De Indische Gids* van Juni 1888.)

Men bevordere b. v. den aanvoer van brandhout uit Suriname

naar Curaçao en onderhoorigheden en verhindere zooveel mogelijk den houtaankap op de eilanden.

Zelfs dividiviboomen worden vaak omgekapt ter verkrijging van goed brandhout, en de dividivi is nog wel een van de enkele producten van Curaçao en de overige eilanden, die met vrucht en zeer weinig zorg te verbouwen zijn.

Ook kunnen jonge boomen gemakkelijk uit Suriname aangevoerd worden en menig arm Curaçaonaar zal zich met hart en ziel op de boschcultuur toelleggen.

Eene andere en veelbelovende cultuur beschrijft de heer J. H. J. Hamelberg in het tweede jaarlijksche verslag van het Geschied- Taal- Land- en Volkenkundig genootschap, gevestigd te Willemstad, Curaçao. Men neme proeven met de daar bedoelde „Sisal-cultuur” en Curaçaosche „Pita”, („Agave” en „Furcraea”), welke laatste hier en daar gekweekt wordt en op zeer dorren bodem groeit. Eenige soorten van dit plantengeslacht moeten in Yucatan en op de Bahama-eilanden goed voldoen voor de touwindustrie.

Haarlem, Juni 1899.

L. A. FERGUSON.

DE BEWONERS VAN NEDERLANDSCH WEST-INDIË.

Niet door de gedaante of uitgestrektheid van een land, door verschillen met het onze, als in klimaat, of door afwijkingen in de planten- en dierenwereld is het, dat wij in een land het meeste belang stellen; in de eerste plaats geschiedt dit door de menschen die wij er aantreffen. Moge eene vluchtige mededeeling over de bewoners van Nederlandsch West-Indië er toe bijbrengen om ook voor die gewesten onze belangstelling op te wekken.

In eene Nederlandsche volksplanting mogen wij verwachten dat eene blik op de maatschappij aldaar ons een stuk voor den geest roept van het leven en het zijn van onze voorouders; nog daarom te leerzamer, omdat wij van hen de daden en beweegredenen, ook de deugden en fouten, beter dan bij anderen hebben leeren onderscheiden. Suriname en Curaçao zijn geen Nederlandsche volkplantingen in den eigenlijken zin van het woord; het zijn geen koloniën waar onze landgenooten zich blijvend hebben gevestigd en eene maatschappij hebben gevormd, gelijk of nagenoeg gelijkstaande met die in het moederland; maar toch, de oude Nederlanders hebben er hun geest voor een groot deel vastgeworteld; zij hebben er de leefwijze, de wetten en gewoonten bepaald en het is ons eigen bloed — zij het dan ook veelal niet onvermengd — dat wij in Nederlandsch West-Indië terugvinden.

Daarom staat de West ons zooveel nader dan de Oost; om die redenen zou men van Suriname min of meer als van een provincie van Nederland kunnen spreken en worden deze koloniën bestuurd naar de vrijgevege bepalingen van een regeeringsreglement, dat eerst in 1865 de voorrechten heeft vervangen, die aan de kolonisten bij „fondamenteele conditiën van Hunne Hoogmogenden” meer dan twee eeuwen geleden waren verleend.

Het volgt echter niet uit het feit alleen, op Surinaamschen of Curaçaoschen bodem te zijn geboren, dat de bewoners aldaar op rechten aanspraak geeft, zooals men die verschuldigd is aan hen die ons na staan. Een groot deel van de tegenwoordige bevolking behoort tot nog min of meer scherp van ons gescheiden vreemde rassen, Indianen, Afrikanen en Aziaten, bij wie, wanneer zij aan zich zelve werden overgelaten de teekenen van verwantschap, voor zoover ze zijn ontstaan, spoedig zouden verdwijnen. Voor

hen hebben de Nederlanders, hebben ook de Kleurlingen met Nederlandsch bloed in de aderen — de Indo-Bataven — eene verantwoordelijkheid te dragen; voor deze categorie hunner medeburgers moeten zij zijn, wat de Nederlander is voor den inboorling op Java: als het kan den leider, — den heerscher als het moet.

Wij zullen de verschillende groepen van bewoners in het kort nagaan.

In Suriname staat een gedeelte, de Indianen en de Boschnegers, nagenoeg buiten het maatschappelijk verband. De eerstgenoemden, de oorspronkelijke inwoners, houden zich in de kust- en savannenstreek op en behooren tot drie stammen: Arrowakken, Caraïben en Warouwen; met de Indianenstammen in het Zuiden van ons gebied, Acouris en Trios, werd door de Boschnegers totnogtoe alle aanraking belet. De bestuurszorg bepaalt zich voor de Indianen tot het uitdeelen van kleine geschenken aan hen die er om komen vragen, en in het hen gratis verschaffen van... doodkisten. Wij vermoeden dat deze opvoedende gaven gewoonlijk door de bedachten in jenever worden omgezet.

Omtrent het aantal en de woonplaatsen van de Indianen bestaan geene betrouwbare gegevens. De laatste officiële mededeeling van hun aantal, in het Koloniaal Verslag van 1849, schijnt niet bijzonder juist te zijn geweest; hunne sterkte wordt daar als 800 opgegeven, terwijl volgens het Koloniaal Verslag van Suriname van 1898 alleen tot de Roomsche-Katholieke gemeente reeds 1446 Indianen behooren.¹⁾ De meermalen uitgesproken bewering dat deze Indianen zouden uitsterven schijnt dus niet op afdoende feiten gegrond te zijn.

De Boschnegers, die in vroeger tijden van de plantages gevluchte Neger-slaven, die zich in het oerwoud wisten te handhaven, bestaan uit de hoofdstammen: Aucaners, Saramaccaners en Becoe en Moesinga; volgens de laatste officiële opgaaf, het Koloniaal Verslag van 1849, respectievelijk 3800, 4500 en 350 zielen sterk; in een in 1898 uitgekomen werkje²⁾, worden zij evenwel op 4000, 3000, de Becoe en Moesinga, die Matoeari worden genoemd, op 600, en een vierden stam, de Koffimakka, op 400 personen geschat. De drie eerstgenoemde stammen zijn aan ons door tractaten verbonden; de opperhoofden ontvangen een jaargeld. Voor de goudindustrie (ladingvervoer) bewijzen de Boschnegers belangrijke diensten.

Zowel onder de Indianen als onder de Boschnegers stellen de Hernhutter leeraars en de Paters Redemptoristen onvermoeide pogingen in het werk in het belang van den christelijken godsdienst en het onderwijs.

¹⁾ Bijlage E³, n°. 8 van genoemd verslag.

²⁾ G. Burkhardt. Die Mission der Brüdergemeine.

Volgens het Koloniaal Verslag telt Suriname 67767 inwoners (die onder het maatschappelijk verband staan), onder wie 766 Europeanen ¹⁾. Behalve voor eene, de categorie van immigranten die onder contract verbonden zijn, schijnen omtrent de verschillende groepen der bevolking verder geen officiële gegevens te bestaan.

Voor hen die zich bij de door de Koloniale Verslagen gegeven mededeelingen moeten nederleggen, betreuren wij deze onvolledigheid ten hoogste, omdat wij meenen dat elk oordeel over de kolonie — en dit geldt vooral voor hen die over hare wetten en nooden moeten oordeelen — ondoenlijk is, wanneer men de door ons bedoelde groepen niet duidelijk weet te onderscheiden. Deze groepen zullen wij trachten aan te geven.

De Chineezzen zijn overgebleven van hen die in 1865 en later als arbeiders werden ingevoerd. Hun aantal is onbekend; naar onze schatting bedraagt dit een 400-tal. Zij spreken, behalve het Negerengelsch nog het Chineesch, doch het laat zich aanzien dat zij zich spoedig geheel met de Surinaamsche bevolking zullen vermengen. Een groot gedeelte behoort thans tot de Roomsche-Katholieke gemeente; 59 waren nog de leer van Confucius toegedaan.

De Javanen werden in 1890, 1894 en 1897 als arbeiders ingevoerd. Het aantal dat onder contract verbonden is bedraagt 625; niet onder contract verbonden zijn er vermoedelijk slechts zeer enkelen. Na afloop van hun contract hoopt men dat meerderen zich in Suriname zullen vestigen. Voor zoover ons bekend, zijn het allen Mohammedanen.

De Britsch-Indiërs werden sedert 1873 als arbeiders ingevoerd. Het aantal dat onder contract verbonden is bedraagt 5919; op de plantages gevestigd, doch niet onder contract verbonden, waren 4189 personen. Het aantal dat zich elders in de kolonie voor goed heeft gevestigd is onbekend; naar onze schatting bedraagt het 4000 personen. Wij meenen dat door de twee laatstgenoemde fractiën behalve de Hindostansche talen ook algemeen het Negerengelsch wordt gesproken. De Britsch-Indiërs zijn Hindoes of Mohammedanen, doch ook onder hen begint de zending hare werkzaamheden.

De Negers (*Afrikanen*) werden al sedert het ontstaan der kolonie tot in de eerste helft van deze eeuw als arbeiders ingevoerd uit Soedan, Guinea en de Congo. Hun aantal is onbekend doch bedraagt, naar zeer ruwe schatting, 36000; in

¹⁾ Wanneer dit niet uitdrukkelijk anders wordt vermeld, dan gelden de opgenoemde cijfers op 1 Januari 1898.

1831, volgens Teenstra, 46845 zielen. Zij spreken het Neger-engelsch; velen verstaan en enkelen spreken ook Nederlandsch. Het grootste gedeelte behoort tot de Moravische Broedergemeente; verder behoorren zij tot de Roomsche-Katholieke gemeente. Als landbouwers op een gehuurd of een eigen perceel land hebben zij het grootste aandeel in de productie van den zgn. kleinen landbouw; voor de goudindustrie zijn zij onmisbaar. In vele opzichten kan bij hen, sedert 1863, op groote vorderingen in beschaving worden gewezen.

Kleurlingen. (*Indo-Bataven of Indo-Europeanen*). Zij zijn hoofdzakelijk ontstaan uit de verbintenissen van Nederlanders, soms ook van Engelschen en Schotten, met Negeren en Indianen en verdere vermenging met hunne afstammelingen. Aantal onbekend, naar zeer ruwe schatting 14000; in 1831 volgens Teenstra 7106 zielen. *Mits voldoende gesteund*, zijn zij voor de ontwikkeling van de kolonie een belangrijke factor. Niet alleen door hun bloedverwantschap, maar ook door taal, zeden en gewoonten kunnen zij de Nederlanders zeer na staan; aan den anderen kant zijn zij volkomen vertrouwd met de taal en de behoeften van de Negerbevolking. Het ligt slechts aan de opvoeding en de omgeving waarin hij wordt gebracht dat de Kleurling naast den Nederlander zijn plaats kan innemen en zoowel in de kolonie als in Nederland belangrijke betrekkingen kan bekleeden.

Blanken. (*Nederlanders, eigenlijk creolen en vreemdelingen*). Van deze groep, waarvan de leiding uitgaat, zonder welke de maatschappij in Suriname tot stilstand of achteruitgang zou zijn gedoemd, is, hoe vreemd het ook schijne, slechts eene bepaalde fractie, de Israëlieten, voor goed in de kolonie gevestigd. Oudtijds als kolonisten uit Brazilië, en gedeeltelijk ook uit Nederland gekomen, had de kolonie veel aan hun vlijt te danken; vooral tengevolge van de emancipatie in 1863 nemen zij als kooplieden, winkeliers en ambtenaren in Suriname een zeer belangrijke plaats in. Zij wonen alleen te Paramaribo en leggen zich thans niet meer op den landbouw toe. Hun aantal bedraagt, naar de kerkgenootschappen gerekend, 1159 zielen.

Eigenlijke creolen, afstammelingen van Nederlanders van onvermengd bloed, vindt men in Suriname bijna niet; van de Nederlandsche boeren (kolonisatieproet van 1852) zijn ongeveer honderdtachtig afstammelingen (blanken en kleurlingen) aanwezig.

De overige Nederlanders (aantal onbekend, doch naar schatting 600 personen) vormen in Suriname eene vlottende bevolking; *duurzame vestiging zonder vermenging met de andere inwoners van het land schijnt voor ons wel niet mogelijk te zijn.*¹⁾

¹⁾ Volgens Prof. Joest, die Suriname in 1890 bezocht, vertoonen de afstammelingen van de bovengenoemde Nederlandsche boeren, *wanneer zij onvermengd zijn gebleven*, een beeld van degeneratie.

Ook voor andere Europeanen (Engelschen en Duitschers), en hunne afstammelingen (Noord-Amerikanen), naar schatting te zamen 160 personen, is het verblijf in Suriname slechts tijdelijk.

Voor de kolonie Curaçao is het samenstellen van een overzicht der bewoners zeer bezwaarlijk; niet alleen omdat uit de officiële gegevens betrekkelijk slechts weinig kan worden verkregen, maar ook omdat de overige bronnen, voor een overzicht als wij bedoelen, zoo weinig licht geven. Volledige beschrijvingen van de kleinere eilanden zijn ver te zoeken. Verscheidene van de voor Suriname gemaakte opmerkingen kunnen echter ook voor Curaçao gelden.

Men vindt in deze kolonie drie hoofdgroepen: Negers, Kleurlingen en Blanken, te zamen 50705 inwoners. Wat de sterkte dezer groepen aangaat, kunnen wij alleen voor de eilanden Curaçao, Bonaire en Aruba de blanke bevolking schatten, en wel respectievelijk op 3500, 200 en 500 personen, bij eene totale bevolking voor die eilanden van 29260, 4677 en 9199 inwoners. Op Curaçao bevinden zich een 1000 tal Israëlieten. Op St.-Martin (Nederlandsch gedeelte) en St.-Eustatius is de Negerbevolking eveneens verreweg het talrijkst; op het eiland Saba schijnen slechts enkele Negers aanwezig te zijn en nagenoeg geen Kleurlingen.

In 1828 was de getalsterkte van de drie groepen op de eilanden als volgt: (volgens Teenstra).

	Negers.	Kleurlingen.	Blanken.
Curaçao.....	9724	2701	2602
Bonaire.....	376	860	112
Aruba.....	464	1817	465
St.-Martin (Ned. ged.).....	7000	1000	1000
St.-Eustatius.....	1635	259	379
Saba.....	462	27	656

De Negers zijn in de kolonie Curaçao meer arbeiders gebleven. Terwijl in Suriname het aantal dat nog op de plantages werkt ieder jaar afneemt, hebben hier de plantages, de zout- en de fosphaat-ondernemingen aan hen als arbeiders geen gebrek. Op Curaçao, Bonaire en Aruba behooren haast alle Negers tot de Roomsche-Katholieke gemeente; op de drie andere eilanden is het grootste gedeelte Protestant.

De Kleurlingen op Curaçao, Bonaire en Aruba zijn voornamelijk ontstaan door vermenging van Nederlanders, Spanjaarden en Engelschen met de thans uitgestorven oorspronkelijke bewoners dier eilanden, de Indianen.

Van de derde groep vormen de Israëlieten op Curaçao het talrijkste deel van de aldaar gevestigde blanke bevolking. Evenals

die in Suriname zijn zij gedeeltelijk uit Brazilië, gedeeltelijk rechtstreeks uit Nederland overgekomen en bekleeden zij in de Curaçaosche maatschappij eene voorname plaats. Verder vindt men in de kolonie meer eigenlijke (blanke) creolen dan in Suriname, doch, voor zoover wij konden nagaan, vooral op de bovenwindsche eilanden, dikwijls van Engelsche afkomst.

In de volgorde waarin wij de eilanden opnoemden zijn er van de inwoners in Nederland geboren: 382, 17, 15, 16, 5 en 3 personen.

De Israëlieten spreken meest Spaansch; de Kleurlingen en blanke creolen meest Papiamentsch of Engelsch, — de Negers alleen Papiamentsch.

Misschien wil men daaruit de gevolgtrekking maken dat onze band met Curaçao niet zoo hecht is als die, welke Suriname met het moederland verbindt. Zou het anders zijn, indien de bewoners van de kolonie Curaçao alleen onze taal gebruikten? — Laat de opmerking van Dr. Kuyper in zijn pas verschenen „*Varia Americana*”, dat in Noord-Amerika aan een kwart millioen afstammelingen van Nederlanders, onder wie veertien bladen in de Nederlandsche taal verschijnen, van uit Nederland zelden of nimmer een blijk van sympathie gewerd, ons voorzichtig doen zijn in het oordeelen.

Scheveningen, Juni 1899.

L. C. VAN PANHUIJS.

LANDBOUW EN NIJVERHEID

IN

SURINAME

In de hierachter volgende staten — voor een groot gedeelte ook te vinden in de Surinaamsche Almanakken, welke uitmunten door practische inrichting — wordt een beeld gegeven van die producten van Landbouw en Nijverheid, waarmede de ontwikkeling der Kolonie Suriname ten nauwste verbonden is.

Wat de *suikercultuur* aangaat, hoewel in de laatste 10 jaren een tiental fabrieken vervallen zijn, zoo is toch de productie niet onbelangrijk toegenomen, daar de fabrieken waaraan genoegzaam kapitaal kon besteed worden om naar de nieuwste methode van bewerking te worden ingericht, zich krachtig hebben ontwikkeld. Niettegenstaande de lage suikerprijzen kon dit resultaat worden bereikt door groote productie per acre ($2\frac{1}{3}$ acre = 1 H. A.). Het suikergehalte van het riet is zeer belangrijk, zoodat het voorkomt dat van één acre tot 4000 K. G. suiker verkregen wordt, terwijl in Demerara 2500 K. G. per acre een hoog cijfer genoemd wordt. Ook de afschaffing van uitvoerrecht op suiker in 1888, heeft zeker niet onbelangrijk bijgedragen tot het verkrijgen van de uitbreiding der cultuur.

Van eenige der grootste plantages wordt de opbrengst in de jaren 1893—1897 aangegeven.

Let men er op dat de uitvoer van cacao 40 jaren geleden niet meer bedroeg dan 271.867 K. G. en de uitvoer meer dan 10 maal vermeerderd is, dan is de mogelijkheid niet uitgesloten dat ook ten opzichte van *koffie*, hetzelfde resultaat zal worden verkregen, vooral wanneer men in aanmerking neemt dat de bodem zich bij uitstek voor koffie-cultuur leent. Niet alleen de cijfers van vroegere jaren geven dit aan, maar ook door koffieplanters uit Ned.-Indië werd het uitgesproken dat de jonge koffieboomen zich buitengewoon hadden ontwikkeld en vrucht droegen. De hooge loonen bij de lage prijzen der koffie, doen echter de financieele resultaten nog niet beantwoorden aan de verwachtingen. De bedongen prijzen zijn helaas in het laatste jaar zeer ongunstig geweest. De productie van Surinaamsche koffie is nog te gering om een behoorlijke markt te krijgen.

De *cacaoprijzen*, die sedert 1893 belangrijk gedaald waren, zijn in 1898 weder op de hoogste prijzen gekomen en mochten de prijzen gehandhaafd blijven, dan maken de *cacaoplantages*, die behoorlijk zijn ingericht en goed geadministreerd worden, goede zaken. De geleidelijke afschaffing van uitvoerrecht op cacao kwam dezen tak van landbouw zeer ten goede. Ware het recht van 3 ct. per K. G. gehandhaafd, dan zou van 1889 tot einde 1898 betaald zijn aan uitvoerrecht *f* 871.267.21, terwijl nu gedurende de jaren 1889—1894 betaald werd *f* 162.240.74, waarna het uitvoerrecht geheel verviel.

Wat de *nijverheid* aangaat, groote ontwikkeling der *goudindustrie* heeft niet plaats gehad en er was zeker geen reden om van bestuurswege de ontwikkeling daarvan krachtig te bespoedigen. Door bevordering van landbouw wordt geen waarde aan den grond onttrokken, doch integendeel de grond op waarde gebracht; bij de onbekendheid der hoeveelheid goud, die aan den grond kan onttrokken worden, zou groote ontwikkeling in enkele jaren, groote nadeelen aan de kolonie hebben kunnen berokkenen. Nu het blijkt dat de goudindustrie een toekomst heeft, is het zeker een gelukkig verschijnsel dat eene Maatschappij als de „Suriname”, den steun der Regeering heeft. Mogen zij, die maatschappijen oprichten en voor hooge bedragen concessies inbrengen, zich maar steeds afvragen: of zij niet door te hoog inbrengen, de belangen der kolonie schaden; om van de belangen dergenen die de aandeelen nemen, niet te spreken.

De *balata*-industrie schijnt haar hoogtepunt te hebben bereikt. Had de in 1893 door de Staten goedgekeurde en door den Gouverneur vastgestelde verordening, regelende het toezicht op de exploitatie van boschproducten, haar uitwerking kunnen hebben, wellicht ware een geheel ander resultaat verkregen. Wellicht dat ook op dit gebied door het optreden der Maatschappij Suriname nog veel ten goede der Kolonie verkregen wordt.

Uit de Staten van in- en uitvoer blijkt een gestadige gezonde ontwikkeling, en er is geen reden om in de toekomst iets anders te verwachten.

Moge de Tentoonstelling de belangstelling in deze schoone kolonie bevorderen.

T. A. J. VAN ASCH VAN WYCK.

's-Gravenhage, Juni 1899.

Jaar

1740
1745
1750
1755
1760
1765
1770
1775
1780
1784
1790
1794
1805
1810
1816
1820
1825
1830
1835
1840
1845
1850
1855
1860
1865
1870
1875
1880
1885
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898

SURINAME. (UITGEVOERDE LANDBOUWPRODUCTIE VAN 1740—1898).

Jaar.	Kilogr. suiker.	Kilogr. koffie.	Kilogr. katoen.	Kilogr. cacao.	
1740	12.114.000	2.285.123	1.917	38.926 ⁵	994 K.G. tabak.
1745	11.426.500	3.796.389 ⁵	264	337.372	710 " "
1750	10.377.500	1.768.169 ⁵	57	169.442	
1755	8.208.500	1.436.281	901 ⁵	47.666	
1760	10.507.000	5.103.243 ⁵	646	64.241	
1765	10.060.500	80.265	—	25.390	
1770	7.365.000	115.273 ⁵	—	84.130	
1775	10.177.500	6.650.000	72.214	36.669	
1780	7.850.000	5.875.000	325.400	285.175	
1784	7.162.000	6.456.732 ⁵	510.293 ⁵	280.097	
1790	10.551.000	7.428.137 ⁵	471.290	258.732	185.000 K.G. tabak en 20.500
1794	12.141.500	5.596.845	611.585	175.222	[verfhout.
1805	5.860.500	3.050.377 ⁵	2.552 ⁵	136.744	
1810	8.511.000	3.252.298	3.701	44.122 ⁵	
1816	5.784.141 ⁵	2.482.270 ⁵	533.468 ⁵	45.347 ⁵	
1820	9.766.952 ⁵	2.407.518 ⁵	664.121 ⁵	4.357 ⁵	
1825	11.907.853 ⁵	2.098.282 ⁵	1.164.803 ⁵	58.052 ⁵	
1830	16.539.650 ⁵	3.016.473 ⁵	1.002.940	9.222 ⁵	
1835	18.888.693	1.076.275	502.153 ⁵	15.535	
1840	17.156.948 ⁵	1.730.901	996.628	91.492	
1845	14.893.633 ⁵	854.239 ⁵	420.252	52.147 ⁵	
1850	15.565.223 ⁵	376.981 ⁵	453.370	82.510 ⁵	
1855	15.409.198 ⁵	264.164 ⁵	468.090 ⁵	130.308 ⁵	
1860	17.014.904 ⁵	169.756	308.821 ⁵	271.867 ⁵	
1865	8.220.989	48.705	193.061	344.404 ⁵	
1870	11.714.223 ⁵	41.587 ⁵	156.458 ⁵	582.154 ⁵	
1875	10.393.209	50.474 ⁵	219.179	1.343.533 ⁵	
1880	10.573.614	10.196	25.922	1.052.428 ⁵	
1885	5.497.199 ⁵	9.973	1.766 ⁵	1.353.703 ⁵	K.G.
1890	7.077.613 ⁵	218 ⁵	—	2.207.841	76.326 balata.
1891	6.796.627 ⁵	483	—	2.237.545 ⁵	95.587 "
1892	5.481.262 ⁵	1.556	—	1.689.175	120.179 ⁵ "
1893	7.261.878	15.257	—	3.498.000	37.546 "
1894	6.471.778	32.445	—	3.249.121 ⁵	108.286 ⁵ "
1895	8.651.022	45.537	—	4.456.338	133.681 " rum= 290.154 L.
1896	8.650.431	101.544	—	3.302.567 ⁵	209.511 " " = 350.708 "
1897	11.730.789	161.041	—	3.584.715	159.253 " " = 413.180 "
1898	9.873.165	255.871	—	2.830.414	133.431 ⁵ " " = 750.669 "

De *cacaoprijzen*, die sedert 1893 belangrijk gedaald waren, zijn in 1898 weder op de hoogste prijzen gekomen en mochten de prijzen gehandhaafd blijven, dan maken de *cacaoplantages*, die behoorlijk zijn ingericht en goed geadministreerd worden, goede zaken. De geleidelijke afschaffing van uitvoerrecht op cacao kwam dezen tak van landbouw zeer ten goede. Ware het recht van 3 ct. per K. G. gehandhaafd, dan zou van 1889 tot einde 1898 betaald zijn aan uitvoerrecht *f* 871.267.21, terwijl nu gedurende de jaren 1889—1894 betaald werd *f* 162.240.74, waarna het uitvoerrecht geheel verviel.

Wat de *nijverheid* aangaat, groote ontwikkeling der *goudindustrie* heeft niet plaats gehad en er was zeker geen reden om van bestuurswege de ontwikkeling daarvan krachtig te bespoedigen. Door bevordering van landbouw wordt geen waarde aan den grond onttrokken, doch integendeel de grond op waarde gebracht; bij de onbekendheid der hoeveelheid goud, die aan den grond kan onttrokken worden, zou groote ontwikkeling in enkele jaren, groote nadeelen aan de kolonie hebben kunnen berokkenen. Nu het blijkt dat de goudindustrie een toekomst heeft, is het zeker een gelukkig verschijnsel dat eene Maatschappij als de „Suriname”, den steun der Regeering heeft. Mogen zij, die maatschappijen oprichten en voor hooge bedragen concessies inbrengen, zich maar steeds afvragen: of zij niet door te hoog inbrengen, de belangen der kolonie schaden; om van de belangen dergenen die de aandeelen nemen, niet te spreken.

De *balata*-industrie schijnt haar hoogtepunt te hebben bereikt. Had de in 1893 door de Staten goedgekeurde en door den Gouverneur vastgestelde verordening, regelende het toezicht op de exploitatie van boschproducten, haar uitwerking kunnen hebben, wellicht ware een geheel ander resultaat verkregen. Wellicht dat ook op dit gebied door het optreden der Maatschappij Suriname nog veel ten goede der Kolonie verkregen wordt.

Uit de Staten van in- en uitvoer blijkt een gestadige gezonde ontwikkeling, en er is geen reden om in de toekomst iets anders te verwachten.

Moge de Tentoonstelling de belangstelling in deze schoone kolonie bevorderen.

T. A. J. VAN ASCH VAN WYCK.

's-Gravenhage, Juni 1899.

Jaa

174
174
175
175
176
176
177
177
178
178
179
179
180
181
181
182
182
183
183
184
184
185
185
186
186
187
187
188
188
189
189
189
189
189
189
189
189
189

SURINAME. (UITGEVOERDE LANDBOUWPRODUCTIE VAN 1740—1898).

Jaar.	Kilogr. suiker.	Kilogr. koffie.	Kilogr. katoen.	Kilogr. cacao.	
1740	12.114.000	2.285.123	1.917	38.926 ⁵	994 K.G. tabak.
1745	11.426.500	3.796.389 ⁵	264	337.372	710 „ „
1750	10.377.500	1.768.169 ⁵	57	169.442	
1755	8.208.500	1.436.281	901 ⁵	47.666	
1760	10.507.000	5.103.243 ⁵	646	64.241	
1765	10.060.500	80.265	—	25.390	
1770	7.365.000	115.273 ⁵	—	84.130	
1775	10.177.500	6.650.000	72.214	36.669	
1780	7.850.000	5.875.000	325.400	285.175	
1784	7.162.000	6.456.732 ⁵	510.293 ⁵	280.097	
1790	10.551.000	7.428.137 ⁵	471.290	258.732	185.000 K.G. tabak en 20.500
1794	12.141.500	5.596.845	611.585	175.222	[verfhout.
1805	5.860.500	3.050.377 ⁵	2.552 ⁵	136.744	
1810	8.511.000	3.252.298	3.701	44.122 ⁵	
1816	5.784.141 ⁵	2.482.270 ⁵	533.468 ⁵	45.347 ⁵	
1820	9.766.952 ⁵	2.407.518 ⁵	664.121 ⁵	4.357 ⁵	
1825	11.907.853 ⁵	2.098.282 ⁵	1.164.803 ⁵	58.052 ⁵	
1830	16.539.650 ⁵	3.016.473 ⁵	1.002.940	9.222 ⁵	
1835	18.888.693	1.076.275	502.153 ⁵	15.535	
1840	17.156.948 ⁵	1.730.901	996.628	91.492	
1845	14.893.633 ⁵	854.239 ⁵	420.252	52.147 ⁵	
1850	15.565.223 ⁵	376.981 ⁵	453.370	82.510 ⁵	
1855	15.409.198 ⁵	264.164 ⁵	468.090 ⁵	130.308 ⁵	
1860	17.014.904 ⁵	169.756	308.821 ⁵	271.867 ⁵	
1865	8.220.989	48.705	193.061	344.404 ⁵	
1870	11.714.223 ⁵	41.587 ⁵	156.458 ⁵	582.154 ⁵	
1875	10.393.209	50.474 ⁵	219.179	1.343.533 ⁵	
1880	10.573.614	10.196	25.922	1.052.428 ⁵	
1885	5.497.199 ⁵	9.973	1.766 ⁵	1.353.703 ⁵	K.G.
1890	7.077.613 ⁵	218 ⁵	—	2.207.841	76.326 balata.
1891	6.796.627 ⁵	483	—	2.237.545 ⁵	95.587 „
1892	5.481.262 ⁵	1.556	—	1.689.175	120.179 ⁵ „
1893	7.261.878	15.257	—	3.498.000	37.546 „
1894	6.471.778	32.445	—	3.249.121 ⁵	108.286 ⁵ „
1895	8.651.022	45.537	—	4.456.338	133.681 „ rum= 290.154 L.
1896	8.650.431	101.544	—	3.302.567 ⁵	209.511 „ „ = 350.708 „
1897	11.730.789	161.041	—	3.584.715	159.253 „ „ = 413.180 „
1898	9.873.165	255.871	—	2.830.414	133.431 ⁵ „ „ = 750.669 „

OPBRENGST CACAO VAN ENKELE PLANTAGES.

PLANTAGES.	Opbrengst 1893. K.G.	Opbrengst 1894. K.G.	Opbrengst 1895. K.G.	Opbrengst 1896. K.G.	Opbrengst 1897. K.G.
Jagtlust ¹⁾	134.429 ⁵	116.885	175.802 ⁵	124.925 ⁵	180.918
Nieuw Meerzorg	113.564	110.499	116.154 ⁵	92.064	107.435 ⁵
Morgenstond.	126.281	100.007	145.215 ⁵	60.517	73.103
Frederiksdorp	116.217 ⁵	90.153 ⁵	106.048 ⁵	72.037	102.193 ⁵
Spieringshoek	99.122 ⁵	82.194	98.538 ⁵	72.044 ⁵	83.711 ⁵
Monsouci	68.113	75.095	75.015 ⁵	61.219 ⁵	81.140
Wederzorg.	85.052 ⁵	71.341	109.547 ⁵	96.056 ⁵	82.144
Geyersvleyt	80.032	67.568	83.745	45.161	42.500
Concordia.	66.793	67.300 ⁵	47.636	60.534	40.450
Sorgvliet.	79.174 ⁵	67.206	38.333	62.977	104.643
Tourtonne.	80.402	66.256	82.611 ⁵	31.107	44.741
Margarethenburg.	43.300	63.500	47.400	70.000	40.000
Clevia.	65.494	62.408	80.000	49.000	54.800
Ma Retraite	81.191 ⁵	60.641	77.100 ⁵	28.884	31.473
't Lot.	65.275	56.885	35.182	36.265	31.921
't Vrouwen	53.634	55.000	53.364	39.403 ⁵	53.791
Geertruidenberg	56.301	53.034 ⁵	57.200	45.300	53.518
Killenstein.	44.171	45.036	50.580	39.277	55.747
Crappahoek	26.770	44.459	28.618 ⁵	33.250	21.579
Dordrecht	42.950	40.794	49.852	39.086	55.040
Belvaarde	38.411 ⁵	38.918 ⁵	40.150	23.121 ⁵	40.311
	1.566.679 ⁵	1.435.181	1.596.095 ⁵	1.163.229	1.481.359 ⁵

¹⁾ Koffie 1894: 3231 K.G.; 1895: 11.189 K.G.; 1896: 7140 K.G.; 1897: 43.208 K.G. Voorburg 1897: Koffie 136.050 K.G. en cacao 51.311 K.G. met 514 arb. waarvan 313 immigranten. Mariëburg en Zoelen 1897: Suiker 5.411.585 K.G., Rum 483.382 L., 2698 arb. waarvan 1725 immigranten.

UITVOER SUIKER.

Jaar.	Muscovado.		Vacuumpan.		Rum en Dram.	
	Kilogr.	Waarde per K.G.	Kilogr.	Waarde per K.G.	Liter.	Waarde per Liter.
1883.....	4.750.650	f 0.15	3.644.618	f 0.20	604.139	f 0.20
1884.....	3.313.020	" 0.08 ⁵	3.937.264	" 0.17 ⁵	469.020	" 0.19
1885.....	1.826.385	" 0.08	3.588.195	" 0.13 ⁸	441.653	" 0.15
1886.....	2.018.358	" 0.08	3.878.406	" 0.14	304.974	" 0.15
1887.....	1.488.076	" 0.08	6.375.699	" 0.09 ⁵	278.155	" 0.10

Jaar.	Muscovado.		Vacuumpan re product.		Vacuumpan ze product.		Rum en Dram.	
	Kilogr.	Waarde per K.G.	Kilogr.	Waarde per K.G.	Kilogr.	Waarde per K.G.	Liter.	Waarde per Liter.
1888.....	852.934	f 0.09	4.492.600	f 0.13	600.995	f 0.06	222.415	f 0.12
1889.....	1.085.894	" 0.12	3.985.894	" 0.13	1.412.166	" 0.06	247.600	" 0.14
1890.....	1.412.849	" 0.13	4.994.047	" 0.18	586.474	" 0.10	488.849	" 0.14
1891.....	952.002	" 0.14	5.392.094	" 0.18	370.972	" 0.10	353.891	" 0.15
1892.....	788.253	" 0.13	4.110.239	" 0.17	582.770	" 0.10	409.948	" 0.18
1893.....	677.300	" 0.15	6.143.738	" 0.17	440.840	" 0.10	341.277	" 0.18
1894.....	128.400	" 0.15	6.095.261	" 0.17	748.117	" 0.10	331.584	" 0.18
1895.....	225.944	" 0.15	7.604.879	" 0.17	820.199	" 0.10	580.308	" 0.18
1896.....	217.425	" 0.17	7.580.607	" 0.12	356.277	" 0.08	701.416	" 0.15
1897.....	199.540	" 0.10	9.751.631	" 0.13	1.779.618	" 0.10	826.360	" 0.15
1898.....	236.303	" 0.10	8.044.638	" 0.13 ⁵	1.592.164	" 0.10	750.669	" 0.15

UITVOER KOFFIE.

Jaren.	Kilogrammen.	Waarde K.G.	W a a r d e.
1891.....	477	à 1.50	<i>f</i> 715.50
1892.....	1.556	à 1.20	„ 1.867.20
1893.....	15.257	à 1.20	„ 18.308.40
1894.....	32.445	à 1.—	„ 32.445.—
1895.....	45.567	à 1.—	„ 45.567.—
	{ 75.124	à 1.—	„ 75.124.—
1896.....	{ 26.420	à 0.60	„ 15.252.—
	{ in hoornschild.		{ <i>f</i> 90.376
	{ 45.665 ⁵	à 0.60	„ 27.399.30
1897.....	{ 115.375	à 0.40	„ 46.150.—
	{ in hoornschild.		{ „ 74.549.30
	{ 174.323	à 0.44 ⁵	„ 78.446.—
1898.....	{ 81.548	à 0.30	„ 24.464.—
	{ in hoornschild.		{ „ 102.910

UITVOER CACAO.

J a a r.	Productie Kilogr.	Waarde per Kilogr.	W a a r d e.
1883.....	1.876.178	<i>f</i> 0.71	<i>f</i> 1.332.086
1884.....	1.450.046	„ 0.71	„ 1.028.024
1885.....	1.344.413	„ 0.75	„ 1.023.981
1886.....	1.575.612	„ 0.73 ⁵	„ 1.151.121
1887.....	1.722.581	„ 0.69	„ 1.188.581
1888.....	1.543.018.75	„ 0.70	„ 1.079.128
1889.....	2.042.869	„ 0.65	„ 1.327.865
1890.....	2.181.347	„ 0.60	„ 1.308.808
1891.....	2.210.695	„ 0.60	„ 1.326.417
1892.....	1.715.567	„ 0.64	„ 1.097.963
1893.....	3.498.000	„ 0.70	„ 2.448.491
1894.....	3.249.121 ⁵	„ 0.58	„ 1.884.600
1895.....	4.456.338	„ 0.51	„ 2.272.732
1896.....	3.302.567	„ 0.46	„ 1.519.181
1897.....	3.584.715	„ 0.58	„ 2.079.135
1898.....	2.830.414	„ 0.71	„ 2.292.635

UITVOER VAN GOUD.

Jaar.	Uitvoer.	Waarde Gr.	Waarde.	Uitvoerrecht.	Ontvangen Uitvoerrecht.	Werkelijke productie Grammen.
1882	589.970	f 1.33	f 784.726	5 pCt. der waarde	f 39.236.30	
1883	679.621	" 1.33	" 903.943	5 " "	" 45.197.15	
1884	967.271	" 1.35	" 1.305.698	5 " "	" 65.394.90	
1885	983.039	" 1.35 ⁵	" 1.331.774	5 " "	" 66.588.70	
1886	753.845	" 1.37	" 1.032.807	5 " "	" 51.640.35	
1887	1.006.904	" 1.37	" 1.379.509	5 " "	" 68.975.45	
1888	1.029.777	" 1.37	" 1.410.795	7 cent per gram	" 72.084.39	
1889	894.333	" 1.37	" 1.225.236	7 " "	" 62.603.31	
1890	952.022 ⁵	" 1.37	" 1.304.271	7 " "	" 66.641.59	
1891	820.982 ⁵	" 1.37	" 1.124.746	7 " "	" 57.468.77 ⁵	
1892	1.078.965 ⁵	" 1.37	" 1.478.182	7 " "	" 75.528.15	
1893	1.159.675	" 1.37	" 1.588.754	7 " "	" 81.184.57	
1894	1.181.615	" 1.37	" 1.618.812	7 " "	" 82.713.06	
1895	954.294	" 1.37	" 1.207.383	7 " "	" 74.178.44 ¹⁾	
			<i>Belasting op Goud</i>		Ontvangen <i>Belasting</i>	
1896	874.897	" 1.37	" 1.198.613	7 " "	f 61.488.41	877.406
1897	859.905	" 1.37	" 1.178.070	7 " "	" 65.110.66	932.152
1898	829.639	" 1.37	" 1.136.606	7 " "	" 62.207.15	888.673

1) Hieronder f 33.871.34 Goud-belasting zie G. B. 1895, No. 12, ingevoerd Augustus 1895 (G. B. 1895 No. 20).

UITVOER BALATA.

Jaar.	Kilo-grammen.	Waarde per K.G.	Waarde.	
1889.....	1.509	f 1.—	f 1.509	recht op balata f 3.803.42
1890.....	76 326	" 1.25	" 95.407	" " " 4.381.25 + f 4.646.67
1891.....	95.587	" 1.50	" 143.380	" " " 5.908.62 + " 4.904.10
1892.....	120.679	" 1.50	" 181.018	concessie-recht " 6.556.57 + " 6.314.— ¹⁾
1893	32.546	" 2.—	" 65.092	" " " 15.597.87 ²⁾
1894.....	108.286	" 2.—	" 216.573	" " " 34.227.15
1895.....	133.681	" 2.—	" 267.362	" " " 28.479.27 ⁵
1896.....	209.511 ⁵	" 2.—	" 419.023	" " " 19.330.94 ⁵
1897.....	159 253	" 1.60	" 254.805	" " " 9.124.32 ⁵
1898.....	113.431 ⁵	" 1.60	" 181.490	

¹⁾ Zijnde het verschil tusschen de gedeponeerde bedragen voor aanvragers voor balata exploitatie en het door hen aan retributie ingevolge art. 11 en 12 van de met hen aangegane contracten.

²⁾ Bij verordening van 21 Januari 1893 (Gouvernements Blad 1893 No. 14) werd een concessie-recht van 10 cent per H.A. ingevoerd.

ALGEMEENE UITVOER. (WAARDE EN UITVOERRECHT).

Jaar.	Waarde.	Uitvoerrecht.	Toelichtingen.
1875	<i>f</i> 2.409.335	<i>f</i> 119.172.45	
1876	„ 2.762.568	„ 140.349.41	
1877	„ 3.780.529	„ 188.571.06	
1878	„ 2.026.876	„ 101.345.28 ⁵	a) Bij de verordeningen van 23
1879	„ 3.081.772	„ 150.996.41	Maart 1886 (G. B. 1886 No. 10)
1880	„ 3.600.535	„ 174.511.—	en 17 Febr. 1887 (G. B. 1887 No. 7)
1881	„ 3.885.720	„ 194.206.—	werd voor het overige gedeelte van
1882	„ 3.685.642	„ 177.344.—	het jaar, het uitvoerrecht op suiker
1883	„ 4.054.846	„ 205.622.40	geschorst.
1884	„ 3.662.895	„ 188.748.15	b) Bij verordening van 10 Mei
1885	„ 3.113.170	„ 153.617.45	1887 No. 25, welke in werking
1886	„ 3.036.633 a)	„ 123.048.52	trad 16 Nov. 1887 werd het uit-
1887	„ 3.539.509 a)	„ 134.140.99	voerrecht alleen behouden voor
1888	„ 3.316.377 b)	„ 118.333.72	goud en cacao en bepaald dat
1889	„ 3.521.867	„ 118.680.06 ⁵	voor goud wordt betaald 7 ct. per gr.
1890	„ 4.272.692	„ 110.268.55	en in plaats van 5 pCt. voor cacao,
1891	„ 3.994.616	„ 90.635.12	zou betaald worden tot 31 Dec.
1892	„ 3.851.187	„ 92.429.69	1888, 3 ct. per K.G.; in 1889, 2½
1893	„ 5.467.631	„ 98.690.57 ⁵	per K.G.; in 1890, 2; 1891, 1½;
1894	„ 5.062.814	„ 82.713.06	1892, 1; 1893, ½; 1894 vrij.
1895	„ 5.060.864	„ 74.178.44 c)	c) Hieronder <i>f</i> 33.871.34 goud-
1896	„ 4.391.728	„ —	belasting, ingevoerd Aug. 1895.
1897	„ 5.241.671	„ —	Uitvoerrechten zijn met in werking
1898	„ 5.211.123	„ —	treden der goudbelasting geheel
			vervallen.

ALGEMEENE INVOER (WAARDE EN RECHT).

Jaar.	Waarde.	Invoerrecht.	Toelichtingen.
1875	f 3.125.415	f 264.552.11 ⁵	a) Verhooging van recht.
1876	„ 3.183.252	„ 284.766.91	b) Algemeene verhooging ingevoerd bij verordening van 15 Nov. 1887 G. B. No. 25.
1877	„ 3.453.837	„ 308.635.84	
1878	„ 3.629.927	„ 316.345.28 ⁵	
1879	„ 3.642.300	„ 334.252.63	c) In 1891 werden ingevoerd volgens den staat, overgelegd bij het Kol. verslag, 6.613.066 K.G. ijs, waarde f 661.307; in 1892, 754.335 K.G. waarde f 60.357.
1880	„ 3.914.458	„ 359.378.44 a)	
1881	„ 4.823.865	„ 392.046.09	d) In 1895 werd de waarde berekend naar anderen maatstaf dan vroeger. De vermindering van invoer is dus slechts schijnbaar, daar bij berekening der waarde als in 1894, de totale invoer zou hebben bedragen f 6.383.585.
1882	„ 4.299.054	„ 437.982.92	
1883	„ 5.158.660	„ 432.621.84	
1884	„ 5.286.136	„ 465.627.23	
1885	„ 4.808.603	„ 428.967.66	
1886	„ 4.592.714	„ 408.612.06	
1887	„ 5.052.621	„ 541.935.78 b)	
1888	„ 4.346.840	„ 522.313.69	
1889	„ 4.893.355	„ 651.776.42 ⁵	
1890	„ 5.366.258	„ 719.543.83 ⁵	
1891	„ 5.873.335	„ 714.647.05 ⁵	
1892	„ 5.238.401 c)	„ 734.147.76 ⁵	e) 12 Oct. 1898 trad in werking de verordening van 12 Oct. 1898 No. 33, waarbij het invoerrecht op gedestilleerd, opium, tabak, enz., belangrijk verhoogd werd, met het oog waarop in de maanden Aug., Sept. en Oct. belangrijke inslagen plaats hadden.
1893	„ 5.730.365	„ 841.988.29	
1894	„ 6.225.076	„ 925.029.68 ⁵	
1895	„ 5.203.029 d)	„ 928.995.71	
1896	„ 5.335.180	„ 953.548.96	
1897	„ 5.924.240	„ 928.158.19 ⁵	
1898	„ 5.703.427	„ 994.406.40 e)	

IETS OVER SURINAME ALS GOUDLAND

Reeds van de ontdekking van Guyana — de uitgestrekte landstreek die zich tusschen de Orinoco en de Amazonenrivier van de zee tot in het binnenland van Zuid-Amerika uitstrekt — was het algemeen gevoelen, dat dit land rijk aan goud was.

Fabelachtige verhalen kwamen dienaangaande in omloop, die zich langzamerhand vormden tot eene legende, waarvan het meer Parima het middenpunt was. „Daar woonden volksstammen, „wier tempels vol waren met massief gouden beelden, die „woonden in huizen met goud gedekt” enz. Aan dat meer had men het goud slechts voor het oprapen, zoodat de Spanjaarden het El Dorado noemden. Intusschen, de weinigen die het durfden bestaan, die schatten te gaan zoeken, kwamen onverrichterzake of ook wel nooit terug.

Toch bleef de legende over de rijkdommen van Guyana bestaan en gaf af en toe aanleiding tot het oprichten van ondernemingen, ten einde die te ontginnen. Zoo werd o. a. in 1742 aan eene Compagnie, opgericht door een zekeren Wilhelm Hack door Directeuren der Geotroyeerde Societeit van Suriname een uitgebreid octrooi verleend ¹⁾ tot onderzoek naar- en ontginning van- goud en andere mineralen in de kolonie, welke compagnie echter, zonder succes behaald te hebben, weder te niet ging. Eerst aan onze eeuw was het voorbehouden de legende tot waarheid te maken.

Venezuela ging voor, Cayenne volgde; in beide landen ontwoekerden vele gelukkige ontginners schatten aan den bodem.

Eindelijk werd men ook in Suriname wakker. In 1873 werd tot Gouverneur benoemd Jhr. C. A. van Sypesteijn, die al spoedig te kennen gaf overtuigd te zijn, dat ook in Suriname's binnenlanden groote rijkdommen slechts op ontginning wachtten. Op zijn initiatief werd in 1874 de landstreek tusschen de Suriname en Marowijne-rivieren door een commissie onder leiding van den waarnemenden Gouvernements-Secretaris Mr. P. Alma onderzocht en werd geconstateerd, dat aldaar op vele plaatsen goud met succes kon ontgonnen worden. Nu was het ijs gebroken en vroegen velen concessie om hier en daar goud te ontginnen, welke aanvragen vooral toenamen nadat, alweder in opdracht van den Gouverneur, eerst door den 2de Luitenant

1) Zie Hartsinck, „Beschrijving van Guiana,” p. 744.

S. de la Parra ¹⁾ en daarna door den landmeter, thans nog Gouvernements-landmeter, W. L. Loth verschillende wegen waren opengekapte.

Al spoedig was langs die wegen geen land meer in concessie te bekomen en ware het Gouvernement op dien voet voortgegaan, d. w. z. waren aan Gouverneur v. Sypesteyn en volgende Gouverneurs door het Opperbestuur in het Moederland, kortzichtig als altijd, de middelen niet onthouden om het in het klein aangevangen werk op groote schaal voort te zetten, door overal door de woeste, bijna ondoordringbare binnenlanden wegen te openen en te onderhouden, de goudindustrie zoude een veel hooger vlucht in Suriname genomen hebben, dan nu het geval is geweest. Toch is die industrie, hoewel tot nog toe slechts met zeer geringe hulpmiddelen uitgeoefend, niet zonder beteekenis voor de ontwikkeling der kolonie gebleven. Van af 1880 is gemiddeld jaarlijks 900.000 gram, een waarde vertegenwoordigende van $\pm f$ 1,350.000.—, uitgevoerd ²⁾.

Toch, wij herhalen het, is de industrie in Suriname nog in hare kindsheid. Terwijl toch de rapporten van vele deskundigen, over verschillende placers uitgebracht, alle er op wijzen, dat de bodem in het algemeen rijk is aan goud in ontginbare hoeveelheid en ook de meening te kennen geven, dat bij het aanwezig zijn van zooveel „washing gold” er zich ook vele goudhoudende kwartsriffen moeten bevinden, bepaalt men zich tot nu toe bijna uitsluitend tot het uitwasschen der rijkste plekken, n.l. de kreken, terwijl van het ontginnen van kwartsriffen nog bijna in 't geheel geen sprake is. Voor een deel is dit toe te schrijven aan onkunde, voor een groot deel echter ook aan gebrek aan werk-kapitaal en aan gemis van geschikte machinerieën.

Van het begin der industrie af in 1875 tot heden gaat men op de volgende wijze te werk: Op het bureau van den Gouvernements-landmeter legt men over een figuratieve kaart van het perceel, dat men in concessie wenscht te bekomen, waarbij men tevens van die aanvraag aanteekening doet in een daartoe bestemd register. Indien er geen op de wet gegronde bezwaren tegen bestaan, bijv. dat het perceel reeds voor een ander doel is uitgegeven, dat zich daarop een boschnegerdorp bevindt of iets dergelijks, wordt de concessie verleend. Men betaalt dan 10 cents voor elke aangevraagde hectare (het perceel moet

¹⁾ Thans gep. Luit.-Kolonel van het O. I. Leger.

²⁾ Van 1 tot 30 Mei 1899 werd te Paramaribo aangevoerd de navolgende hoeveelheid goud afkomstig van 60 ontginners der placers:

in Suriname.....	45,179 ⁸	gram
„ Saramacca.....	17,248	„
„ Marowijne.....	4.888	„
„ Lawa.....	38,598 ¹	„
Totaal.....	105,914	gram.

minstens 200 hectaren groot zijn) en heeft dan voor één jaar vergunning om met uitsluiting van ieder ander op dat perceel delfstoffen te ontginnen. Dan zendt men, als men op het land reeds bewerkbare plekken weet, er zijne werklieden onder het noodige toezicht heen om die te ontginnen, of zoo niet, een expeditie om naar zulke plekken onderzoek te doen.

De tocht vangt dan aan te Paramaribo; men voorziet het volk van het noodige, gewoonlijk voor ruim vier maanden, want in het bosch is niets te krijgen, en zendt de lieden weg in „corjalen”, dat zijn tot goede roeivaartuigen ingerichte, uitgeholde groote boomstammen. Om tijd en arbeidsloon te besparen laat men die gewoonlijk op de groote rivier, hetzij de Suriname of de Saramacca, door stoombootjes slepen, totdat of de waterstand daarvoor te laag wordt of men aan stroomsnellingen komt die de stoombootjes niet kunnen passeeren. Vandaar af moet het volk roeien en gaat het dikwijls reeds spoedig den een of anderen zijtak der rivier in. Dan beginnen de hindernissen: omgevallen boomen versperren den weg, zoodat men meermalen genoodzaakt is zware stammen door te kappen; op andere plaatsen hebben in vroeger tijd, misschien eeuwen geleden gevallen boomen, ondiepten veroorzaakt, doordien het door de rivier medegevoerde zand zich er tegen aanzette; dan weder komt men aan zware rotsen, waar de rivier zich vernauwt, en waartusschen het water zich met donderend geweld een weg baant, dikwijls met vallen zoo, dat men genoodzaakt is de corjalen te ontladen en ze er dan over heen te trekken. De minste onvoorzichtigheid wordt dan zwaar geboet: zoowel in de Sarakreek (een zijtak van de Suriname), als in de Marowijne zijn meermalen menschenlevens op de vallen verloren gegaan.

Eindelijk, na een min of meer langdurige reis, al naar mate men door het seizoen — regen of droge tijd — zwaarder of minder tegenstroom heeft, komt men aan de plaats van bestemming, d. w. z. aan dat punt van waar men het doel van de reis het best te voet kan bereiken. Het spreekt toch van zelf, dat lang niet alle perceelen aan een bevaarbaren stroom liggen; in de meeste gevallen moet men nog geruimen tijd, soms wel twee dagen, door het bosch marcheeren, alvorens het in concessie genomen terrein te bereiken.

Is het een terrein waar men voor het eerst komt, dan moet er, met de figuratieve kaart in de hand, nauwkeurig gemeten worden, daar het er vóór alles op aankomt, dat men de zekerheid heeft, dat men zich op het in concessie uitgegeven land bevindt, ten einde, bij eventueele goede vondsten, latere moeilijkheden met aangrenzende concessionarissen te voorkomen.

De eerste werkzaamheden bestaan nu in het „kamp maken”, d. w. z. het bouwen der hutten; bij een eerste vestiging zijn deze gewoonlijk zeer primitief: men kapt eenige boomstammetjes, slaat die als palen in den grond, zoodat zij een langwerpig

vierkant vormen en vlecht daarover met behulp van dwarslatten een dak van palmbladen. Daaronder worden dan aan twee der palen de hangmatten gebonden.

Geldt het een eerste onderzoek, dan wordt er „geprospecteerd”, dat is men onderzoekt de krekken, die oogenschijnlijk, hetzij door het daarin aanwezig zijn van kwartsen of door iets anders, een gunstig aanzien hebben, ten einde bij het aanwezig zijn van goud in betaalbare hoeveelheid, terstond aan het werk te gaan.

Het onderzoek geschiedt aldus: de werklieden graven vlak langs de kreek of ook wel daarin, als de kreek soms droog is of droge plekken bevat, een gat van 4 à 5 voet lengte en $1\frac{1}{2}$ à 2 voet breedte; zoodra de humuslaag, dikwijls 2 tot 4 voet dik, verwijderd is, laat de opzichter zich van de dan volgende verschillende lagen grond (zand, grint, klei) een zekere hoeveelheid in een daartoe bestemde houten of ook wel ijzeren bak opscheppen, en gaat die aan den rand van het water langzaam aan zitten afwasschen. Dit afwasschen, dat een zekere handigheid vereischt, moet zoo geschieden, dat telkens de lichtere bestanddeelen verwijderd worden, tot eindelijk het zwaarste, d. i. het goud, blijft zitten in de punt, waarin de bak in het midden uitloopt; dit noemt men eene „battee” wasschen. Wijzen op verschillende plaatsen langs een kreek de battees goud aan in wat men noemt betaalbare hoeveelheid, hetgeen varieert, alnaarmate de grond aldaar, met het oog op steenachtigheid, dikte en diepte der lagen, meer of minder gemakkelijk te bewerken is, van 15—25 cents goud per battee, waarin zich gewoonlijk een flinke emmer vol grond bevindt, dan maakt men aanstalten om te gaan werken.

Daartoe wordt van in het bosch gezaagde planken een „longtom” vervaardigd; dit instrument bestaat uit een houten trog, 2 voet breed en 7 à 8 voet lang, die aan ijzeren haken tusschen in den grond geslagen palen hangt; daarin wordt de uit te wasschen grond geworpen, terwijl een of twee werklieden, er in staande, bezig zijn dien grond, die veelal vrij hard en taai is en vol met steenen, te kneden met behulp van water, dat men langs een daartoe vervaardigde houten goot, aan een der smalle einden van den trog er in doet stroomen. Aan het andere smalle einde bevindt zich een ijzeren plaat met gaten van 10 tot 12 millimeter middellijn; zoodra de grond nu door het kneden geheel zacht geworden is, wordt die door de gaten gespoeld om daarra weder langs een houten goot verder te worden weggewerkt. Onder de ijzeren plaat bevindt zich echter een houten bak, waar het goud door zijne zwaarte terstond in valt, terwijl daarenboven zoowel de longtom zelve, als het eerste gedeelte van de goot waarlangs het zand wegloopt van een dubbelen bodem, waarin groote gaten, voorzien zijn, om daar het goud te vangen, dat niet in den bak verzameld wordt; zoowel in den bak als in de gaten in den dubbelen bodem bevindt zich kwik, om het zeer fijne goud vast te houden en te beletten dat dit door het water weder zoude

worden meêgespoeld. Een werkman heeft tot taak, aanhoudend de massa schoongewasschen steenen uit de longtom te verwijderen, waarbij hij scherp moet toezien of zich daartusschen ook een grooter stuk goud (pépité) bevindt. Het is verbazend hoe snel, na eenige oefening, de werklieden het kleinste stukje goud tusschen den grooten hoop steenen weten te onderscheiden. Dat bij dit werk steeds scherp toezicht vereischt wordt, daar de verleiding groot is, behoeft geen betoog.

Heeft men, wat lang niet altijd het geval is, over veel water te beschikken, dan wordt dikwijls een instrument gebruikt, waarmede men op grooter schaal kan werken, n.l. de „sluice”. Dit is een houten goot, een voet breed en dikwijls 150 en meer voeten lang, in het eerste gedeelte waarvan de uit te wasschen grond wordt geworpen, die dan door het water, dat men er aanhoudend in groote hoeveelheid doorheen doet stroomen wordt uitgewasschen en weggespoeld, terwijl het goud door zijn meerdere zwaarte bezinkt en bovendien ook weder op verschillende plaatsen door kwik wordt vastgehouden.

Van het aldus verkregen goud moet volgens de wet op de placer nauwkeurig aanteekening worden gehouden in een daartoe bestemd register, waarvan een afschrift bij het goud wordt gevoegd, zoo dikwijls dit naar de stad verzonden wordt.

Dit is een maatregel ten behoeve van den fiscus, daar van het gevonden goud zeven cent per gram, dus ongeveer 5 pCt., moet betaald worden.

Bovendien wordt voor het in concessie verkregen land 10 cents per hectare per jaar betaald gedurende de eerste twee jaren, de beide volgende jaren betaalt men telkens 25 cents en wil men de concessie dan nog langer houden, dan is 50 cents per jaar verschuldigd.

Uit een en ander blijkt, dat de goudindustrie een niet te ver-smaden bate voor de kolonie afwerpt. Ware er, gelijk wij hiervoren reeds opmerkten, van Regeeringswege wat meer voor de goudindustrie gedaan en slechts de helft van hetgeen zij jaarlijks in de koloniale kas doet vloeien te haren bate verstandig aangewend, door het aanleggen en onderhouden van goede wegen, dan zoude de industrie in de 25 jaren dat zij nu in Suriname bestaat zich ongetwijfeld reeds veel meer hebben uitgebreid, en zouden niet, zooals nu het geval is, nog millioenen hectaren op onderzoek en ontginning liggen te wachten.

Zoo is bijv. het uitgestrekte gebied tusschen de rivieren de Coppename en de Corantijn tot aan de zuidelijke grenzen der kolonie zoo goed als geheel onbekend, terwijl toch met het oog op het voorkomen van goud in de bekende deelen der kolonie, alsmede in Cayenne, Demerary en Venezuëla, met recht verondersteld mag worden, dat ook daar op vele plaatsen met groot succes goud zoude kunnen worden ontgonnen.

Haarlem, Juni 1899.

Mr. C. H. VAN MEURS.

HET ONDERWIJS IN SURINAME

Sedert 1877 is in Suriname leerplicht voorgeschreven voor kinderen van 7—12 jaar; het getal kinderen op de scholen voor gewoon en voor uitgebreid lager onderwijs is sinds dien tijd, met enkele schommelingen, steeds stijgende, zooals uit de volgende cijfers blijkt:

Jaren.	Schoolgaande kinderen op 31 December.			
	Beneden 7 jaar.	Van 7—12 jaar.	Boven 12 jaar.	Totaal.
1878...	129	3881	848	4858
1882...	115	4119	890	5124
1887...	122	4346	918	5386
1892...	111	5087	1130	6328
1897...	149	5766	1303	7218

Van het jaar van inwerkingtreding der verordening waarbij leerplicht werd voorgeschreven tot December 1897 is het getal schoolgaande kinderen in de kolonie met $\pm$ 2600 vermeerderd, terwijl het percentcijfer van het dagelijksch schoolbezoek van 75 tot 81 steeg. Te Paramaribo klom in dezelfde tijdruimte de schoolbevolking van 3201 tot 5563, eene vermeerdering dus van 2362; het percentcijfer van het dagelijksch schoolbezoek steeg daarbij van 73 tot 82. Hoewel dus belangrijke verbetering is waartenemen moet het schoolbezoek nog steeds onvoldoende geacht worden in een land waar leerplicht voorgeschreven en het veroorzaken van schoolverzuim strafbaar gesteld is.

Van de 7218 kinderen, die op 31 December 1897 op de schoollijsten stonden, bezochten

2369 (1375 jongens en 994 meisjes) de gouvernementsscholen,
 2343 (1152 „ „ 1191 „) de gesubs. scholen der
 [Morav. Broedergemeente,
 1790 (963 „ „ 827 „) de gesubs. scholen der R.K.
 [Geestelijken,
 716 (227 „ „ 489 „) de niet-gesubs. particuliere
 [scholen.

Aan deze kinderen, die verdeeld waren over 55 scholen —

waarvan 26 te Paramaribo en 29 in de districten — werd onderwijs gegeven door 147 gegradueerde onderwijzers, d. i. gemiddeld 1 onderwijzer op ruim 49 leerlingen.

Op 31 December 1897 werden de bewaarscholen in de kolonie bezocht door 1070 kinderen (525 jongens en 545 meisjes), de scholen bij de Boschnegers door 175 kinderen (103 jongens en 72 meisjes), de scholen voor kinderen van Britsch-Indische immigranten door 130 kinderen (104 jongens en 26 meisjes).

In het geheel gingen dus op 31 December 1897 ter school 4449 jongens en 4144 meisjes, tezamen 8593 kinderen.

Op alle scholen — behalve op die voor kinderen van Britsch-Indische immigranten — wordt het onderwijs in de Hollandsche taal gegeven. Het Neger-Engelsch is daarbij uitgesloten. In het laatste twintigtal jaren hebben de onderwijzers alle krachten ingespannen om het Hollandsch meer en meer ingang te doen vinden en hunne pogingen zijn met goeden uitslag bekroond, al is er voorloopig nog geen sprake van verdringing van het Neger-Engelsch.

Sedert Mei 1882 is voor de schoolkinderen de gelegenheid geopend tot het inbrengen van spaarpenningen. Het bedrag tot 31 December 1897 ingebracht, beliep f 81.121 d. i. gemiddeld f 5070 per jaar. Op laatstgenoemden datum namen 3277 kinderen deel aan het sparen op school, d. i. 45 percent van de schoolbevolking (7218); 1494 kinderen waren in het bezit van boekjes der Koloniale Spaarbank, d. i. 21 percent van de schoolbevolking en 46 percent van het getal deelnemers aan het sparen op school.

Verder dan tot uitgebreid lager onderwijs is men in Suriname nog niet gekomen, zoodat voor hoogere opleiding de kinderen hierheen moeten komen. Lang zal het echter niet meer duren of de behoefte aan middelbaar onderwijs zal zich in de hoofdplaats — eene stad met meer dan 30.000 inwoners — krachtig doen gevoelen en het is verblijdend hierbij te kunnen aantekenen dat maatregelen om in die behoefte te voorzien, wanneer ze door de bevoegde macht in de kolonie worden voorgesteld, bij de Regeering geen tegenkanting zullen ontmoeten. Immers verklaarde de Minister van Koloniën, in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer betreffende de Surinaamsche begrooting voor 1898, het denkbeeld van den Gouverneur — om de bestaande openbare school voor uitgebreid lager onderwijs geleidelijk te doen overgaan in eene school voor middelbaar onderwijs — een practisch middel te achten om het onderwijs in de kolonie beter aan zijn doel te doen beantwoorden.

Suriname telt 2 inrichtingen tot opleiding van onderwijzers, beide te Paramaribo, n.l. de centraalschool der Moravische Broeder-

gemeente en de gouvernements normaalschool. Op 31 December 1897 had eerstgenoemde inrichting 14 leerlingen, de laatstgenoemde 48, n.l. 25 mannelijke en 23 vrouwelijke.

Tweemaal in het jaar wordt te Paramaribo de gelegenheid gegeven tot het verkrijgen van akten van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs.

Het in 1895 gestichte „Surinaamsch Onderwijzersgenootschap” telde, op ultimo December 1897, 125 leden, t. w. 24 dames en 101 heeren.

Het ambachtsonderwijs bepaalde zich tot dusver tot eene door het Gouvernement gesubsidieerde Avondschool voor handwerkslieden, met daaraan verbonden werkplaats voor timmerlieden en meubelmakers, beide inrichtingen in het leven geroepen door den Heer R. A. P. C. O' Ferrall, hoofd eener bijzondere school te Paramaribo. Smeden en machinistleerlingen vinden gelegenheid tot opleiding op de werkplaatsen der koloniale vaartuigen, waar sinds een tweetal jaren een theoretische cursus is geopend, in aansluiting aan de praktijk op de werkplaatsen en op de stoomvaartuigen.

In den laatsten tijd worden pogingen aangewend om te Paramaribo eene ambachtsschool op te richten, waarin de inrichtingen van den Heer O' Ferrall zouden opgaan. Naar mijn gevoelen zal eerst dan eene voldoende organisatie van het ambachtsonderwijs verkregen worden, wanneer het Gouvernement de zaak geheel in handen neemt. Op den duur zullen particuliere krachten onvoldoende blijken tot instandhouding van een goede ambachtsschool en naarmate de particuliere bijdragen verminderen — hetgeen na eenigen tijd zonder twijfel te wachten is — zullen de subsidiën uit de koloniale kas moeten stijgen.

De vooruitzichten om tot een goede regeling van het ambachtsonderwijs te geraken zijn overigens vrij gunstig. In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer betreffende de begroting voor 1897 verklaarde n.l. de toenmalige Minister van Koloniën gaarne in overweging te zullen nemen een voorstel tot stichting van eene ambachtsschool te Paramaribo met volledig personeel, wanneer de mogelijkheid van zoodanige stichting, zonder al te groote kosten, zal zijn gebleken en de tegenwoordige Minister refereerde zich een jaar later in zijne Memorie van Antwoord — naar aanleiding van eene opmerking in het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer omtrent het ambachtsonderwijs in Suriname — aan het door zijn ambtsvoorganger gezegde. In afwachting van het totstandkomen van eene gouvernementsambachtsschool verdient het aanbeveling de avondschool voor handwerkslieden en de daaraan verbonden werkplaats in stand te houden en te verbeteren door financieelen steun uit de koloniale kas. Beide inrichtingen kunnen de kern vormen van de te stichten gouvernementsambachtsschool.

In 1891 werd te Paramaribo van gouvernementswege een cursus voor voorbereidend landbouw-onderwijs geopend, die evenwel na een tweejarig bestaan, wegens gebrek aan leerlingen, moest worden opgeheven. Nu de kolonie in het bezit is gekomen van een cultuurtuin zou men de proef kunnen herhalen in aansluiting aan deze instelling.

In dit jaar is te Paramaribo eene school geopend tot opleiding van districts-geneesheeren en apothekers. Zulk eene school heeft ook van 1882—1888 aldaar bestaan, maar zij werd opgeheven om een te grooten toevloed van geneesheeren en apothekers te voorkomen.

's-Gravenhage, Juni 1899.

Dr. H. D. BENJAMINS,
Insp. v. h. Onderwijs in Suriname,
met verlof.

DE OUDHEDEN VAN SURINAME

Jhr. C. A. van Sypesteyn zegt op bladz. XXI van zijn „Inleiding” der „Beschrijving van Suriname” (1854):

„In Suriname is tot het leeren kennen der binnenlanden niets „verrigt: zoodat die dan ook zeer weinig bekend zijn; en tot „nog toe zijn daarin ook geene gedenkteekenen van vroegere „bevolking gevonden, zooals die, welke door Schomburgk en „anderen in de overige gedeelten van Guiana zijn ontdekt geworden.”

Alhoewel in de VIIe klasse (Anthropologie) van het Programma voor de in 1899 te Haarlem te houden Nederl. West-Indische Tentoonstelling niet is vermeld: Archaeologie van Suriname, heb ik, mogelijk de eenige onderzoeker van Indiaansche Oudheden dezer kolonie en als lid van de commissie voor die tentoonstelling, gemeend het navolgende over Surinaamsche oudheden te moeten mededeelen.

Hetgeen de heer van Sypesteyn hierover heeft gezegd is minder juist, archaeologische onderzoekingen hebben dit bewezen.

Reeds had de pionier van de Marowijne, de heer Kappler, in die rivier eene rots met hiëroglyphen ontdekt, die door de Indianen aan hem werd bekend gemaakt onder den naam van Timehri. (Dit woord beteekent in het Caraïbisch „Schrift of teekening”).

Dit woord Timehri is volgens Schomburgk en Im Thurn ook gegeven aan de rotsen met de vele hiëroglyphen aan de Boven-Corantijn rivier.

In het jaar 1858 had ik, daartoe aangemoedigd door Dr. Du Montier, mij in correspondentie gesteld met Dr. C. Leemans, directeur v. h. Rijksmuseum van oudheden te Leiden, en hem verscheidene door mij gevonden steenen voorwerpen van de vroegere bewoners alhier afkomstig, toegezonden.

Deze collectie kon worden beschouwd als een begin van eene verzameling voorwerpen uit Nederlandsch West-Indië afkomstig. In 1881 werd door tusschenkomst van bovengenoemden directeur mij door de Nederlandsche regeering een onderzoek opgedragen waarvoor een subsidie werd verleend, omdat door mijn ijver en belanglooze bemoeiing het museum gedurende vele jaren talrijke bijdragen had ontvangen.

Het doel dezer opdracht was tweeledig, n.l. 1°. het opsporen

en in teekening brengen der hiëroglyphen die door de Indianen Caraïben, de vroegere bewoners van Guyana, in de rotsen van de Marowijne en Coppename rivieren waren gebeiteld, en 2°. het opzoeken van voorwerpen, die bij de oude bewoners van het tegenwoordig Neerlandsch-Guyana in gebruik waren.

Deze voor mij zeer vereerende opdracht werd met gunstig gevolg bekroond, daar ik al de hiëroglyphen van de Timehri rots heb kunnen beschrijven en afteekenen; aan de Boven-Coppename zijn geene hiëroglyphen ontdekt. Later is mij door den heer F. Im Thurn, de bekende schrijver van Demerara, medegedeeld, dat aan den oever der Kabalebo rivier, een zijtak van de Corantijn, in Hollandsch-Guyana, zich een steile rots bevond waarop vele hiëroglyphen voorkwamen.

Bij deze onderzoekingsreis bezocht ik ook het district Coronie, omdat mij uit de kaart van Stedman was gebleken, dat daar in vroegere jaren een groot kamp der Warrow Indianen was geweest.

Verscheidene daar aanwezige kleine heuvels heb ik laten opdelfen en vond er groote schotels of prapies (aardewerk) welke, vermoedelijk door ouderdom, waren gebroken; twee schedels, een aantal menschenbeenderen, een Indiaansche strijdknoets of apoetoe en een steenen wig. Op den grond lagen scherven van aardewerk verspreid.

Deze voorwerpen zijn opgezonden naar het Rijksmuseum te Leiden. (Zie het verslag van den directeur van het museum, September 1882 tot September 1883.) ¹⁾

¹⁾ Reeds in 1874 had de directeur dezer instelling in zijn verslag het navolgende over de Surinaamsche oudheden gezegd:

„In vroegere verslagen hebben wij eenige voorwerpen, wapens of werktuigen, in steen vermeld, die, afkomstig van de vroegere bewoners van de Nederlandsche Koloniën in West-Indië, eerst in den laatsten tijd meer bepaald de aandacht tot zich getrokken hadden, en waaraan door de tegenwoordige bewoners, evenals dit in ons vaderland met soortgelijke voorwerpen het geval was, en hier en daar nog wordt beweerd, een bovenaardsche oorsprong wordt toegeschreven. Aan die dondersteen, donderbeitels of bliksemtanden wordt dan vaak eene kwaadwerende kracht toegekend, waaruit vanzelf volgt, dat de bezitters zich slechts met moeite tot afstand of verkoop laten overhalen. *)

„Daarom moet het geschenk van een drietal dier uitmuntend bewerkte en, in ongeschonden staat bewaard gebleven wiggen, waarmede deze afdeling door den heer C. J. Hering, hoofdcommies bij de belastingen te Paramaribo, in de kolonie Suriname, werd verrijkt, des te meer gewaardeerd worden. Vroeger, in Augustus 1860, had het museum reeds aan denzelfden heer een paar soortgelijke voorwerpen te danken, en werden er ook van andere oudheidsvrienden eenige aan het museum geschonken, zoodat thans Suriname, in dat opzicht betrekkelijk goed begint vertegenwoordigd te worden!”

*) Als staaltje van het heerschend bijgeloof, zelfs onder beschaafde personen, aan de wonderdadige werking dezer dondersteen, vermeld ik het volgende:

Een jongmensch uit den beschaafden stand deelde mij mede, dat zijne moeder een dondersteen bezat, welke boven den drempel van hare huisdeur was bevestigd; zijne moeder hechtte groote waarde aan dat voorwerp en zou om geene redenen daarvan afstand willen doen, omdat zij geloofde dat die steen

Een der eigenaressen van den grond stond geen verdere opgravingen toe; later heb ik den Nederl. reiziger Dr. Ten Kate het bovenstaande medegedeeld, die, naar aanleiding daarvan, zich daarheen heeft begeven; het resultaat van zijn onderzoek heb ik niet vernomen. Voorts heb ik te Coronie een onderzoek ingesteld op eene plaats genaamd „Ingie Kondre”, grenzende aan de Coppename-rivier, alwaar ik een shellmound¹⁾ heb ontdekt; de voorwerpen schijnen te hebben behoord aan de Caraïbische Indianen. Het komt mij voor dat de shellmound van lateren tijd dateert, omdat zij niet bijzonder groot was.

Omtrent mijn latere onderzoekingen kan ik het volgende mededeelen:

Den 2^{en} December 1898 begaf ik mij, vergezeld van de heeren Jacott en Mac Donald, eenige delvers en een gids, naar de plantage Belladrum.

Eene topografische opname van dit dorp was niet gemakkelijk; het ligt op p.m. 200 M. afstand van den rijksweg, het is 300 M. lang en 50 M. breed. De grond bestaat uit zwart veen. De strook tusschen het dorp en den zooeven genoemden weg is zandgrond, welke ten zuiden wordt begrensd door eene zwamp²⁾ met Postentrie (*Hura crepitans* Mull.) begroeid.

Dit dorp gelijkt op de verlaten oud Indiaansche dorpen in Britsch-Guyana, welke door Mr. Barrington Brown in zijn werk *Among the Indians of Guiana* zijn beschreven.

Tot staving van de waarde van mijne ontdekking, citeer ik uit zijn werk wat hij op pag. 248 zegt over *Sites of Ancient villages*.

„Many examples of ancient village sites are also mentioned „by this same traveller. These are said to be only distinguishable from the surrounding country by the rich black colour „of the soil, and by the abundance of broken fragments of „pottery. Of course it is possible that these sites are those of

een voorbehoedmiddel tegen het inslaan van den bliksem in het huis was. Hij durfde mij den dondersteen niet af te staan, uit vrees dat zijn moeder hem dit kwalijk zou nemen.

Ik gaf hem den raad te wachten dat er eens een zware storm met bliksem en donder over het huis zou trekken, en dan den steen weg te nemen. Dit deed hij, en toen de onweersbui over was, vertelde zijne moeder, dat zij het behoud van huis en alles te danken had aan den dondersteen welke zij aan de voordeur had geplaatst doch nu verdwenen was. Het jongmensch was toen gevrijwaard van de beschuldiging den steen te hebben weggenomen.

Om de vermelde voorwerpen bijeen te brengen, heb ik allerlei listen moeten gebruiken. Ik geloof, dat tot nu toe vele van deze wiggen op plantage Belladrum zijn opgegraven en in bezit zijn van de landbouwers, doch ze, om bovenstaande redenen, zelfs tegen betaling, niet gaarne willen afstaan.

1) Shellmounds ook wel kitchenmiddens genoemd, zijn hoopen afval, of schelpen van heel ouden datum.

2) Zwamp = kreek of kleine rivier.

„deserted villages of comparatively, or even very modern date. „But on the other hand, as all the reported examples occur far „inland, and as the inland tribes make but very little pottery, „it is more likely that such places were the homes of tribes „other than those which now inhabit the surrounding country. „Only a very careful search in such places can settle this question. „And such a search would probably be rewarded by results of „extreme ethnological and archaeological value.”

Ik heb bij de opdelving geen oude graven kunnen ontdekken, waarin gave skeletten lagen. Een geloofwaardig landbouwer zeide mij, dat hij bij het maken van bananengaten, dicht bij de zwamp, een kuil aantrof, waarin negen schedels en beenderen waren; de juiste plaats konden wij niet meer vinden.

Later heb ik op een heuvelachtig gedeelte van dit dorp verscheidene oude en gebroken aardewerk, beenderen, steenen wiggen en meer andere voorwerpen gevonden, en ben daardoor tot de overtuiging gekomen, dat dit dorp reeds zeer lang bewoond is geweest, omdat de meeste aarden voorwerpen rood gebakken waren, terwijl al het hedendaagsch Caraïbisch Indiaansch pottenwerk van zwarte klei is vervaardigd. Deze zwarte kleur wordt verkregen door de klei met gebrande kwepiebast (*Couepia guianensis* Aubl.) te vermengen. Het voorwerp wordt daarna van buiten met roode verf besmeerd.

De talrijke menschenbeenderen, die links en rechts over den grond zijn verspreid, doen mij veronderstellen, dat hier vroeger een hevig gevecht heeft plaats gevonden, waarbij veel dooden vielen.

Denkelijk zijn de Caraïben langs de kust van het Noorden, het tegenwoordig Britsch-Guyana gekomen, alhier overgetrokken en toen de Coronie kreek binnengevaren, welke destijds zeer breed was en zich ter hoogte van plantage Friendship in twee takken verdeelde, waarvan de een naar den grond Totness en de andere zich tot Belladrum uitstreekte. De streek waar de Indiaansche bewoners zich ophielden, stond dus met de zee in verbinding, hetgeen voor hunne vischvangst zeer bevorderlijk was.

Verder wordt door de meeste schrijvers bevestigd, dat de oude Caraïben kannibalen waren, die de zwakkere bewoners (Warrow's) overmeesterden, en ze of opaten of ze als slaven verkochten. Naar mijn oordeel zijn de Caraïben, na het Warrow kamp te hebben verwoest, door de zooeven genoemde Coronie kreek naar het Oosten getrokken, hebben zich op de thans bekende plaats Ingiekondre neergezet en daar bij hun dorp een shellmound gevormd, bestaande uit dieren, vischgraten, gebrande aardlagen, gebroken aardewerk, welk laatste veel overeenkomst heeft met hetgeen de tegenwoordige nu maken.

Bij het dorp van Belladrum zijn midden in de kitchen zeer weinig schelpen, oesterschalen en vischgraten gevonden, maar geraamten van dieren en menschen, zoodat ik tot de con-

clusie kom, dat twee Indiaansche stammen de kust hebben bewoond. Ook veronderstel ik, dat bij de uitbreiding der plantages in Coronie, de Caraïben van Ingiekondre niet gaarne in aanraking wilden komen met de bevolking, en om die reden door de Peruvia kreek naar de Coppename zijn verhuisd.

Hoe kort dit verslag ook moge wezen hoop ik, dat het eenige wetenschappelijke waarde bezit als bijdrage tot de kennis van de oude bewoners van Suriname.

Als erkentelijkheid van mijn onderzoek omtrent de oudheden in de kolonie Suriname, werd mij indertijd door Z. M. Willem III toegekend de zilveren medaille voor verdiensten ten opzichte van „’s Rijks verzamelingen van wetenschap en kunst”.

Plantage *Burnside Coronie*,
December 1898.

C. J. HERING.

N.B. De afbeeldingen der hiëroglyphen, gevonden voorwerpen, enz., zijn in de Bibliotheek van het Koloniaal Museum te Haarlem aanwezig.

PROGRAMMA

VAN EENE WETENSCHAPPELIJKE REIS, DIE IN HET BELANG
VAN DE TE HAARLEM TE HOUDEN NEDERLANDSCHE
WEST-INDISCHE TENTOONSTELLING BEHOORT TE
WORDEN GEDAAN IN SEPTEMBER 1898.¹⁾

Volgens mijn idee zal de eerste expeditie kunnen vertrekken op den 17den September e. k. met het kol. vaartuig naar Boven-Cottica. Door het Koloniaal bestuur zullen maatregelen moeten worden genomen, dat de heer Districtscommissaris de commissie per stoombarkas doorzendt tot aan het Etablissement der Moravische Broedergemeente *Wanhatti*.

Van daar zullen de leden zich per corjalen naar de gewenschte richtingen kunnen begeven, om botanische of zoölogische voorwerpen te verzamelen.

Gedurende de reis zullen de leden der commissie naar omstandigheden, hetzij bij de boschnegers of bij de grondeigenaars, kunnen kampeeren.

De heeren Pool en Mattes zullen zich speciaal met het botanische gedeelte en de heer Hering zich met het zoölogische gedeelte belasten.

Ik twijfel geenszins of het zal den leden der commissie gelukken een exemplaar van de Zeekoe (*Manatus Americanus*) te Trieheus bekomen, zoo ook Waterhonden (vermoedelijk de *Canis* of *Lutra brasiliensis*). Ook zullen zij een exemplaar vinden van de zoogenaamde Surinaamsche Buffel (*Tapirus Suillus* of *Tapir Americanus*) en de Waterhaas (*Coelogenys Paca*). Zeldzame vogels en bovenlandsche zoetwatervisschen zullen wellicht gevangen kunnen worden.

Daar de Boven-Cottica en hare oevers zeer rijk zijn aan palmen, orchideën, waterplanten en kapellen, vooral van de *Morpho Hecuba*, zullen wij zeker eene zeer rijke collectie kunnen bijeenbrengen.

De commissie zal voor deze reis zich minstens voor acht of tien dagen van levensmiddelen moeten voorzien, en van het navolgende materieel als: vloeipapier en eene pers voor het drogen van planten. Voor dit doel zal de heer Hering twee personen vervaardigen ieder bestaande uit twee planken met leeren

¹⁾ Door verschillende omstandigheden is deze reis niet uitgevoerd. Curiositeitshalve hebben wij gemeend het programma toch te vermelden.

Noot v/h Kol. Museum.

riemen, één voor groote en één voor kleine planten. Voor het conserveeren van zoölogische voorwerpen moeten versche dene kerosine-blikken, waarvan enkele met alcohol gevuld, worden medegenomen.

Voor het conserveeren van een Tapir en eene Zeekoe zal noodig zijn 25 K.G. aluin, 10 K.G. fijn keukenzout, eenige K.G. salpeter, 1 K.G. camphora, twee groote potten sublimaat of arsenicum zeep, twee groote slagersmessen en nog eenige andere kleine artikelen, die op eene afzonderlijke lijst zullen worden opgegeven. Het materieel, waarover de heer Hering kan beschikken, zal hij medebrengen.

De tweede expeditie zal, met goedvinden van het hoofd-comité, zich begeven naar de Boven-Para en de Boven-Saramacca. De flora is daar anders dan die aan de Boven-Cottica. Wellicht vindt de expeditie daar den zwarten tijger (*Felis nigra*) en de boschgeit, door de Inlanders *cariaco* en door de Indianen *bieri birave* genoemd. Deze boschgeit is zeer zeldzaam.

Onder de vogels zullen wij wellicht vinden de koning der stinkvogels (*Surcoramphus papa*) en de prachtig oranje gekleurde Boschhaan (*Rupicola Cracea*).

Van de visschen zullen wij zeker vinden de *pakoe*, *zoetwater sparie* en *pireen's* en zonder twijfel ook nog een exemplaar van den *beveraal* (*Gymnotus electricus*) die door de zwemmers zeer gevreesd is.

Laten de tijd en de vervoermiddelen zulks toe, dan zullen wij een reis ondernemen naar Coesewine, een zijtak van de Coppenamerivier, waar de fauna en de flora overeenkomen met die van de bovenlanden, en beletten de financiën dit niet, dan zullen wij binnen drie à vier weken eene zeer groote verzameling kunnen bijeenbrengen. Corjalen behoeven wij niet te koopen, omdat deze van de inboorlingen en Indianen aldaar kunnen verkregen worden, en daar een persoon door den heer Hering wordt medegebracht, die behulpzaam zal zijn bij het opzetten van dieren, zal de commissie geen ander vast personeel behoeven mede te nemen.

C. J. HERING.

I. PROGRAMMA
VOOR DE IN 1899 TE HAARLEM TE HOUDEN
NEDERLANDSCHE WEST-INDISCHE
TENTOONSTELLING.

II. ETHNOGRAPHIE.

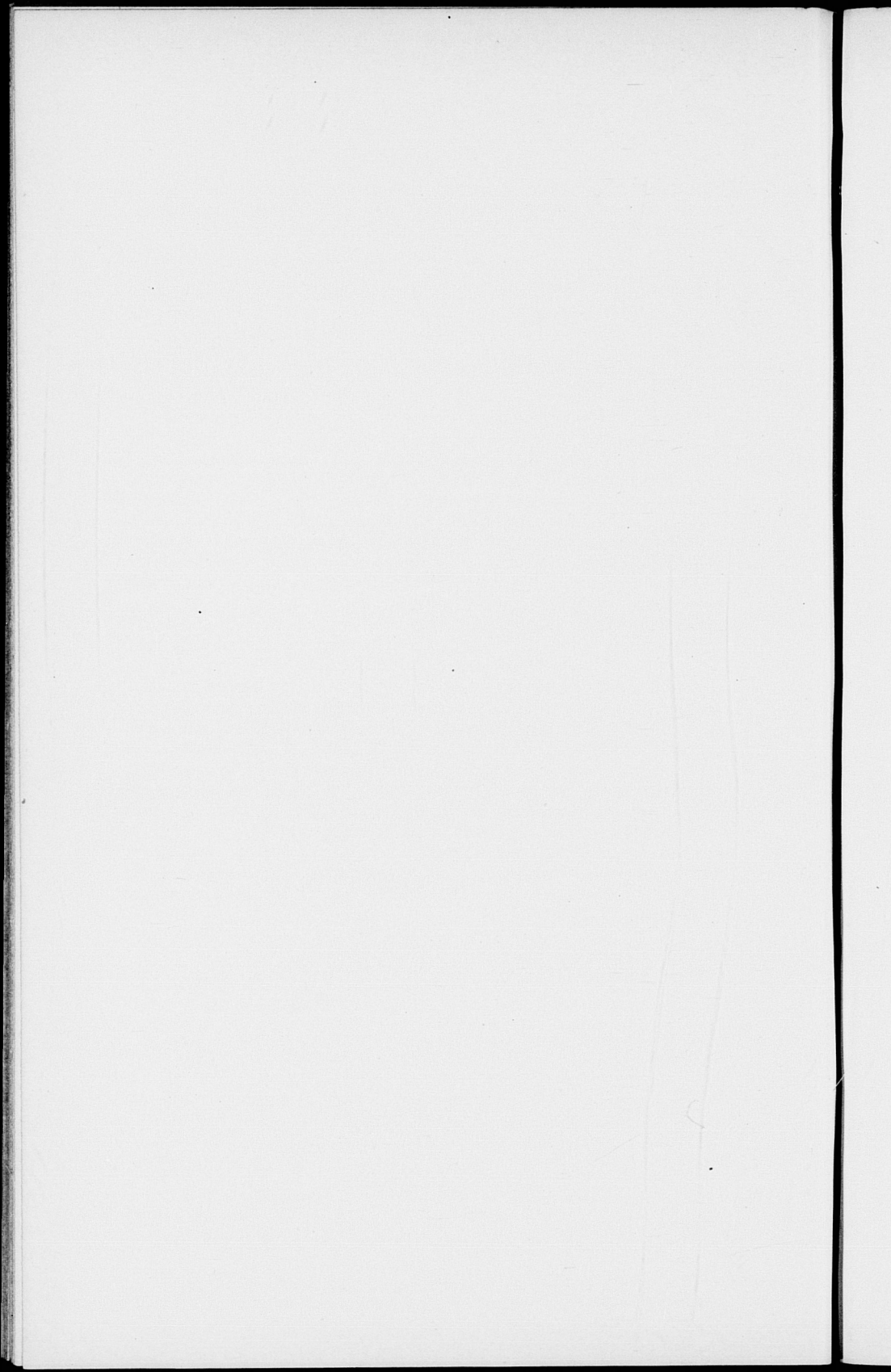
III. GEOLOGIE.

IV. BOTANIE.

V. ZOÖLOGIE.

VI. BIBLIOGRAPHIE.

*De inzendingen der Commissie van de West-Indische
Tentoonstelling zijn met * gemerkt.*

I

PROGRAMMA

VOOR DE IN 1899 TE HAARLEM TE HOUDEN

Nederlandsche West-Indische Tentoonstelling

BUREAU DER COMMISSIE IN SURINAME.

Voorzitter: Mr. G. H. Barnet Lijon; *Onder-Voorzitters:* F. G. Gefken en J. E. Muller; *Secretarissen:* F. C. Curiël, Mr. G. A. van Emden en Mr. A. J. van der Houven van Oordt; *Penning-meester:* W. van Esveld.

SAMENSTELLING VAN DE SUB-COMMISSIES.

- 1°. Sub-commissie voor Geographie, Meteorologie, Topographie, Geologie en Mineralogie, Exploitatie van Delfstoffen: *Voorzitter:* J. E. Muller; *Onder-Voorzitter:* W. L. Loth; *Leden:* J. Barnett, James Green, J. O. Harken, D. H. Havelaar, J. J. Heilbron, C. J. Hering, A. van 't Hoogerhuys, J. A. Polak, J. F. Pool, H. Salm, J. R. Thomson.
- 2°. Sub-commissie voor Botanie, Zoölogie en Anthropologie: *Voorzitter:* J. F. Pool; *Onder-Voorzitter:* S. de Lange; *Leden:* C. A. van Brussel, G. J. R. Eysink, H. Gilhuys, C. J. Hering, H. Mattes, D. C. Rijsdijk, J. R. Thomson, R. Voullaire.
- 3°. Sub-commissie voor Landbouw, Veeteelt, Plantaardige Producten: *Voorzitter:* F. G. Gefken; *Onder-Voorzitter:* F. C. Curiël; *Leden:* C. A. van Brussel, Ch. Douglas, J. R. C. Gonggrijp, J. O. Harken, C. J. Hering, A. van 't Hoogerhuys, J. Mavor, J. F. Pool, D. C. Rijsdijk, A. Samuels, R. Voullaire.
- 4°. Sub-commissie voor Industrie en Handel: *Voorzitter:* W. van Esveld; *Onder-Voorzitter:* M. S. van Praag; *Leden:* J. Barnett, F. C. Curiël, J. O. Harken, A. van 't Hoogerhuys, R. H. Leysner, J. W. Bueno de Mesquita, Mr. A. J. van der Houven van Oordt, H. Salm, M. O. Salomons, S. M. Swijt, R. Voullaire.

GROEP I.

DE NATUUR VAN SURINAME.

I^e Klasse.*Geographie.*

Kaarten en beschrijvingen. Verzameling van — indien mogelijk alle — kaarten van Suriname, zooals het zich vroeger uitstreckte en zooals het thans is.

Surinaamsche almanakken; platen behoorende tot het werk van Benoit; platen door Mabé uitgegeven; de platen van Bray; van Voorduin; enz.

IIe Klasse.*Meteorologie.*

Kaarten en beschrijvingen. Statistieken van de laatste dertig of meer jaren, toegelicht door een kaart, waarop de stations der waarnemingen vermeld zijn.

IIIe Klasse.*Topographie.*

Voorstellingen van het terrein. Kaarten, teekeningen, gravures en fotografieën.

IVe Klasse.*Geologie en Mineralogie.*

Verzamelingen en beschrijvingen van gesteenten en mineralen. Zie ook groep II, I^e klasse, *a*.

Ve Klasse.*De Plantenwereld.*

Herbarium van geneeskrachtige en giftige planten.

Herbarium van vruchtboomen. Bloeiende takken, gedroogd of geconserveerd.

Herbarium van Surinaamsche houtsoorten.

Herbarium der voedingsgewassen, cultuurplanten en groenten.

Herbarium van andere merkwaardige planten.

Herbarium van grassen, nuttig of schadelijk voor het vee.

Boschvruchten van de hout-, hars-, balsem- en andere boomen; gedroogd of op andere wijze geconserveerd.

Bloeiende orchideeëntakken op formol.

Merkwaardige en eetbare zwammen (paddestoelen) op glycerine.

Afbeeldingen van eenige cultuur-, geneeskrachtige- en giftplanten.

VIe Klasse.*De Dierenwereld.*

Zoogdieren. *a.* Opgezette zoogdieren (apen, buidelratten, capacies, miereneters, luiaards, capoea's, zeekoeien, stekelvarkens, vampyrs). *b.* Huiden van zoogdieren, (pumavel, jaguarvel, enz.)

Vogels (opgezette vogels, vogeleieren, vogelnesten met eieren).

Amphibiën (pipa's, salamanders, padden, kikvorschen).

Kruipende dieren (slangen, leguanen en hagedissen, kameleon's, kaaimans, schildpadden, opgezet of geconserveerd, en schilden van schildpadden).

Visschen (geconserveerd; nagemaakt).

Insecten, vooral die, welke voor de cultures of anderszins nuttig of schadelijk zijn. (Vlinders, schadelijke rupsen met hare vlinders, kevers, bijen, wespen, houtluizen, wantsen, mieren en andere merkwaardige insecten, alsmede hunne nesten).

Duizendpooten en spinnen.

Schaaldieren (krabben, kreeften, garnalen).

Wormen (bloedzuigers, angilostomen).

Weekdieren (oesters, mosselen, eetbare slakken, schelpen).

VIIe Klasse.*Anthropologie.*

De Inlandsche, Europeesche en Immigranten-Bevolking.

Economische toestanden.

Historie en Literatuur.

(Modellen van woningen van Europeanen, Inlanders en Immigranten; modellen van Indiaansche kampen en Boschnegerdorpen. Huisraad. Voeding. Kleeding. Muziekinstrumenten. Werktuigen en gereedschappen van landbouw, jacht en visscherij. Vaartuigen. Fotografieën van een en ander, alsmede fotografieën betrekking hebbende op het leven van Europeanen, Inlanders, Immigranten, Indianen en Boschnegers.

GROEP II.

EXPLOITATIE EN CULTURES.

I^e Klasse.

*Exploitatie van goud en andere mineralen,
phosphaten, petroleum enz.*

Verzamelingen, beschrijvingen en afbeeldingen.

- a.* Ertsen, voorkomende in *Suriname*, als: goudhoudend kwarts en andere goudhoudende gesteenten en conglomeraten; ijzererts; kopererts; gedegen goud; pepiten; stofgoud.

Zandsteen in stukken van tenminste 30 cM³. Mica in bladen van $\pm$ 15 cM. of meer. Granaten. Marowijnesteentjes. Verweringsproducten van ertsen.

- . Model van een placer, en van werktuigen in gebruik bij de goudexploitatie.
- c. Fotografieën, toelichtende het leven en werken bij de goudindustrie, als: het vertrek van een expeditie van Paramaribo; een „halt” op weg naar de goudvelden; een goudplacer; opzichters- en arbeiderskampen; het transporteren van vivres enz. door arbeiders; het prospecteeren met de batté; het déblayeren en opruimen van een emplacement; het goudwasschen door middel van de longtom en de sluice; machinale goudexploitatie.
- d. Voorstellingen in lichamen van zink (of gips) van de hoeveelheden gevonden goud per jaar, van den aanvang der goudindustrie af.

IIe Klasse.

Plantaardige Producten.

Verzamelingen, beschrijvingen en afbeeldingen.

- a. Houtsoorten, in gebruik bij timmerwerken; bij den bouw van huizen; scheepstimmerhout; hout voor meubelmakerij.
- b. Vezelstoffen van katoen; bromelia-vlas; rameh; maho; wilde okrum; cocosnoot; bananen- en bacovestronken; ingiesopo (Agave americana); moco-moco; camina; Mauritiuspalmen; warimbo's enz.
Lianen geschikt voor vlechtwerk en hoedenfabricage.
- c. Gommen, harsen, plantaardige oliën, vetten; als: awara-olie; bolletrie-sap; cocos-olie; crapa-olie; cacao-boter; hoepel-olie of balsamum copaivæ; castor-olie; manniehars; locus-hars; boegroe-makka-vet; koemboe-vet; obémakka-vet; sesam-olie; papaja-balata.

Balata-Industrie.

Kampen van arbeiders. Werktuigen bij het „bleeden” en drogen van het sap in gebruik. Fotografieën van kampen, van het „bleeden” der boomen.

Herbarium van den bolletrieboom.

Monsters van balata, zooals deze in den handel gebracht wordt; alsmede voorwerpen uit balata vervaardigd.

- d. Looi-, verf- en kleurstoffen.

Roucou (koesoewé); indigo; campêche-hout (logwood) dividivi; boschtamarinde; schors van de cashew; sap van

bananen- en bacovestronken; schors van mangro, van groen-hart, van Simaruba amara, van Carapa guianenses, van barklak.

- e. Vruchten (geconserveerd). Ananas, citroenen, bacoves, pommes de Cythère, oranjes, lemmetjes, sapotilles, sterappelen, tamarinde, mango's, Trinidad-pruimen, granaat-appelen, mopé, meloenen enz.

- f. Geneesmiddelen en vergiften. Sarsaparille-wortel (met gedroogde stengels en blad en bloemen (makka té-tei); castor-olie; olie van tabaksbladeren; purgeernoten (*Jatropha curcas*); gele gember-wortel; poeder en wortel van de koni-koni-bitá; (*Aristolochia surinamensis*); schors van de waicara, van de simaruba; hars van de hayawa of wierookboom (elemi); hars, bast en bladeren van de camina té-tei; schors van mierenhout (*Triplaris americana*); guave-bast en wortels (*Psidium aromaticum*); pegrekoe-bast en -zaden (*Xylopia salicifolia*); mosterdzaad; salie-bast; camphorbladeren; malva-bladeren; citroen-gras-olie (aetherische olie van *Andropogon schoenanthus*); bay-berrybladeren (*Pimenta acris*); roucou-bladeren en wortels.

Andere gedroogde en geneeskrachtige en giftige wortels, basten en kruiden in stopflesschen.

Calabas- en andere geneeskrachtige stroopen.

Bay-rum, bay-olie.

Vischvergiften als nekoe, koenami, gunapalu; pijlgift (ourali); slangengift; abomavet; schorpioen-olie.

Middelen tot inenting tegen slangenbeten, stuipen, boeboe.

- g. Plantaardige Boschproducten, wier exploitatie voordeelen belooft.

Braziliaansche noten; Indiaansche noten; palmzaden (awarra, Mauritius, obé enz.); Tonkaboonen; Vanille; Quassihout enz.

- h. *Cultures.*

Suiker.

Productie en bewerking van suikerriet.

Plattegrond en modellen van suikerplantages.

Fotografieën van suikerriet-beplantingen in hare verschillende fasen: oogst, wijze van transport van de velden naar den molen.

Fotografieën van interieurs van muscovado- en vacuumpan-fabrieken.

Fotografieën van directeurs-, opzichters- en arbeiderswoningen, van hospitalen, enz.

Monsters van suikerriet, gedroogd of op liquor, liefst op chinisol.)

Monsters van de verschillende producten der suikerindustrie.

Statistieken van het gemiddeld product per akker (0,429 H.A.) over de laatste vijf jaren.

Cacao.

Plattegrond en model van een cacaoplantage.

Fotografieën van kweekbedden, en van den cacao-aanplant in verschillende fasen van ontwikkeling.

Fotografieën van vruchtdragende cacao-boomen.

Fotografieën van den oogst; — de wijze van transport van de velden naar het broeihuis; van het broeien, drogen en afwerken van het product.

Fotografieën van horizontale en verticale coupes van cacao-noten; van broeihuizen; van droogvloeren en droogtoestellen; van droogloodsen.

Monsters van cacao-noten.

Monsters van de verschillende producten der cacao-industrie.

Statistieken van het gemiddeld product per akker (0,429 H.A.) van den volwassen aanplant over de laatste vijf jaren.

Koffie.

Fotografieën van kweekbedden en van den aanplant van Liberia- en Arabische koffie in verschillende fasen van ontwikkeling.

Fotografieën van den oogst; de wijze van transport van de velden naar de koffieloods.

Fotografieën van den koffieloods; van pulp-, droog-, pel-, sorteer- en andere machines bij de bereiding van de koffie in gebruik.

Monsters van koffiebessen.

Monsters van verschillende producten der koffie-industrie.

Statistieken van het gemiddeld product per akker (0,429 H.A.) van den volwassen aanplant.

i. Kleine Landbouw en Veeteelt.

Fotografieën van vestigingsplaatsen van kleine landbouwers; van boerderijen en vee; van pluimvee.

Monsters gedroogd gras, dat tot veeveeder strekt en gras-soorten, schadelijk voor het vee.

Producten van den kleinen landbouw, als tabak, bananen, rijst, maïs, katoen, cassaves, cocosnoten, switipatoes, yams, napies, grondnoten (pinda), sesamzaad (abonjera), gember, meloenen, tajers.

Inlandsche groenten (geconserveerd).

Inlandsche boter, kaas en honig.

GROEP III.

JACHT EN VISSCHERIJ, HANDEL EN INDUSTRIE, STATISTIEKEN,
HANDELSBEWEGING.

Pijl en boog, inlandsche jachttasschen, fuik, massoea's, korven (koeroekoeroe), sleepnet, vervaardigd van inlandsche vezelsoorten.

Voortbrengselen van nijverheid bij de kolonisten.

Inlandsche Nijverheid en Kunst.

- a.* Goud- en zilverwerken; koelie-goudsmidswerk.
 Voorwerpen van kralen, arrewipies enz.
 Indiaansch vlechtwerk en pottenbakkerij.
 Houtsnijwerk van de boschnegers enz.
 - b.* Voorwerpen uit cocos- en calabasschalen gemaakt.
 - c.* Meubels en andere voorwerpen van inlandsch hout vervaardigd.
 - d.* Vruchten, bloemen, visschen enz. van papier en van was gemaakt.
 Surinaamsche poppen enz.
 - e.* Vogelvéeren.
 - f.* Zetmeel van cassaves, van koren, van switipatates, van ayma, van tajers, van bananen, van otaheite en siri broodvrucht, van arrowroot.
 Gongotay, cassavebrood.
 Gedroogde rijpe bananen, gedroogde rijpe bacoves.
 - g.* Confituren enz.
 Ananas- en andere geleien.
 Ananas en andere vruchten, geconfijt of op sap.
 Vruchtenstroopen.
 Gedroogde gember; gember op stroop; geconfijte papaja; geconfijte bananen.
 - h.* Zuren, pepers, saucen.
 Lemmetjes-sap; citroensap; gezouten lemmetjes; bilimbi-zuur; kabbes-zuur; azijn van rijpe bananen; cacao-azijn; gedroogd peper-poeder; pepers op zuur; pepers op zout; hotsauces; caseripo; ingemaakte tomaten.
-

ETHNOGRAPHICA

- *Pop, voorstellende eene Koelie vrouw, emigrante uit Britsch-Indie.
 Hoofdsieraad van vogelvederen, gedragen door Indianen uit het Tumuc Humac gebergte.
 Versiersel van vogelvederen, om den bovenarm gedragen door Indianen uit het Tumuc Humac gebergte.
 Armband van vogelvederen, gedragen door Indianen uit het Tumuc Humac gebergte. (Een en ander volgens berichten van Boschnegers.)
- *Feesthoed van de Caraïben-Indianen.
- *Hoofddeksel van een kapitein der Caraïben-Indianen aan de Poikakreek.
- *Kwejoe, kleedingstuk voor jonge meisjes, van glaskralen geregen.
- *Guju, katoenen schort, van de Indiaansche vrouwen aan de Poikakreek.
- *Sepoen, kniebanden, van de Aucaner-Boschnegers.
 Kniebanden van de Indianen.
 Kuitbanden van de Indiaansche vrouwen.
- *Dabarliens tokolo, door de Arowaksche vrouwen bij feesten in het haar gedragen.
- *Komakatie, door de Arowaksche vrouwen om den bovenarm gedragen.
- *Schort van de Boschnegers.
- *Houten toestel, (sepoen-hoedoe), om kniebanden omheen te breien.
 Armringen van de Boschnegers, sommige met schelpen „papamoni” versierd.
- Snoeren kralen van de Boschnegers.
- Halsketting van kralen en tanden van de Boschnegers.
	dito	van Tap-tapoe van de Boschnegers.
	dito	van kralen en zaden.
*	dito	„afroe” van de Indianen.
	dito	van arewepie.
	dito	van witte arewepie.
	dito	van zwarte abia (zaden).
	dito	van ingiesirie (vruchtjes).
	dito	van zg. steranijs-pitten.
	dito	van yori-yori.
*	dito	van jobstranen (Canivro).
*	dito	van koni-koni, Kasaba pittten
*	dito	van tapoe papa.

*Halssieraad van de Indianen aan de Marowijne.

Mandrom

Kroema, op een voet } Boschnegertrommen.

Poeja

Stemhamer voor de trommen.

Kroema Tiki, 2 stokjes om de maat te slaan op de trom.

Kwakwa Tiki, 2 stokjes om de maat te slaan op eene plank.

Saka, rammelaar, uitgeholde besneden kalebas.

Boschneger muziekinstrument (benta), houten plankje met 3 rieten.

*Indiaansche dwarsfluit van bamboe, met snijwerk.

*Blaasinstrument van aardewerk.

Rammelaars, aan banden geregen zaden van Joro-Joro.

Kwast, door de Boschnegers bij godsdienstige dansen gebruikt.

*Bogen en pijlen van de Indianen.

*Apoe toe, strijdknops, waarmede de Indianen pingo's (boschvarkens) dooden.

Apoe toe, strijdknops van Berbice.

Corjaal, van de Saramaccaner Boschnegers, aan den Gouverneur ten geschenke aangeboden door het opperhoofd Abroeroe.

*Corjaal van de boschnegers.

*Indiaansche corjaal.

Boschneger-snijwerk.

*Houten zitbanken.

Schommelstoeltje voor den Granman (hoofdman) der Boschnegers.

*Houten vijzel en stamper.

Houten Boschnegerhaarkammen.

*Kleine parels als lepels of roeders gebruikt.

*Parel die bij dansen in de hand gedragen wordt.

Wandelstok van oranje hout, (de knop in Nederland vervaardigd).

Houten kastje.

Snuifdoosje.

Houten kunstslot voor het hek van een moestuin.

Waschstok van de Negers van de Boven-Coppename.

Waschklopper gebruikt bij het wasschen van de Para-Negers.

Waschtobbe (model).

Waschpiank (model).

Koekplank (model).

Cederhouten drillstok, voor het drillen van chocolade en het maken van swizzles.

Paletta stok, waarmede „fonché”, meelspijs, gemaakt wordt. (Uit Curaçao.)

Rasp.

Suikerrasp.

Twee stokjes, om vuur mede te maken.

gebruikt in de
huishouding.

Beker uit een komkommerschil, met houten voet.
 Kalebasschalen, door de mindere klasse op Aruba voor
 verschillende doeleinden gebruikt.
 Lepels uit kalebasschaal.
 Kommen uit kalebasschaal.
 Drinkvaten uit kalebasschaal.
 Watervaten uit kalebasschaal, met en zonder snijwerk.
 Beschilderde kalebasschalen, (drinkbakjes enz.).
 Drinkbakjes, vaasjes enz. met lofwerk uit cocosschalen.

Haakwerk.

Kinderdraagmatje (katoen), haakwerk van de India-
 aansch vrouwen, wordt over één schouder gedragen.
 *idem van zeilgras en katoen.
 *Kinderhangmatjes (van zeilgras en katoen),
 Indiaansch vrouwen haakwerk.
 idem van katoen.
 *Katoenen hangmat.
 Hangmatten van zeilgras, Indiaansch knoopwerk.
 *Twee bollen katoendraad, gesponnen door Aucaner
 Boschnegervrouwen aan de Marowijne.
 *Spinstokjes met katoen, van de Caraïben Indianen
 vrouwen.
 Toestel om hangmatten te weven, met een begin
 van een hangmat er op (katoen).

Vischtuig.

Model van een seine of zegen (vischnet).
 Gedeelte van een vischnet voor groote visschen,
 St. Martin N.G.
 Gedeelte van een garnalennet, St. Martin N.G.
 Gedeelte van een vischnet voor kleine visschen,
 (het geheel wordt 6 Eng. voet lang), St. Martin N.G.
 *Massoea, (fuik).
 Andere soorten fuiken.
 *Dika, groote en kleine flenzen om visch levend te houden.
 *Taparie. gedeelte van een schot om de krekken mede af te zetten.

Vlechtwerk van de Indianen.

*Draagmand, van de Caraïben-Indianen.
 *Pagalen (manden).
 Reis pagaal.
 *Werkmand.
 Paket- en brieven tasch voor boodschaploopers.
 *Matapi, pers voor cassave bereiding.
 *Manari, zeef voor cassave bereiding.
 Vruchtenmandje.
 Eierkorfje.
 Mandjes.

van warimbovezels
 gevlochten.

- *Waaiers om vuur te maken, van jonge awarra bladeren.
Rammelaars.
Sigarenkokers.
Koeroe Koeroe, manden van de Boschnegers.
Indiaansche wieg, (model) van awarra bladeren.
- *Waaier, koelie vlechtwerk.
- *Matten van ingi-soppo.
- *Hoed, waaier, mandje van cocospalmtak.
- *Mandjes van bambam-makka.
Matten van raffiavezel.
Sigarenkokers van stroo (Curaçao).
Mandjes van awarrabladeren.
Gevlochten stroohoeden.
Hoeden van tibisiri bladeren, inlandsche industrie op Aruba.
- Taschje van aaneengeregen steranijszaden.
- Mandje van aaneengeregen steranijszaden.
- Kokertje van aaneengeregen steranijszaden.

Indiaansch aardewerk.

- *Waterkruiken.
Koelkannen.
- *Kommen.
Aschbakjes.
Drinkbakjes.
Schotels.
Schalen.
- *Bloemvazen.
- *Kannetjes
- *Potten enz.
- *Blaasinstrumenten.

Surinaamsche oudheden.

- Steenen bijl, opgegraven door een Negerkapitein aan de Boven-Commewijne.
 - *Steenen bijl.
Steenen beitel.
 - *Twee gebroken steenen wiggen of strijdbijlen.
 - *Een stuk bazaltsteen.
 - *Een harde min of meer afgeronde werpsteen.
 - *Twee stukken van een rond voorwerp van rood aardewerk.
 - *Een menschenkies.
 - *Een stuk kies, vermoedelijk van een Kapua, watervarken.
 - *Kleine prapie (schotel) eene kant beschadigd, rood aardewerk.
 - *Gladde steen, veel gelijkende op een tegenwoordigen slijpsteen.
-

**TOELICHTING
BETREFFENDE DE VOORWERPEN
VERZAMELD BIJ DE AUCANER BOSCHNEGERS**

„Unter allen Rassen, Völkern oder Stämmen von
„Farbigen, mit denen man im heutigen Guayana
„in Berührung kommt, sind zweifellos die eigen-
„artigsten, merkwürdigsten und interessantesten,
„sowohl in ethnologisch-anthropologischer, wie
„linguistischer, überhaupt in jeder Beziehung,
„die *Buschneger*“.

(Joest, Ethnographisches und Verwandtes aus
Guayana, Supplem. zu Band V von Intern. Archiv.
für Ethnographie — 1893)

Gedurende een verblijf te Albina aan de Marowijne van Juni 1893 tot het begin van 1896, werden door ons bij de Aucaner Boschnegers, die aldaar soms geruimen tijd verblijf houden, de verschillende hier ingezonden voorwerpen verzameld en daaromtrent bijzonderheden opgeteekend, waarvan hieronder een uittreksel zal worden gegeven. Van de Boschnegers, jongeren en volwassenen die ons hun' vriendschap hebben betoond, die sommige voorwerpen voor ons vervaardigden en bij wie wij inlichtingen inwonnen of controleerden, zullen wij de namen noemen; de meesten hunner zijn zeker bij de bewoners van Albina wel bekend. Het zijn: Abjensi, Gwintimatti, Seni, Soenkodjo, Paiso, Pitoe, Apiento, Damaloe, St. Hélène (sedert door den Hernhutterleeraar, den heer Kersten bekeerd), Abankoe, Amampa, Abroko, Aloepi, Alamoe en Kikenki.

Scheveningen, 16 Juni 1899.

L. C. VAN PANHUIJS.

Tooverratel (Sakka-obia) en
tooversnoeren (obia-tété).

Deze voorwerpen spelen bij de godsdienstige begrippen van de Aucaners een zeer voornamen rol. Zij worden door den toovenaar (loekoeman of wintiman) vervaardigd, de eerstgenoemde soort uit een kalebas die met steentjes, zaden of hagelkorrels gedeeltelijk wordt gevuld en waaraan een gesneden steel met handvat wordt bevestigd. De obia-tété wordt samengesteld uit wit katoen of

koord en met allerlei voorwerpen als koperen belletjes, papegaaienvieren, pakir- of tijgertanden, kauri-schelpen (*Cypraea moneta* L.) of gesneden stukjes hout voorzien. Een derde soort, de awidja-kodja, bestaat uit den staart van een miereneter (*tamanoa*), met een houten handvat.

De obia's zijn uiterst moeilijk te verkrijgen, tenzij wellicht dat men juist het tijdstip mocht treffen dat de eigenaar het christelijk geloof wenscht aan te nemen; aan de Marowijne werden nog slechts zeer enkele Aucaners daartoe bekeerd.

Slechts door een langdurigen omgang met de Aucaners hebben wij het volgende omtrent de geheime met obia's volvoerde plechtigheden kunnen constateeren.

Nadat de obia met witte aarde (*pemba*) is ingewreven, neemt de loekoeman een slok dram in den mond, besproeit daarmee de obia en roept diens macht aan (of liever de macht van den „akra”, dat is van zijn eigen geest, zijn tweede ik) om eene gunstige jacht te bekomen (doordat de akra den kogel bestuurt), om onkwetsbaar te zijn (voor aanvallen van wilde dieren, voor de pijlen van vijandige Indianen en, in vroeger tijd, voor de kogels van de blanken), of om de liefde van eene vrouw te winnen.

Bij de zoogenaamde winti- of bezweringsdansen, smeert de winti-man zich eerst aangezicht en borst met *pemba* in, hangt zich de obia snoeren om, en wordt daarna als „Gadoe” toesproken, waarbij hij dan niet meer met de gewone vluchtige omarming mag worden gegroet, maar door bij het uitsteken van de hand drie of vier vingers tegen de zijne te brengen en die op de muis van de hand te laten terugklappen. Onder wasschingen met een aftreksel van kruiden en eenig (doch matig) gebruik van dram vangt de wintiman aan „kromantie” te spreken, een soort van negerengelsch dat door toevoeging van Afrikaansche en Indiaansche woorden en door verdraaiing zelfs voor den stads- of plantageneger onverstaanbaar is; daarna weet hij zich door beven en roepen — waarbij wat hij zegt als een orakel wordt aangehoord, — eindelijk door brullen in zulk een staat van opwinding te brengen dat hij onvermoeid met zijn ratel rondanst, in stuiptrekkingen nedervalt, ongeloofelijke sprongen maakt en ongevoelig is voor het vuur of de doornstruiken, waarin hij soms terecht komt.

De wintidans, voor de Boschnegers een schrik-aan-jagende en indrukwekkende openbaring van de geestenwereld waarin zij gelooven, is het voornaamste middel waarmee de loekoemans tot nogtoe de uitbreiding van het christendom wisten te beletten.

Om kwade geesten te weren, wordt de obia opgehangen in het „gadoo-hosso”, een miniatuur-hut die men vermoedelijk op alle dorpen aantreft. Te Albina was deze in 1896 nog aanwezig. Ook werden obia's door ons aangetroffen bij de hangmat van een zieke, die daarvan genezing verwachtte.

Armring met talisman.

Ook deze voorwerpen worden door den loekoeman aan zijne stamgenooten verkocht.

Twee standaards van cederhout.

Het ware gebruik van deze standaards is niet bekend. Zij schijnen bij de een of andere plechtigheid te worden gebruikt.

Bakje van een kalebas.

Het bakje, met koperen belletjes voorzien zou, volgens mededeeling, dienen om aftrekels van kruiden, bij de vervaardiging van obia's benodigd, te bewaren.

Twee vogels van cederhout.

Het met zwarte strepen versierde exemplaar, waarvoor een slang uit den grond verbeeldt op te rijzen, stelt een „koejaké” (toekan, Ramphastos Toco Mull.) voor. De vogels werden door jongens vervaardigd.

Kandelaar en miniatuur kandelaar.

In den kandelaar (kandela-tiki) worden volgens mededeeling kaarsjes gebrand, doch alleen bij eene bepaalde plechtigheid. Voor dagelijks gebruik schaft de Boschneger zich een blikken „koekoe-lampoe” aan. Er zou een plechtigheid bestaan waarbij de houten koejaké, bovengenoemd, met brandende kaarsen wordt omringd. De miniatuur kandelaar is door een kind vervaardigd.

Pronkstaf (wakka tiki).

De staf wordt, o. a. voor den aanvang van een dansfeest, te pronk gedragen. Het aanwezige exemplaar stelt een slang voor. Bij begrafenisfeesten schijnt de wakka-tiki een rol te spelen; het juiste gebruik daarbij is nog niet bekend.

Trom van cederhout (met hertevel bespannen; de spanhouten zijn van groenhout).

De trom die als een bezielde wezen (fetisch) wordt beschouwd, — het bovenende heet bijvoorbeeld dromfesi, het aangezicht van den trom, het onderende drom foetoe, enz. —, doet zoowel bij windansen als bij de gewone dansen dienst en wordt, evenals alle muziekinstrumenten bij de Aucaners, volgens hunne mededeeling, alleen door mannen en jongens bespeeld. De speler neemt de trom voor zich tusschen de knieën en slaat er op met de saamgehouden vingertoppen, met het plat van de hand of met de vuist. Met zekerheid kunnen wij zeggen dat bij de Aucaners (vermoedelijk ook bij de andere Boschnegerstammen) een trommentaal bestaat, namelijk seinen waarmede zeer snel berichten, en zelfs scheldwoorden, van dorp tot dorp kunnen worden overgetrommeld. Onder den schijn van een blanken bezoeker met trommelslag eer te bewijzen, wordt, wanneer hij

het dorp van een opperhoofd nadert, nauwkeurig wat van hem bekend is op die wijze vooraf medegedeeld.

Een bekend sein is bij voorbeeld: „wan bakkra kon” (een blanke nadert).

Het overtrommelen van scheldwoorden naar elkander loopt wel eens uit op zeer geanimeerde (doch onschadelijke) vecht- en worstelpartijen, waarbij van geene wapens gebruik wordt gemaakt, en waarbij de Boschneger, wat trouwens zelden gebeurt, zijn goed humeur niet verliest.

De tentoongestelde trom heeft meer dan eens dienst gedaan bij de bootwedstrijden van de Boschnegers te Albina, bij gelegenheid van den verjaardag van Hare Majesteit de Koningin, om de strijders aan te vuren.

De op de buitenzijde ingesneden figuren (meandroiden) zijn vermoedelijk ontleend aan figuren van Indiaansch vlechtwerk.

Muziekinstrument. (benta).

Door het schuiven van stukjes hout onder de drie toetsen, kan de benta worden gestemd. Terwijl het instrument met beide handen wordt vastgehouden, worden de toetsen met de duimen beurtelings snel aangeslagen.

Met de benta (evenals met den „gwadoo” een met drie houtjes doorstoken kalebas, waarover snaren van „siengrassi” zijn gespannen) wordt het (ook bij ons bekende) spel gespeeld om een vooraf verborgen voorwerp door hard en zacht spelen te laten opsporen. De maten van de daarbij gebezigde muziek worden door de Boschnegerkinderen onthouden en gezongen met het versje:

„Jonsro mi sa
Kisi wan gwana”

d. w. z. „zoo meteen zal ik een hagedis vangen”, voorts door de klanken: „Potto wanisi, potto wanisi, „potto kwo, potto kwo” (de nabootsing van een vogeltje), afgewisseld met „lon kon loekoe” (kom gauw kijken) en „koesinga bita” (de koesinga heeft beet?).

Bogen van letterhout en pijlen.

Deze worden door de Boschnegers wel bij de vischvangst gebruikt; voor de jacht alleen bij gebrek aan kruut en lood. De vervaardigers zijn de Indianenstammen van de binnenlanden, die hunne bogen en pijlen (evenals hangmatten, veeren sieraden, snoeren, jachthonden en soms ook levensmiddelen) bij de Boschnegers tegen houwens, bijlen, messen en kralen verruilen.

De Boschnegers vervaardigen ook zelf pijlen, van die van de Indianen o. a. daardoor te onderscheiden doordat zij niet met veeren zijn voorzien. De punt wordt vervaardigd uit hard hout, of uit oude ijzeren duigen en met behulp van katoendraad en manihars (*Symphonia coccinea*) aan de schacht (kamaroea, een Indiaansch woord voor riet) bevestigd.

Boog, kruisboog en pijlen van boschneger-kinderen.

De jongens loopen met hun pijl en boog op het rivierzand in het heldere ondiepe water en schieten kleine visschen. De boog is van de Indianen afkomstig; de pijlen, die zij „kabisi nga” noemen, maken zij zelf.

Hoe de Boschnegertjes aan een kruisboog als speelgoed komen is ons een raadsel.

Model van een vischfuiik.

Dit model werd door een Boschnegerjongen spelenderwijs vervaardigd. Met een stuk schil van een awarra noot wist hij er spoedig een vischje mee te verschalken.

Modellen van corjalen.

Door het maken van deze modellen als speelgoed, leeren de knapen al vroeg vaardigheid in de moeilijke bewerking van het branden, waardoor de uitgeholde boomstam, waarvan de corjaal gemaakt wordt, zonder dat het hout splijten mag, op de vereischte breedte wordt uitgebogen.

Het kalefateren geschiedt met vlas (siengrassi) en mani-hars; kleine scheuren worden met stukjes blik bij elkander gehouden. Soms worden de corjalen (zooals bij een van de modellen het geval is) met spatborden (papaai) tegen het inslaan van golven bij het overtrekken van watervallen beveiligd. Op de zitbanken aan voor- en achterzijde vindt men vaak versieringen ingesneden.

Het grootste model werd ons bij vertrek van Albina door de Boschnegerjongens ten geschenke gegeven.

Parels.

De parel wordt met een houwer (de in Suriname algemeen gebruikelijke korte sabel om onkruid te wieden) uit een stuk hout tot den vereischten vorm gekapt, met een zakmes gladgeschaafd, het handvat uitgesneden en de zijvlakken met snijwerk versierd.

Op het kleinste exemplaar (een door Saramaccaner Boschnegers vervaardigde pronkparel) ziet men duidelijk tegenover elkander geplaatste menschelijke figuren, waarvan een Boschneger en eene Boschnegerin aan hunne kuit- en enkelbanden kenbaar zijn.

Op de oude (defecte) parel bevinden zich merkwaardig gestyleerde, doch moeilijk herkenbare menschelijke figuren.

Miniatuur parels (pari-tiki) en ander houtsneewerk.

De Boschneger zit zelden leeg; hij houdt zich in tusschenuren vaak met houtsneewerk bezig; is het gesneden voorwerp naar zijn zin uitgevallen, dan loopt hij er mede te pronken en geeft het aan zijn donkere beminde ten geschenke.

Op de miniatuur parels en de houten sabeltjes zal men die in de Boschnegerornamentiek kenmerkende leguanen cogen (guana-ai) en de zaagtanden (saa-tifi) aantreffen; in de a jour gewerkte handvatten: slangenkoppen (die voor oningewijden „krulloe”, krullen, worden genoemd) en vogels.

De als spatel bewerkte pari tiki wordt wel gebruikt om den pot mede te roeren. De zeer onbeholpen afgewerkte exemplaren zijn door kinderen van een jaar of zes vervaardigd.

De twee hondjes zijn van cederhout, evenals het miniatuur stampblok (matta met stamper, matta tiki) en het door een jongen gesneden poppetje (mansfiguur). In de matta wordt door de vrouwen rijst, pinda, cassava, awarra- en koemboepitten gestampt; opmerking verdient dat dit blok (dat de Boschnegers wel van de Indianen zullen hebben nagebootst) in de Surinaamsche huishouding is ingevoerd.

Kalebassen en Kalebaslepels.

De schil van de kalebasvrucht wordt gesneden tot kommetjes en lepels; groote kalebassen leveren het bekken voor wasschingen met kruidenaftreksels. De figuren worden door de vrouwen in de schil gesneden als die nog week is; de beteekenis dier figuren is voor een oningewijde niet gemakkelijk te ontdekken. Toch zal men wellicht in een van de kleine kalebaskommen twee zwemmende eenden kunnen vinden; in een ander een zwartgespikkeld figuur dat een haan voorstelt, die terwille van het ornament en de voorhanden ruimte in *twee symmetrische helften* werd weergegeven. Dit ornament lijkt ons zeer merkwaardig. Verder zijn er afbeeldingen van slangen, van de pipa-toddo, enz.

Het kalebassen-, eet- en drinkgereedschap wordt na gebruik met zand en lemmetjes geschuurd en netjes opgeborgen. De hoofdmaaltijd werd te Albina gehouden even na zonsondergang; de mannen en jongens zitten dan in een kring op hunne bankjes voor de hut. De vrouwen en meisjes eten naderhand afzonderlijk.

Waaier en Mandje (halfvoltooid).

De waaiers worden gebruikt om het vuur aan te blazen. De manden dienen om kleine voorwerpen in te leggen. Voor berging van voorwerpen worden echter algemeen de vierkante Indiaansche manden met deksel, pagara's, of wel blikken koffers gebruikt.

Zitbankjes van cederhout.

Wanneer men een Boschnegerhut binnentreedt, worden dadelijk bankjes aangeboden om te zitten. Soms zijn de bankjes en kleine tafels met veel zorg bewerkt; die exemplaren worden dan in doeken bewaard en zijn of in 't geheel niet, of slechts tegen bespottelijk hooge prijzen verkrijgbaar. Waar zij desnoods zelf in al hunne behoeften kunnen voorzien, kennen de Boschnegers het geld minder waarde toe dan bij ons.

Bij de tafels en bankjes komt hun zucht tot versiering met koperen spijkertjes vooral aan den dag.

Het grootste van de ingezonden bankjes is uit één blok cederhout vervaardigd; de krullen in de a jour gewerkte steunstukken stellen slangenkoppen voor.

In een uit drie stukken bestaand exemplaar is met wit hout een krab (Srika) ingelegd. De gaten in het zitvlak, waarin de zich aan de steunstukken bevindende uitsteeksels passen, en die verschillende beteekenissen, als strijdnotsen, slangenkoppen, visschen, kunnen hebben, heeten de oogen van het bankje (bangi-ai).

De twee kleine bankjes zijn door kinderen vervaardigd.

Het gebrekkig bewerkte withouten bankje is van Saramaccaner Boschnegers afkomstig, het bankje zelf stelt een viervoetig dier voor; op de steunstukken staan de teenen aangegeven. De ruw bewerkte insnijdingen stellen voor vogels en leguanen oogen, de zwart gestippelde figuur op de zijvlakken eene slang.

Spindel.

In afwijking met de spindels van de Indiaansche vrouwen, schijnen de Boschnegers de hunne ook wel met een cederhouten schijf te voorzien.

Model van een Boschneger-hangmat.

Dit model werd voor ons vervaardigd door een jongen van een jaar of tien. Er schijnen maar weinig Boschnegers te zijn die de vervaardiging goed kennen, zoodat de door hen zelf gemaakte hangmatten volstrekt niet algemeen worden aangetroffen.

De bewerking is vrij gecompliceerd; de draden worden dubbel genomen, met een dubbelen knoop bevestigd aan een houten stok, de djemba, en daarna beurtelings boven en onder om de djemba en de dwarsbalken gehaald van een toestel (pangoela), dat schuin tegen een van de hutwanden steunt. Is het spannen van deze lengtedraden gereed, dan worden de dradengroepen met de „bobbi” bij elkander getrokken; voorts de plaats waar de draden elkander kruisen met de „hangmakka pari” uitgespreid gehouden, de schietspoel daar ter plaatse dwars door de lengtedraden geworpen, de dwarsdraad vervolgens met de hangmakka pari vastgestampt en deze laatste weggenomen, waarna met de bobbi andere groepen lengtedraden worden naar voren gehaald, de hangmakka pari weder wordt ingebracht en de schietspoel op nieuw wordt geworpen.

Wat wij hier schietspoel noemden en als zoodanig dienst doet, is een hardhouten stokje (agoema dégoe) van ongeveer $\frac{1}{2}$ M. lang, waarop het katoen door een jongen vooraf gewikkeld wordt.

Van een halfvoltooide hangmat, die op de pangoela staat, is een teekening hierbij gevoegd.

Aan een hangmat is een Boschneger (vrouwen doen dezen arbeid niet) een twee of drietal weken bezig, waarbij hij echter ook ander werk verricht. Twee malen kwamen wij te weten, dat de voltooide hangmat aan Indianen ter beschrijving werd gegeven, die de hangmat, versierd met de figuren die op hun kruikjes voorkomen, terugbrachten.

Enkel- en Kuitbanden (sepoen) en sepoen-hoedoe.

Deze banden worden door vrouwen en meisjes met een houten haakje (of met een omgebogen balein uit een parapluie) gehaakt op een flesch of om een houten mal, „soepoen-hoedoe”, dat de mannen en jongens weder voor hen vervaardigen.

Het ingezonden sepoen-hoedoe is door een knaap van een jaar of tien gemaakt; dé zigzagvormige lijn langs den rand, die in een driehoek eindigt, stelt een slang voor.

Borduurwerk.

Op een in een winkel gekochten lap katoen, die tot pantje of tot schouderdoek moet dienen, worden door den man met houtskool figuren geteekend; deze patronen worden door de vrouwen geborduurd.

De figuren op het ingezonden pantje stellen voor: een apenstaart, een vogelpoot met een slang en twee tegenover elkander geplaatste „akema's” (figuren met eene erotische beteekenis). De beteekenis van het schuine kruis is ons niet met zekerheid bekend.

Waschgoedkloppers (Kodja).

Ook deze voorwerpen worden, evenals de haarkammen, door mannen en jongens vervaardigd en aan de vrouwen en meisjes ten geschenke gegeven. In de kleinste kodja is in het handvat o. a. een pijl uitgesneden.

Haarkammen.

Bij het snijden van de reusachtige haarkammen, die niet zonder reden gewoonlijk uit een zeer taaie en veerkrachtige houtsoort worden vervaardigd, wordt gewedijverd wie het fraaiste handvat weet te maken.

Die fraai bewerkte exemplaren zijn dan echter weer moeilijk te verkrijgen.

De grootste kam (van cederhout en niet tot gebruik, maar voor pronk bestemd), toont de ornamentiek, niet van de Aucaners, maar van de Saramaccaner Boschnegers.

De ellipsoïden in een der handvatten stellen „dondro-ston” (steen bijlen van de Indianen, door de Negers dondersteen geheeten) voor. Verder zijn er in de handvatten o. a. uitgesneden: slangen, slangenkoppen, vogels en een manspersoon met slangvormige ledematen. De zaagtanden en hagedis-oogen doen als randversieringen dienst.

Hoofdsiersel.

Deze houten sieraden worden in het haar te pronk gedragen. De ingezonden „tiki vo hedde”, zijn door kinderen vervaardigd; een er van stelt een vogel voor die op een slang staat.

Halskettingen en snoeren.

Deze snoeren, bekend onder de namen van arewepi, tappoe-tappoe, sserie, afroë en reddi boontje worden van de Indianen verkregen. Een zoon van het groot opperhoofd Oseisie verkocht ons een snoer afroë voor „wan banknootoe wan vaam”, d. w. z. vijftig cent voor de maat van de uitgestrekte armen. De arewepi-kettingen zijn bij de Surinaamsche dames zeer gezocht.

Het ingezonden enkelsnoer (jorro-jorro) wordt bij den dans gedragen, de houtachtige vruchten van de cerbera maken dan een klapperend geluid.

Pijp.

Volgens onzen zegsman, den Boschneger Amampa, vervaardigden de Boschnegers in de tijden dat zij weinig met beschaafden in aanraking kwamen hunne pijpen zelf, doch wordt dit thans niet meer gedaan, daar zij nu in de winkels te Albina een steenen pijpje voor één cent kunnen koopen. Hij kende nog slechts eene oude vrouw aan de Tapanahony die de kunst verstond en bracht op ons verzoek na terugkeer van een reis daarheen twee exemplaren mede. Tot steel werd een stukje riet als bijgevoegd gebruikt dat met een prop katoen in de pijp moet worden vastgestoken.

III

GEOLOGIE EN MINERALOGIE

- I. Verzameling grond- en steensoorten in 1897 en 1898 bijeengebracht door den Districtscommissaris van Nickerie, den Heer C. van Drimmelen, op zijn tochten langs de Boven-Nickerie, de Maratakka, de Corantijn (Nederlandsche oever) en de Kabalebo, met photographieën en bijbehorende kaart, bewerkt en ingezonden door Dr. H. van Cappelle, te Wageningen.

Gedeeltelijk reeds beschreven in Tijdschr. Kon. Ned. Aardr. Gen. 1899, afl. 1, blz. 1—36.

a. de Maratakka.

1. Grijs kwartzand.	}	verwerings producten
van graniet.
2. Grijs wit leem met kwartskorrels.		
3. Grijs wit leemig zand.		

b. de Boven-Nickerie.

1. stuk van een „schulprits” (met zand overdekte, opgeheven schelpbank).
2. IJzerhoudende zandsteen.
3. Porceleinaarde (Kaolin).
4. Fijnkorrelige, magneetijzerhoudende biotietgraniet.
5. Biotietgraniet.
6. Fijnkorrelige biotietgraniet.
7. Zandig, fijn leem.
8. Grofkorrelige graniet.
9. Diabaas (bijna geheel in lateriet overgegaan.)
- 9a. Diabaas (met gele verwerkingssorst).
10. Fijnkorrelige biotietgraniet.
11. Gelateriseerde, gedeeltelijk gekaoliniseerde graniet.
12. Middelkorrelige biotietgraniet.
13. Grijs- en geelgevekt leem.
14. Zeer leemig fijn zand.
15. IJzerhoudende zandsteen.
16. Fijnkorrelige biotietgraniet.
- 16a. Grofkorrelige biotietgraniet.
17. Grofkorrelige, glimmerarme graniet (roze veldspaat, bijna geheel in witte kaolinachtige massa veranderd).

18. Gele, fijne, kleihoudende zandsteen.
19. Grof grind (uit graniet, diabaas, kwartsschiefer gevormd).
20. Grijszand met grofkorrelig graniet.
21. Grofkorrelig graniet.
22. IJzerhoudende zandsteen.
23. Hoornblendegraniet.
- 23a. Grofkorrelig hoornblendegraniet.

c. Nederlandsche oever der Corantijn.

1. Porcelainaarde (Kaolin).
2. Kaolinzand.
3. Grijs- en geelgekleete, zandige, glimmerhoudende klei.
4. Diabaas.
5. Glimmerhoudende kwartszandsteen.
6. IJzerhoudende zandsteen.
7. Diabaas.
- 8a. Roodgrijszandsteen.
- 8b. Grijszandsteen.
9. Grind (uit kwarts).
10. Biotietgraniet.
11. Grofkorrelig biotietgraniet.
12. Grofkorrelig biotietgraniet.

d. Kabalebo, zijrivier van de Corantijn.

1. IJzerhoudend zand, met een weinig klei.
2. Grijs- en geelgekleete zandige klei met glimmerblaadjes.
3. Fijnkorrelig sterk verweerde diabaas.
4. Fijne ijzerhoudende zandsteen met biotietplaatjes.
5. Fijn grind.
6. Lateriet.
7. Kwartsrijke, magneetijzerhoudende glimmerschiefer.
8. Blauwgrijszandsteen.
9. Diabaas.
10. Zuiver bolronde diabaasrolsteen, in een draaikolk gevormd.
11. Diabaas.
12. Diabaasrolsteen.
13. Kwartsrolsteen.
14. Diabaas.
15. Donkerbruine, zeer vruchtbare aarde (verweerde diabaas).
16. Diabaas.
17. Lateriet.
18. Fijnkorrelig graniet.
19. Porfierisch graniet.

II. Verzameling grond- en steensoorten van de Marowijne, bijeengebracht door Jhr. L. C. van Panhuys, beschreven in Bulletin No. 12, uitgegeven door het Koloniaal Museum.

- III. Verzameling graniet-, kwarts-, en schiefergesteenten van de Boven-Suriname-rivier, zand van de Joden-Savanne aan de Suriname-rivier. Ingezonden door de Tentoonstellings Commissie.
- IV. Goudhoudend kwarts van Suriname.
*Modellen van sluice en longtom, Foto's.
- V. Goud uit Suriname.
Goud van de Marowijne.
*Zuil en cubi, voorstellende de goudproductie in Suriname van 1876—'98.
*Stuk Surinaamsch goud van 1 K.G.
- VI. Mineralen, (ertsen, gesteenten) aardsoorten van de West-Indische Eilanden.
- a. v a n A r u b a.
- Goudhoudend zand.
Graniet.
Dioriet.
Kwartsdioriet.
Augietdioriet.
Diabaas.
Carneool.
Jaspis.
Vuursteen.
Chalcedoon. }
Kwarts. } Van den kristalberg. De kwarts vormt gangen in
Bergkristal } kwarts dioriet en is goudhoudend.
Kwarts met pyriet.
Bloedsteen.
Malachiet in gangkwarts tusschen dioriet.
Ijzer- en mangaanhoudende koolzure kalk.
Koolzure kalk.
Druipsteen, uit de grot van Fontein.
Gele klei.
Witte klei.
Roode aarde.
Rood krijt.
Roode oker.
Gele oker.
Groenachtige oker.

Phosphoriet.

De phosphorieten der West-Indische Eilanden worden als gemetamorphoseerde oud-kwartaire rifkalken beschouwd. Door inwerking van oplossingen van guanozouten zijn deze kalksteenen in meer of minder zuivere phosphoriet overgegaan. Op vele plaatsen gaat de phosphoriet ongemerkt over in kalksteen.
Gemalen komen de phosphorieten als kunstmeststoffen in den handel.

b. van Curaçao.

*Kwarts met fluoriet.

*Jaspis.

*Mangaan erts.

*Kalkspaat.

Druipsteen uit de Grot van Hato.

Volgens Prof. K. Martin is deze grot een open ruimte in den oud kwartaire rifkalk.

*Phosphoriet.

c. van Bonaire.

Phosphoriet.

d. van Saba.

*Zwavel.

e. van St. Martin.

*Mangaan erts.

f. van de Eilanden boven den Wind.

*Gips.

VII. Fossielen (versteeningen).

Uit de phosphoriet van Aruba.

Uit de phosphoriet van St. Bartholomeus.

De fossielen zijn doorgaans steenkernen, die een soortsbepaling slechts zelden toelaten. Voor het meerendeel zijn zij van Gasteropoden, Bivalven en Zeeappels afkomstig.

IV

PLANTAARDIGE PRODUCTEN

Dilleniaceae. *Curatella americana* L. *Wilde Cashew.*

* Hout met bast. Bast. Hout.

Curatella? *Cashoema.*

Vruchten.

Anonaceae. *Anona muricata* L. *Zuurzak.*

Vruchten. Bast.

Anona punctata Aubl. (?) *Bati-bati.* (?)

Vrucht i. p.

Anona reticulata L. *Serikaya.*

* Vrucht.

Anona squamosa L. *Kaneelappel.*

Vruchten.

Duguetia guianensis D.C. *Pritijari, lanshout.*

* Hout.

Xylopia frutescens D.C. *Alasa Pegrekoe.*

* Bast.

Xylopia glabra L. *Pegrékoe.*

Vruchten. Takken met bladeren. Hout.

Papaveraceae. *Argemone mexicana* L. *Duivelsvijg.*

Olie (Polver sjimaron olie).

Nymphaeaceae. *Nymphaea* sp. *Lotus.*

* Bloemen.

Cruciferae. *Lepidium virginicum* L.

Kruid.

Capparideae. *Moringa pterygosperma* Gaertn. *Marengo.*

Vruchten. Zaden. Olie.

Vrucht i. p. = vrucht in papiermaché uit de collectie, geschonken door den heer Matthes. Vrucht i. w. = vrucht in was, uit de collectie geschonken door Mevr. Reisiger - Swaab, Paramaribo.

Bixineae. *Amanoa guianensis* Aubl. *Bosch marmeldoos*.
Hout.

Bixa Orellana L. *Orlean Roucou*. *Koesoewé*.

Vruchten. Zaden (anatto). *Herbarium. *Kleurstof (Koesoewé).

Casearia stipularis Vent. *Boschkoffie*.
Hout.

Polygaleae. *Krameria Ixina* L. *Besoea*, *Pega saja sjamaron*.
Hout.

Vochysiaceae. *Vochysia guianensis* Aubl. *Wassi-wassi*, *Kwari-ceder*. *Kwali* (*kwari*, *quali*).
Hout.

Guttiferae. *Clusia alba* L. *Pépépéré votomité*.

Vrucht i. p.

Guttifera ind. *Redi hoedoe*.

* Herbarium. * Vruchten i. p.

Mammea americana L. *Mamie*. *Amerikaansehe Abricoos*.

Hout. * Vrucht. * Melksap. Vrucht i. p.

Moronobea coccinea Aubl. *Maniboom*.

* Pek uit de hars. * Ruwe hars. * Hars. * Bloemen. * Melksap.
* Bast.

Moronobea sp. *Boschmani*.

Hout.

Ternstroemiaceae. *Caraïpa Richardiana* Cambess. *Matakki*,
Maratakki.

Hout.

Caryocar butyrosum W. *Boternoot*.

Vruchten. Vet uit de vruchten.

Caryocar glabrum Pers. *Nengre notto*.

Vruchten.

Caryocar nuciferum L. *Bokkenoot*.

Vruchten.

Caryocar tomentosum W. *Bokkenoot*.

Vruchten. Vet uit de vruchten. Bast (Souari-bast).

Caryocar sp. ind.

Hout.

Malvaceae. *Apeiba glabra* Aubl., *aspera* Aubl., *Tibourbou* Aubl.
Vruchten i. p.

Carolinea (= *Pachira*) *princeps* D.C. *Boschcacao*. *Anaura*.

Hout. * Herbarium.

Eriodendron anfractuosum D.C.

* Vruchtpluis. Hout.

Gossypium arboreum L. *Katoen*.

Gezuiverd katoen. Ruw katoen. Tak i. p. Vruchten. * Bloemen
en * Vruchten. Zaden (katoenpitten). Katoenpitolie, ruw
en gezuiverd. * Herbarium.

Hibiscus esculentus L. *Calalou, Okro, Jurka okro, Gigambo, Surinaamsche oker.*

* Vruchten. * Zaden. * Bastvezels.

Hibiscus Sabdariffa Perott. *Rode Zuring.*

Vruchten. Gelei.

Hibiscus sp. *Swamproos.*

* Herbarium.

Hibiscus sp.

* Bastvezels.

Malva sp. *Malva wiwiri.*

* Herbarium.

Pachira aquatica Aubl. *Morno, Boshcacao.*

* Bast.

Paritium elatum Don. *Maho.*

* Bastvezels.

Sida ciliaris L. *Jeerba di seeroo.*

Wortel.

Sida sp. *Sisibi wiwiri.*

* Herbarium.

Sterculiaceae. *Theobroma cacao* L. *Cacao.*

Cacao-vruchten van verschillende ouderdom. * Reuzenvrucht.

* Cacaoboonen. Cacaoboter. Ruwe cacao-azijn. Cacao-sap.

Spiritus uit cacao-sap. Model eener cacao plantage.

Zygophyllaceae. *Guajacum officinale* L. *Pokhout, Bokhout.*

Bast (Wajaka-bast).

Geraniaceae. *Averrhoa Bilimbi* L. *Franschman, Bilimbi, Birambi.*

Bloemen. * Herbarium. Vruchten, (* geconfijt, * op rum, i. p.)

Averrhoa Carambola L.

Vrucht i. p.

Rutaceae. *Citrus buxifolia* Sieb. *Gideonsappel, Lamoen.*

Vrucht i. w.

Citrus decumana L. *Pompelmoes.*

Vrucht i. p.

Citrus Limetta Risso. *Lemmetjes-boom, Zoete citroen, Swietilemmetje.*

Vruchten. * Herbarium. Gom.

Citrus Limonum Risso. *Limoen.*

Vruchtschillen. Vruchtsap. Citroenzure kalk uit het sap.

Citrus medica Risso. *Citroen.*

Vruchten. Vrucht i. w.

Citrus nobilis Lour. *Mandarijn.*

Vrucht i. p.

Citrus spinosissima Mey. *Lemmetje.*

Vrucht i. p.

Citrus Aurantium L. *Sinaasappel.*

Hout. Vrucht i. p.

Citrus vulgaris Risso. *Oranjeboom.*

Onrijpe vruchten (Curaçao-appeltjes). Vrucht i. w. Oranjeschillen. Hout.

Erythroxylaceae. *Erythroxylon Coca Lam. Coca.*

• Herbarium.

Diosmeae. *Galipea officinalis Hancock.*

Bast (West-Indische angustura-bast).

Simarubaceae. *Quassia amara L. Bitterhout, Kwassi, Quasi bita.*

Vruchten. Bast. Hars. * Hout. Hout met bast.

Simaruba amara Aubl. Simaruba.

• Bast. • Herbarium.

Burseraceae. *Icica altissima Aubl. Witte ceder, Wara oeri.*

Curava (cura). Korjaalhout.

Hout. Bast.

Icica Aracouchini Aubl. Lakasiri. Akasiri.

* Bast. * Hars.

Icica heptaphylla Aubl. Witte Salie, Tingimoney, Palon.

Bast (Hyawa). Hout. Hars (* Elemi, Conima-hars).

Meliaceae. *Carapa guianensis Aubl. Krapa, Shambona, Bitter Kola.*

* Olie. * Zaden. Vruchten. * Bast. Hout.

Cedrela odorata L. Pruine-, Roode ceder. Acoujari, Spoorceder. (?)

Hout.

Swietenia Mahagoni L. Mahoniehout.

Vruchten. Hout.

Celastraceae. *Goupia tomentosa Aubl. Kopie (wit en rood),*

Kaboeballi.

Bast. Hout.

Anacardiaceae. *Anacardium occidentale L. Cachou, Cashew.*

* Gom. * Vruchten. * Zaden. * Bast. * Herbarium. Vrucht i. w.

en i. p. * Bloeiende tak. * Vruchten o. s.

Mangifera indica L. Mango, Manja.

Gom. Hout (ook witte Mango). Vruchten (op spiritus, geconfijt, i. w.)

Schinopsis Lorentzii Engl. Colorado Quebracho.

Herbarium (van Berlijn).

Spondias dulcis Forst. Pomme de Cythère.

Vruchten (geconfijt, op rum i. w. en i. p.)

Spondias lutea L. Mopé, Mappé, Macapruim, Wilde pruim, Hoobao.

Morra (?)

Hout. Bast. Gom. Vruchten (op spiritus, geconfijt.)

- Leguminosae.** *Abrus precatorius* L. *Makoera, Weesboontje.*
 * Vruchten. * Zaden.
Acacia Farnesiana Willd.
 Gom (Wabi, Hoebada-). Hout.
Adenanthera pavonina L. *Koraal-erwt.*
 Vruchten.
Andira aspera. *Peigne macaque.*
 Vrucht i. p.
Arachis hypogaea L. *Pinda, Aardnoot, Curaçaosche amandelen.*
 Vruchten. Olie uit de zaden. Aardnotenkaas. * Herbarium.
Caesalpinia coriaria Willd. *Divi-divi, Watapana.*
 * Peulen van Suriname. Peulen van Curaçao. Peulen van
 Aruba. Extract uit de vruchten. Poeder van de vruchten.
 Inkt uit het vruchtsap.
Caesalpinia echinata Lam.
 Brazielhout.
Caesalpinia sp.
 Bast (Ducallibast).
Caesalpinia sp. *Caprie.*
 Bladen.
Caesalpinia sp. *Corovai.*
 * Peulen.
Cassia bracteosa W.
 * Herbarium.
Cassia Fistula L. *Trommelstok.*
 Vrucht.
Cassia occidentalis L. *Ioroko pesie, Jurkaboon, Spookboon.*
 Zaad. * Herbarium.
Cassia sp. *Surinaamsche Senna. Slabriki wiwiri.*
 Bladeren. * Herbarium. * Bloemen.
Copaifera bracteata Benth. *Purperhart, Simirida, Bois d'amaranthe.*
 Hout (ook *Swamp-purperhart*).
Copaifera officinalis L. var. Surin. *Kopahu.*
 * Balsem. Olie. Hout (hoepelhout). * Zaden. * Herbarium.
Dipterix odorata Willd. *Tonka.*
 Vruchten. Zaden (tonkaboonen). * Geprepareerde en onge-
 prepareerde tonkaboonen van Curaçao. Hout.
Drepanocarpus sp. *Brantimakka.*
 * Herbarium.
Enterolobium cyclocarpum Gris.
 Vrucht.
Eperua falcata Aubl. *Bijlhout, Wallaba*
 * Vet. * Balsem. Hout. * Bladen en * vrucht van *Water-
 bijlhout.*
Erythrina sp. *Koffiemama.*
 * Herbarium.
Geoffroya retusa Lam. *Kabbes. Roode en zwarte kabbes.*
 Hout.

- Guilandina Bonduc L. *Awari sieri, Awari ston.*
 * Zaden.
 Haematoxylon Campechianum L. *Campeche-, Blauwhout.*
 Hout.
 Hymenaea aff. *Bastaard-Locus, Singapretoe.*
 Hout.
 Hymenaea Courbaril L. *Locus, Simiri, Loksi.*
 * Lokus. Hars. * Copalhars. Hout. Vruchten. * Herbarium.
 Indigofera tinctoria L. *Indigo.*
 Kleurstof. * Herbarium.
 Inga ingoides L. *Switie bonkie (Switi boontjes).*
 Vruchtdragende tak. Hout.
 Inga sp. *Indiaansche erw. t.*
 Vrucht i. p.
 Inga sp. *Cowaai.*
 * Vrucht.
 Lablab vulgaris Savi. *Sebiari.*
 * Herbarium.
 Leucaena glauca Benth. *Toemba raboe.*
 Herbarium.
 Lonchocarpus sp. *Nekoe.*
 * Hout.
 Lonchocarpus violaceus Kth. *Stinkhout, Nekoe, Tiengi hoedoe.*
 Hout.
 Machaerium Schomburgkii Benth. *Hooglandsch Bébéhout, Tigerwood.*
 Hout.
 Mimosa chrysantha.
 Wortels.
 Mimosa guianensis Aubl. *Slangenhout, Sneki-hoedoe.*
 Hout.
 Mimosa pudica L. *Sjem-sjem („zich schamen”).*
 * Herbarium.
 Mimosa salinarum Steud.
 Hout.
 Mimosa sp.
 Hars (Barba di jonkman-gom).
 Mimosa sp. *Boschtamarinde.*
 * Hout. * Zaden.
 Mimosa sp. „Bedriegertjes”.
 * Herbarium.
 Mora excelsa Benth. *Peto. Mora. Maurra.*
 Bast. Hout. * Vruchten.
 Mucuna urens L.
 Zaden (koeienoogen).
 Myrospermum frutescens Jacq.
 Vruchten.
 Ormosia sp. *Kokerkie.*
 * Zaden.

Poinciana pulcherrima L. *Krere-krere*.

* Herbarium. * Peulen. * Zaden.

Poinciana sp.

* Peulen.

Pterocarpus suberosus Pers. *Bèbè, Corkwoodtree*.

* Hout.

Robinia Panacoco Aubl. *Apoetohout*.

Hout.

Tamarindus indica L. *Tamarinde*.

Vruchten (droog, geconfijt, op spiritus). Zaden. Hout.

Tephrosia toxicaria Pers. *Koenami* (vischgift).

* Bast. * Stengels.

Vouacapoua Americana Aubl. *Bruinhart of Bruinhout, Dakamaballi*.

Hout. Vruchten.

Vouapa chrysostachys Miq. *Watergroenhart, Ouapa, Wapa*.

Hout.

Rosaceae. Amygdalus communis L. *Amandelboom*.

Zaad.

Chrysobalaneae. Couepia guianensis Aubl. *Kwepie*.

Hout. Bast. * Bast gebrand en *met klei gemengd. Vruchten.

Hirtella hexandra W.

* Herbarium.

Combretaceae. Terminalia Catappa L. *z.g. Amandel*.

Vet.

Rhizophoraceae. Rhizophora Mangle L. *Mangroe, Mangel-, Oesterboom*.

Hars. Bast. Hout met bast. Hout (Blanco, Coraal). Mandjes van het hout.

Myrtaceae. Bertholletia excelsa Humb. *Kokeleko, Para-notenboom*.

Vruchten. Zaden (onechte bokkennoten, amazone-amandelen).

Couratari guanensis Aubl. *Ingi Pipa*.

Hout.

Couroupita guianensis Aubl. *Bosch kalebas*.

Hout.

Eugenia Jambosa L. *Pommerose, Curaçaosche appel, Rozeappeltje*.

Bloeiende tak. Hout. Vrucht (op spiritus, i. p.)

Eugenia pumila L. *Boschkers*.

Vrucht i. p.

Lecythis bracteata W. *Bosch kalebas, Hoogland's kalebas*.

Hout.

Lecythis grandiflora Aubl. *Kwatta-pattoe*.

Vruchten (Monkey pot). Hout.

Lecythis Ollaria L. *Man-Barklak, Wadili Wasanola, Kakaralli*.

Bast. Hout. * Sigarettenpapier (Oelimani).

Pimenta acris Wight. *Bay berry*.

* Bayrum. Double distilled Bay-rum. * Bay-olie. Bay-berries.

* Bladeren. * Herbarium. Bloeiende tak.

Psidium aromaticum Desc. *Bosch Guava, Mariabu.*

Bast (Guava-bast, Maljaba Goejaba). Hout.

Psidium piriferum L. *Tamme Guava.*

Hout. Gelei uit de vruchten. * Herbarium. Vrucht i. w.

Punica Granatum L. *Granaatappel.*

Bladeren en vruchten. * Herbarium. Vrucht i. p.

Passifloraceae. *Passiflora edulis* Sims. *Surin. Markoesa, Sopropo.*

Vrucht i. w. * Bloem.

Passiflora foetida L. *Sneki markoesa.*

* Herbarium. * Bloemen.

Passiflora quadrangularis L.

Vrucht i. p.

Passiflora tiliaefolia L. *Para Markoesa.*

Vrucht i. w.

Passiflora sp. *Bimetti Markoesa.*

* Herbarium.

Melastomaceae. *Blakea quinquenervis* Aubl. z. g. *Mispel.*

Hout. * Herbarium.

Papayaceae. *Carica Papaya* L. *Granboesi papaja.*

Bladeren. Bloeiwijze. Vruchten (op spiritus, geconfijt, op azijn i. p., i. w.) Hout. * Herbarium. * Melksap, vloeibaar en gedroogd. * Dubbele vrucht.

Cucurbitaceae. *Cucurbita Pepo* L. *Pompoen.*

Zaad. * Herbarium.

Lagenaria sp. *Kalebas.*

Vrucht i. p.

Momordica Charantia L. *Springkomkommer.*

Vrucht (op spiritus, i. p.) * Herbarium.

Trichosanthes tuberosa L.

Zetmeel (van Curaçao).

Zanonia macrocarpa Bl.

Vrucht. Zaden.

Cactaceae. *Cereus heptagonus* Haw. *Dato.*

Rooide vruchtschil. Doornen. Hout.

Cereus sp. *Nachtactus.*

* Bloemen.

Opuntia curassavica Mill.

Gom (Spaansche juffergom).

Rubiaceae. *Coffea arabica* L. *Koffie.*

Koffieboonen (van verschillende herkomst, o. a. boonen van Curaçao, z.g. koffie der Boninegers). Hout.

Genipa americana L. *Tapoeripa.*

Verfstof uit het vruchtsap (taproepa). * Vruchten. Hout (ook *Oeman tapoeripa.*)

Genipa tomentosa.

Vrucht i. p.

Morinda citrifolia L.

Vruchten.

Octavia augusta. *Watra-mama-bobi*.

Hout.

Pavetta sp. *Faya lobi* („Vurige liefde”).

* Herbarium. * Bloemen.

Posoqueria longifolia Aubl.

Vrucht i. p.

Randia Mussaendae D.C. *Marmaradosi*. *Boschmarmeldoos*.

* Vruchten.

Siderodendron triflorum Vahl. *IJzerhart*, *IJzerhout*, *Hucaya*,
Wanabeta.

Hout.

Labiatae. *Clerodendron aculeatum* Gr. *Madampolan*.

* Herbarium.

Clerodendron fragrans Willd. *Melkhout*.

Hout.

Clerodendron verrucosum.

Vrucht i. p.

Lantana Camara L. *Korsoe wiwiri* (Koortskruid).

* Herbarium.

Ocymum Basilicum L. *Bonoe wiwiri*, *Smeri wiwiri*.

* Herbarium.

Verbenaceae. *Avicennia nitida* Jacq. *Parwa*, *Parawa*, *Courida*, *Piré*.

Hout (ook *witte parwa*). Houtasch.

Sapotaceae. *Achras Sapota* L. *Sapodille* (West-Ind. *Mispel*).

Zaden. Was. Hout.

Bumelia nigra Sw. *Bastaard-bolletrie*, *Turanira*, *Meri*.

Hout.

Chrysophyllum Cainito L. *Goudblad*, *Starappelboom*.

Vruchten witte en violette starappels). Hout. * Herbarium.

Lucuma mammosa Juss. *Bolletrie*.

Hout.

Mimusops Balata Gaertn.

Balata (ingedikt melksap). Vruchten. Hout. Herbarium.

Sapotaceae ind. 1. *Bosch-sapadille* en 2. *Pinto bolletrie*,

3. *Mampa*-*bladen, *bast, 4. *Doekali* *bast. Hout.

Boragineae. *Cordia cylindrostachia*.

Kruid.

Asclepiadeae. *Asclepias Curassavica* L. *Frederikskatoen*.

* Herbarium. Vrucht i. p.

Asclepias paludosa (?)

Vrucht i. p.

Bombax Ceiba L. *Kankantrie*.

Vruchtpluis.

Calotropis gigantea R. Br. *Zijde-katoen*.

Acanthaceae. *Justicia pectoralis* Jacq. *Kromanti wiwiri*.

* Herbarium.

Apocynaceae. *Allamanda cathartica* L. *Wilkins bita*. („Wilkins bitter”).

Bladen.

Aspidosperma excelsa Benth. *Parelhout, Yaruri, Boukonta. Blaka pari* (zwarte pagai).

Hout.

Cerbera Thevetia L. *Joro-Joro*.

Onrijpe vruchten. * Vruchten en zaden. Hout.

Minquartia guianensis Aubl. *Aratte, Konthout*.

Hout.

Nerium Oleander L.

Wortels.

Tabernaemontana alba Mill.

Vrucht i. p.

Bignoniaceae. *Bignonia inaequalis* D.C. *Oeman barklak, Kakali*.

Bast Hout.

Bignonia Leucoxylon L. *Groenhart, Groenhout, Arrahonce* (?)

Bast. Hout.

Jacaranda filicifolia Don. *Momoen*. (?)

Hout.

Sesamum orientale L. *Abonjera*.

Zaad. Olie.

Campanulaceae. *Campanula* sp. *Savanneklokjes*.

Bloentak i. p.

Loganiaceae. *Strychnos* sp. ind.

1. *Woerari*, Curare en pijlspitsen daarmede vergiftigd. * Stuk curare-stam. 2. *Majakara*, * Bast.

Loganiacea ind. *Dagoeston*.

* Herbarium. * Vruchten.

Crescentiaceae. *Crescentia Cujete* L. *Kalebassenboom*.

Vaatwerk uit de vruchtschillen. * Hout. * Zaad. * Olie.

Convolvulaceae. *Convolvulus* sp. *Abia*.

* Snoer van zaden.

Ipomoea Batabas Lamk. *Zoete bataten*.

Meel.

Ipomoea Quamoclit L. *Duivelsnaaigaren*.

* Herbarium. Bloem i. p.

Solanaceae. *Capsicum* sp., div. Spaansche of zoete peper

(o. a. * *Kersi peper*, * *Kras peper*, * *Arattakakka peper*, * *Mad. Jeannette*, * *Surinaamsche peper*).

Vruchten. * Herbarium.

Datura Stramonium L. *Doornappel*.

Zaad.

Nicotiana Tabacum L. *Tabak*.

* Tabak (sigaren, een monster „Long Thoms”). * Herbarium.

Physalis sp. *Batto bita*.

* Herbarium.

Solanum Lycopersicum L. *Tomaat*.

Vrucht i. w.

Solanum macrocarpum L.

Vruchten. * Herbarium.

Solanum mammosum L. *Njoen wintje bobi*.

Vruchten. Vrucht i. p.

Solanum sativum Dun. *Napis*.

Knollen.

Solanum surinamense Sendt. *Antroea*.

Vruchten. Vrucht i. w.

Solanum sp. *Matrozen zeedruif*.

Herbarium.

Scrophularineae. *Scoparia* sp.

* Plant.

Veronica curassavica.

Kruid.

Compositae. *Ageratum* sp. *Bokko bokko-wiwiri*.

* Herbarium.

Clibadium Surinamense L. *Koenami*.

* Herbarium.

Eryngium sp. (?) *Sneki wiwiri*.

* Herbarium.

Espeletia grandiflora H. et B.

Hars.

Espeletia Schultzei.

Kruid.

Eupatorium glutinosum Lam.

Kruid.

Mikania atriplicifolia. *Brokko bakka wiwiri*.

* Herbarium.

Mikania gonoclada D.C.

Kruid.

Amaranthaceae. *Amarantus paniculatus* L.

Kruid.

Gomphrena globosa L. *Kras boonki*.

* Herbarium.

Portulaccaceae. *Portulacca* sp. *Postelein*.

* Herbarium.

Polygonaceae. *Coccoloba nivea* Jacq.

Vruchten.

Coccoloba uvifera Jacq. *Echte zeedruif, Matrozendruif*.

Bast. Hout. * Herbarium. * Vruchten.

Coccoloba pubescens L. *Bra leliëf, Bradilij, Broad-leave.*
Hout.

Coccoloba sp. *Kweeki sirie.*

Bladen en vruchten.

Triplaris americana L. *Mierenhout, Mira hoedoe, Droetijdsbloem.*
Hout. * Herbarium. * Bast.

Chenopodiaceae. *Chenopodium anthelminticum* L. *Worron menti.*
* Herbarium.

Chenopodium sp. *Klaroen, Inlandsche spinazie.*
* Herbarium.

Chenopodium sp. *Tingi-menti.*
* Bladen.

Olacaceae. *Ximenia Americana* L.
Vrucht i. p.

Euphorbiaceae. *Croton cereifolium.*
Kruid.

Euphorbia cotinifolia L. *Goenapaloe.*
* Stengel.

Euphorbia thymifolia L. *Melki wiwiri.*
* Herbarium.

Euphorbia resinifera L. (?)
* Herbarium.

Euphorbia sp. *Melki wiwiri.*
Herbarium.

Hippomane Mancinella L. *Manschinellen boom.*
Zaden.

Hura crepitans L. *Posentrie, Zandkokerboom.*
Vruchten (gedroogd, * op spiritus, i. p.). Hout. Bladen.
* Herbarium.

Jatropha Curcas L. *Purgeernoot, Schijtnoot.*
Bloemen. * Vruchten. Zaden. * Herbarium.

Jatropha Janipha L. *Zoete cassave.*
Zetmeel. Knollen. * Herbarium. * Bloeiende takken. * Cassave-azijn.

Jatropha Manihot L. *Bittere cassave.*
Zetmeel (gomma.) Knollen. * Herbarium.

Omphalea diandra L. *Baboën.*
* Noten. * Vruchten.

Phyllanthus Niruri L. *Djaribita, Bitu wiwiri* (Bitterblad).
* Herbarium.

Phyllanthus sp. div.
* Vruchten. * Herbarium.

Ricinus communis L. *Krapatta.*
* Zaad. * Vruchten. * Olie. * Herbarium.

Sapindaceae. *Melicocca bijuga* L. *Blackberry.*
Hout.

Sapindus saponaria L. *Zeeboom, Hooriwassa, Sopohoedoe.*
Zaden. Ketting van zaden. Hout. * Bloemen.

Paullinia sp. *Fetifenga wiwiri.*
* Herbarium.

Artocarpeae. *Artocarpus incisa* L. *Broodboom.*
Vruchten. Zetmeel.

Brosimum Aubletii Sw. *Oeman (vrouw) letterhout.*
Hout.

Ficus carica L. *Vijg.*
Vrucht i. p.

Piratinera guianensis Aubl. *Man letterhout.*
Hout.

Piperaceae. *Peperomia* sp. *Kousasea wiwiri.*
* Herbarium.

Piper sp. div. *Ancisi wiwiri (Anijskruid).*
* Herbarium.

Piper nigrum L. *Peper. (?)*
Vruchttak i. w.

Aristolochiaceae. *Aristolochia* sp. div.

1. *Paratetei* bast. 2. *Loango tetei* * Liaan. * Stengels.
Aristolochia surinamensis W. *Koni-koni-bitu.*
* Wortel. Meel.

Myristicaceae. *Myristica fatua* Sw. *Baboentrie, Dally.*
Bast. Hout.

Viola sebifera Aubl. *Baboentrie.*
Vet. Kaarsen uit het vet.

Lauraceae. *Nectandra Pisi* Miq. *Pisie. Sirocaballi, Wassi-wassi.*
Hout met bast. Hout (ook hout van *Oeman pisie* en *Water geelhart*). Bladeren.

Nectandra Rodiaei Schomb. *Geelhart, Greenheart, Groenhout (?)*
Hoogland's geelhart (?)

Bast. Vruchten. Hout.
Nectandra Wana. Wane. Pisi wane.
Hout.

Nectandra sp.
Vrucht i. p.

Persea gratissima Gaert. *Abacate, Avocatoboom, Advokaat.*
Vrucht. Vrucht i. w.

Malpighiaceae. *Banisteria lucida* Rich.
* Herbarium. * Vruchten.

Hernandiaceae. *Hernandia guianensis* Aubl. *Vonkhout, Foegoe hoedoe.*
Hout.

Orchideae. *Orchideae* sp. div.

* Herbarium. * Bloeiende takken op spiritus.

Rodriguezia secunda.

* Vruchten.

Schomburgkia marginata.

Plant.

Vanilla planifolia Andr. *Vanielje*.

Vrucht. Bladeren.

Scitamineae. Amomum Granum Paradisi L. *Cardamom*.

Vrucht i. p.

Canna sp. *Paraloe*.

* Herbarium. * Bloemen en *vruchten.

Costus sp. *Sangraevoe*.

* Herbarium.

Curcuma longa L. *Gele gember*.

Wortelstokken. * Herbarium.

Maranta arundinacea L. *Arrowroot*.

Zetmeel. Wortelknollen. * Herbarium.

Maranta sp. *Pagara wiwiri*.

* Herbarium.

Musa paradisiaca L. *Banaan, Pisang*.

Meel. Vruchten. Vrucht i. w.

Musa sapientum L. *Bakoven*.

* Bloemen en *vruchten. Vrucht i. w. Meel.

Phrynium Casupo Rox. *Warimbo*.

* Vezels (in verschillende stadia van bewerking).

Renealmia exaltata L. *Massua*.

Vrucht i. p.

Palmae. Attalea funifera Mart.

Vruchten. Vezels.

Acrocomia sclerocarpa Mart. *Macaruba, Marcourara* (?)

Hout.

Arecia Catechu L. *Pinangpalm*.

Vrucht i. p.

Astrocaryum aculeatum Meyer. *Awarra*.

Vruchten. * Olie.

Astrocaryum Awarra de Vriese. *Awarra, Aoura*.

Bladeren. Vruchten. Zaden. Vrucht i. w. Vet uit de zaden.

Vet uit de vruchten. Vruchtkernen. Hout. Vezelstof der vruchten.

Astrocaryum Murumuru Mart. *Merri* (?)

Hout.

Bactris acanthocarpa Mart. *Boegroe-makka*.

Vet.

Bactris Plumieriana Mart. *Kiskissimakka siri, Apendoorn*.

* Zaden. * Bloeiwijze. * Stengels. * Vruchten.

Bactris sciophylla Miq.

Vrucht.

- Cocos nucifera* L. *Kokospalm, Klapper*.
 Vruchten. Copra. Vet. Gom. Zeep uit het vet.
 Inzending betr. de cocos-industrie van de Cultuur Mij. „Coronie” te Amsterdam.
- Cocos nucifera* L. var. (?)
 * Vruchten.
- Desmoncus horridus* Splitg. *Bamba*.
 Olie. Gabbi (bladsteel).
- Elaeis guineensis* L. *Obé palm*.
 Vruchttrossen. Vruchten. Vet.
- Euterpe oleracea* Mart. *Pina-, kool-, palisadepalm, palmiet, palasala*
 Bladknoppen. Bloemsteng (indiaansche bezems). Hout.
- Geonoma voga* L. *Dwergpalm, Tas*.
 Ruwe stokken met bladeren. Geschilde stokken. Wandelstokken.
- Manicaria saccifera* Gaertn. *Troeliepalm*.
 Vrucht i. p.
- Mauritia flexuosa* L. *Mauritius-, Itapalm, Tibisiri*.
 Vruchten. Pitten. * Vezels. Touw. * Bladeren.
- Maximiliana regia* Mart. *Mariņa palm, Kabbes*.
 Vruchten. * Vet. Pitten.
- Oenocarpus Bacaba* Mart. *Patuwa, Tooroopalm, Koemboe of koemboen*.
 Vruchten. Hout.
- Pilophora testicularis* Jacq. *Hoedpalm*.
 Vruchten. Bloemschede.
- Raphia Ruffia* Mart.
 Vruchttros. Bladvezels.
- Pandanaceae.** *Pandanus edulis* P. Th.
 Vrucht i. p.
- Phytelephas microcarpa* R. et P. *Plantenivoor*.
 Vruchten.
- Bromeliaceae.** *Agave americana* L. *Gewone aloë, Pita*.
 Vezels. Touw. Wortels. Kleurstof uit de wortels.
- Agave rigida*.
 Vezels.
- Agave* sp. *Ingi sopo*.
 * Herbarium. Bladhuid (vloeipapier).
- Ananassa sativa* Lindl. *Ananas*.
 * Vruchten.
- Bromelia Karatas* L.
 Vezels.
- Bromelia* sp. *Singrassi. Zeilgras*.
 * Bladeren. * Vezels.
- Fourcroya gigantea* Vent. *Ingi sopo*.
 Hout.
- Tillandsia usneoides* L.
 Luchtwortels (crin végétal). * Bloeiende plant.

Dioscoreaceae. *Dioscorea alata* L. *Igname*.

Meel.

Dioscorea Batatas Decaisne. *Bataten, Yams*.

Meel.

Dioscorea sativa L. *Nappies*.

Wortelknollen. Meel.

Amaryllidaceae. ind. *Wateramaryllis*.

* Herbarium. * Vruchten.

Liliaceae. *Aloë vulgaris* Lam. *Aloë*.

Aloë (van Curaçao).

Sansevieria longifolia.

* Vezels.

Commelinaceae. *Commelina agraria* Kunth.

Kruid. * Herbarium.

Aroideae. Aroideae div.

* Herbarium en * Bloeiende en vruchtdragende takken.

Arum esculentum L. *Tayers*.

Meel. Wortelknollen.

Caladium arborescens Vent. *Mokko-mokko, Tiengi-taja*.

* Vruchten. Stengels. Touw. * Herbarium. Vrucht i. p.

Dieffenbachia seguina Schott. *Donkin*.

* Herbarium.

Gramineae. *Bambusa arundinacea* Willd. *Bamboes*.

* Stengels.

Coix Lacryma L. *Tranengras, Jobstianen. Canivro*.

Vruchten. * Kruid.

Eragrostis sp. *Spelde prikki*.

* Herbarium.

Oryza sativa L. *Rijst*.

Rijst. Meel.

Saccharum officinarum L. *Suikerriet*.

Suiker, in verschillende stadia van bewerking en van verschillende herkomst. Suikerriet (gedroogd en i. p.) * Suiker.

* Suikerstroop. Rum. Dram. Tafia. Melassewater.

Sorghum vulgare Pers. *Kleine Mais, Negerkoren, Durrha*.

Stengel met vruchten.

Filices indet. 1. *Capler winwiri*. 2. *Tini bita*.

* Herbarium.

Lichenes. *Roccella tinctoria* Ach. *Barba di piedra. Orchilla weed*.

Geheele planten.

Fungi. Foengoe, zwam door mieren verzameld.

Fungus op boomschors.

Boomtondel.

* Boomzwammen.

PLANTENDEELEN EN PLANTAARDIGE PRODUCTEN

waarvan de wetenschappelijke namen niet bekend zijn ¹⁾.

(Met eenige aantekeningen van W. L. Loth.)

Abaja: hout.	Boesi keersi, wilde of boschkers: hout.
Adabadan: bast.	Boesoea: bast.
Agaste hoedoe: hout.	Beffroe hoedoe = buffelhout.
*Aingingoddo: komkommerachtige vrucht.	Bokkehout: hout.
Akatati: hout.	*Bonoe: bladeren.
Alira: hout.	*Boomananas: bloemendragend, eene orchidee?
Aloema: groente. Een struikje waarvan de bladeren als groente gebruikt wordt.	Boschkatoen, deze boom levert kapok: hout.
Ambrari: vruchtboom.	Branti: hout.
Anoeman katti: hout.	Cocooroo: bast.
Apa: hout.	Craweru: verfstof.
Arejankané: hout.	Dakala (3): hout.
Ari-merie: hout.	Dakama (2): bast.
Aramata: bast.	Dakini: boom.
Arra-arra: bast.	Debil do wa: hout.
*Bahuruda: bast.	Decalie (3): bast.
Bakka hoedoe: hout.	Desse hoedoe: hout.
Baksita tetei = mand-vezel: warimbo?	Dia roetoe = hertenwortel: hout.
*Bamba tetei: liaan.	Doca: bast.
Banba, gebezigd voor corjalen: hout.	Dorfi jamman: hout.
Barbatha: hout.	Epiculi: bast.
Baroekoeloe: bast.	Eri-ibi: hout.
Ba terd salie: hout.	Foetoekeoe: slingerplant.
*Bati bati (1): vruchten, hout.	Gangi hoedoe: hout.
*Baboen nefd, see, malola: vezelgras.	Gedoe: hout.
Bichoorada: bast.	Glad leder (?): hout.
Biro hoedoe = laaglands hout: hout.	Goewana of guana = leguaanhout.
Blakka tiki menti: bladeren. Mint; wordt als wormafdrijvend geneesmiddel gebruikt.	Groenmelk: hout.
Bloot hoedoe: hout.	Hegron mesi = hooglandshout.
Boenhati mama = goedhartige moeder: hout.	Hegron tapoe-ripa: hout.
Boesi gramman = boschgouverneur: hout.	Hoenga gato: hout.
	*Hoepel tetei: liaan.
	Honing-hout: hout.
	Jakopoe masteki: hout.
	*Jara kapé: Bladeren.
	Jarokakali: bast, vezels.

¹⁾ De Directie van het Koloniaal Museum te Haarlem houdt zich aanbevolen voor iedere bijdrage, die deze lange lijst van onvolledig bekende Surinaamsche plantaardige producten kleiner kan maken. Vooral herbarium is gewenscht, met monsters!

- Jassi hoedoe (5): hout.
 Jawanbaroe: bast.
 Kakia: hout.
 Kalaba balli: bast.
 Kalankronoteluma: bast.
 Kalbari: hout.
 Kalkwe: hout.
 Kamakoeté: vezels.
 Kamra: hout.
 *Kamina-tetei (sipo) tetei: liaan.
 Kanaboeli: hout.
 Kandoen: hout.
 Kancelhout: dus genoemd naar de geur die het afgeeft.
 Kapiteinshout: hout.
 Kappoeweri tetei = struikgewas of laag geboomte: hout.
 Kari-hari: hout.
 Karoeloe, ook kalaloe: bast.
 Katjoro: hout.
 Kaulanapai: bast.
 Kierkawa: bast.
 Kiskissi kamkan = apen kam (6): hout.
 Kiviti: bast.
 Knippenhout: hout.
 *Knoffoki tetei = knoflook-liaan.
 *Knofflooki = knoflook-gras. Aldus genoemd om de lucht die door den wortel v/h gras en de liaan wordt verspreid.
 Koejeti: vezel (v. d. bast).
 Koekoe: bast. Koekoe is de benaming van het ziektebeeld van een opgezette milt, meestal tengevolge van malaria, de bast wordt waarschijnlijk als geneesmiddel aangewend.
 Koelara pesi: hout.
 Koelikojoko: bastvezels.
 Koenanaballi: bast.
 Koenapari, vischvergift: bast.
 Koenatepi, ducalliballi (3): hout, taaihout. Ducalliballi is de naam bij de Arowakken-Indianen.
 Koengoe trie, trie = tree = boom: hout.
 Koenoekoe: hout.
 Koeraharra: hout. Wordt gebruikt tot het maken van corjalen door Ind. boschnegers.
 *Koerali: bast.
 Kongo tetei: liaan.
 *Konitoe: bast.
 Koméboe: verfbast.
 Krabita kaka: boom.
 Krassi: Jenk-hout.
 Kroewakroe: hout.
 *Kwassi tetei: slingerplant.
 Laboti: hout.
 Lemiki-wisi (4): kruid.
 Linivien: hout.
 Lohoedoe = riemenhout.
 Loto-hoedoe = loodhout.
 *Maka-maka: Bladeren van een palm?
 Makraka: hout.
 Mamantri: hout.
 Mambradi: hout.
 Mambiarra, mamiara: wilde vruchtboom.
 Mana: hout.
 Manbrali: hout.
 Mani, Mari hoedoe: purperhout?
 Manipisi: hout.
 Manjassi hoedoe: hout.
 Mannoster: hout.
 Mapa: hout.
 Matagri (10): hout.
 Mawassi: hout.
 Mini hoedoe: hout.
 Moetinde: hout.
 Monobe: hout.
 Moster: hout.
 Moster oeman: hout.
 Nagelhout: hout.
 Naura: hout.
 Nekoepoen: hout.
 Ningre kandre hoedoe (11): hout.
 Okan: aardvrucht.
 Oranjehout: hout.
 *Panta (7): hout, taaihout.
 Papagaibriengi: hout.
 Papaja hoedoe: hout.
 Para tetei: liaan voorkomende in 't district Para.
 Pasi hoedoe: hout.
 Pata koewana: hout.
 Patmalat: hout.
 Ping Ming appels: vruchtboom.
 Pempen: bloem, leliesoort.
 Peperpattie = peperpit: hout.
 Pera: vrucht.
 Perima: hout.
 Petri serie-boesi: varen = wilde of bosch-peterselie.
 Pienja: hout.
 Pintó bolletrie: hout.
 Pobi hoedoe: hout.
 Pokori: hout.
 Porkonie: verfbast.
 Prati sari: hout.
 Prikati: hout.
 *Proconie: bast, kleefbast.

- Prinsmeri: hout.
 *Raventongo = Papegaaitong: peulen-boom.
 *Rumbu: pitten.
 Sabanjoengoe: hout.
 Sainan hoedoe = Surinaamsch-hout.
 Saka, bastaardpurperhart(8): hout.
 *Salie: hout.
 Sango: hout.
 Sarasara wiwiri: waterplant, gras-soort met zeer scherpe randen.
 Satijnhout: hout.
 Sautolobi: hout.
 Sebo: hout.
 Sekrepatoe wiwiri: schildpad-bladen.
 Sergeantskloot (9): hout.
 Sergeantston (9): vruchten.
 Sika fattoe (vloeienvet): boom.
 Singri kwari, shingle = smalle plankjes in gebruik voor dakbedekking.
 Sisie: hout.
 Smoko hoedoe: hout.
 Sneki bito = slangenbitter: hout.
 Sombi: hout.
 Sombrosipo tetei: liaan.
 Spoentri: hout.
 Spijkerhout: hout.
 Suikerhout, massara: hout, hiervan worden riemen gemaakt.
- Surnaruppa: hout.
 Surada: bast.
 Swamp ceder: hout.
 Swamp kables: hout.
 Swamp krapa: hout.
 Switi tiki = zoet hout: hout.
 Tabaka hoedoe: hout.
 Tafelhout: hout.
 Takoeba: hout.
 *Tandjé: bladeren.
 Tastiki = tas stok (12): palm.
 Tetei hoedoe: hout.
 *Tetei quassi: vrucht.
 Tiengie tetei: liaan.
 Tinkwatta: hout.
 Toerara: hout.
 Tapa hoedoe: hout.
 Trompetti hoedoe (10): hout.
 *Vengi-vingi: hout.
 *Vleermuisnoten.
 Votei: bast.
 Waikara: (13) bast, geneesmiddel tegen dysenterie.
 Waloeboekoe: bast.
 Wanonia: bast.
 *Waterkwaliehout: hout.
 Wilde jasmijn.
 Wittu pempen: bloem, leliesoort.
 Wormhout: hout.
 *Zandpapierboom: hout.

A A N T E E K E N I N G E N .

(1.) De plant bereikt de grootte van een appelboom; de vruchten zijn ovaalvormig, 5 tot 10 cM. lang, hebben een dunne schil, wit vruchtvliesch als een appel of peer, en bruine zaden in een klokhuisje besloten. Zij smaken aangenaam aromatisch, doch eenigszins wrang; worden ook als moes toe bereid bij vleeschspijzen genuttigd.

Is in Paramaribo weinig bekend en kan bij zorgvuldige teelt een fijne tafelvriucht opleveren.

(2.) Dakamaballi is de naam van den bruinhartboom (*Vouacapoua americana* Aubl.) bij de Arowakken. De hier bedoelde bast kan van dezen boom afkomstig zijn.

(3.) Ducaliballi is de naam van Koenatepi of Coenatepi-boom bij de Arowakken (de wetenschappelijke naam niet bekend.) Wellicht dat de hier bedoelde „Decalie bast” en „Dakala hout” van dezen boom afkomstig zijn.

(4.) Lemiki = lemmetje, wisi = vergift. Aldus genoemd omdat deze parasiet in korten tijd de lemmetjes-struiken vernietigt; vertoont zich als oranjegele draden.

(5.) Jassie is de neger-engelsche benaming van de huidziekte „yaws”. Het hout is misschien afkomstig van een boom die een geneesmiddel tegen die ziekte oplevert voor de boschnegers.

(6.) De vrucht van dezen boom is besloten in een houtachtig omhulsel.

De buitenzijde is bezet met korte puntige stekels, te vergelijken bij de tanden van een roskam, die volgens een legende door de apen als haarkam wordt gebruikt.

(7.) De vruchten komen bij trosjes aan den stam en de takken van den boom voor; elke bes bevat 2 zaden, die met de platte zijde tegen elkander liggen, glimmend zwart gekleurd zijn en een zeer aromatische geur afgeven, als zij tusschen de vingers gekneusd worden, welke aan kruidnagelen of ceder doet denken.

(8.) Salie met fraai carmijnroode vruchten, bevattende 2 tot 4 zaden met wit, fluweelachtig, zoetsmakend omhulsel; ook „Pidenti” genoemd. Levert hard, geelgekleurd meubelhout op.

De zaden smaken als die van de Inga ingoïdes W.

(9.) Sergeant ston = Sergeantkloot. De boom komt veel voor aan de oevers van de rivieren en kreeken. De vrucht lijkt op de cacao en wordt ook wel wilde of bosch-cacao genoemd. De bloem ziet er echter uit als een groote witte pluim met rose uiteinden. De meeldraden zijn 15 à 20 cM. lang.

De vruchten van de bosch-kalebas worden ook sergeantkloten genoemd. Deze hebben de grootte en vorm van een kegelbal en komen aan den stam en aan de takken voor. De prachtige bloem ziet er met zijn vele meeldraden uit als een passiebloem. De stam bereikt eene hoogte van wel 10 à 15 Meter.

(10.) Matagri moet zijn Matakki, op de lijst ook genoemd Trompettihoedoe. Dit hout groeit veel op lage moerassige gronden. De wortels, die, als trompetten gebogen, boven den grond te voorschijn komen en het loopen zeer bemoeilijken, vooral als de lage grond in den regentijd onder water staat, hebben aanleiding gegeven tot den naam.

De uit in den schors gemaakte insnijdingen vloeiende gele vloeistof wordt door de indianen door koking bereid tot een zwart pik, door hen genoemd „mani” waarmede zij het garen bestrijken dat zij gebruiken om pijlpunten vast te binden en lekken in hunne vaartuigen te dichten.

Vandaar ook de naam „Manihoedoe” (*Moronobea coccinea* Aubl.).

(11.) Ningre kandra = Negerkaars. Harsachtig hout waarvan de boschnegers fakkels maken. Lokus? Arakasini? Zij gebruiken daartoe ook de bladstelen van den Mauritie palm.

(12.) De stam van de taspalm waarvan de bladen een zeer goede dakbedekking oplevert, die bij goede behandeling wel 10 jaren lang weerstand biedt aan tropische regens.

(13.) De vrucht van dezen boom met roodbruine nap en zwarte eikel, bevat een geel moes.

DE FAUNA VAN SURINAME

Zoals alle tropische landen, biedt ook Suriname eene groote verscheidenheid van diersoorten aan, die door pracht van kleuren, grilligheid van vormen of bizondere ontwikkeling elks aandacht trekken. Toch is die verscheidenheid minder groot dan in onze Oost-Indische bezittingen, daar bijv. de olifant, de rhinoceros, de buffel, het paard en anderen totaal ontbreken, hetgeen echter voor de bewoners, althans wat de twee eerstgenoemde soorten betreft, bepaald als een voorrecht te beschouwen is, daar bedoelde dieren den mensch dikwijls veel schade veroorzaken.

Opmerkelijk is het ook, dat de in Suriname voorkomende tijgers, krokodillen en slangen den menschen veel minder leed berokkenen dan met diezelfde diersoorten in de Oostersche gewesten het geval is. Zoowel de poema als de jaguaar vallen, in tegenstelling met de koningstijger, zelden menschen aan; — de krokodillen bereiken in lange niet de grootte hunner Oostersche verwanten en zijn daardoor voor den mensch niet gevaarlijk; — slangen zijn er wel is waar in menigte doch het aantal giftige soorten is niet zeer groot en bijzonder te vreezen heeft men ze niet, daar allen erg traag zijn in hare bewegingen, in tegenstelling met sommige Oost-Indische individuen, die zich voortbewegen met een gang als van een sneltrein. Ook zijn de in West-Indie voorkomende apensoorten volstrekt niet gevaarlijk, integendeel bijna allen zijn gemakkelijk te temmen en kunnen in huis gehouden worden, alhoewel niet valt te ontkennen, dat het geluid van de veelvuldig voorkomende brulapen dikwijls minder aangenaam voor het gehoor zal zijn.

Slaan wij echter liever een blik op de verschillende orden, zij het dan ook maar een zeer vluchtigen.

Wat de zoogdieren betreft, vindt men er: „apen, vleermuizen, marters, otters, dassen, wikkel- en neusbeeren, leeuwen, tijgers, tijgerkatten, tapirs, herten, boschvarkens, cavia's, agoutis, miereneters, luitaards, gordeldieren of armadils, eene groote menigte buidel-, stekel- en andere ratten, muizen enz. Hierbij dient opgemerkt dat de Surinaamsche leeuw of poema niet de fierheid bezit van zijne Afrikaansche broeders, doch veel meer het

uiterlijk heeft van een tijger; alleen de effen kleur van zijn huid maakt dat hij onder de leeuwen behoort gerangschikt te worden. De vleermuizen behooren geen van allen tot de uitsluitend van plantaardig voedsel levende afdeling. Merkwaaardig zijn de gordeldieren, die door hun geschubde pantsers onwillekeurig aan de dieren der voorwereld doen denken en niet minder verdient de aandacht de wijze waarop de buidelratten hare jongen met zich voeren; d. i. op den rug of onder de buik. De boschvarkens zijn over het algemeen kleiner dan de Oost-Indische wilde zwijnen en in geen geval zoo gevaarlijk.

De vogelwereld is in Suriname bijzonder goed vertegenwoordigd en men moet verrukt zijn bij den aanblik van zoovele prachtig gekleurde dieren, zooals bijv. de roode ibis, de zwart en geel gekleurde bananenbekken, waarvan sommigen nesten bouwen, die op een anderhalven meter lange zak gelijken; de ara's, d. z. langstaartige papagaaien met hunne rood en blauw of blauw en geel gekleurde vederdos; de colibris met hunne dikwijls als metaal schitterende kleuren, hunne vreemde kuifjes of eigenaardig gevormde staarten en dan zoo klein, dat men ze schier voor vlinders zou aanzien, enz. enz.

Doch niet alleen de kleurenpracht trekt de aandacht; ook de wonderlijke vormen, zooals b.v. de slangvogel door zijn lange hals; de toucans of pepervreters door hunne dikke, de lepelbekken door hunne breede snavels; de powies door zijn gekroeste kuif, weder anderen door hunne gespoorde vleugels en eindelijk eene soort door haren ongeveer een decimeter langen doorn boven op den kop.

Onder de reptilen vindt men er: schildpadden, waarvan sommigen gegeten worden, terwijl van de eieren eene soort olie gefabriceerd wordt; verder twee of drie soorten krokodillen, hagedissen, leguanen, die ook tot voedsel strekken en slangen, waarvan sommigen prachtig gekleurd, bijv. karmozijnrood met zwart; metaalglanzig groen, enz. Inderdaad moet het soms, naar men ons verzekerde, een verrukkelijk gezicht zijn, zulk een fraai gekleurd schepsel aan de takken der boomen te zien hangen. Tot de giftige of meer gevaarlijke soorten behooren de capassie slang en de ratelslang.

Batrachia zijn er bij duizenden, hetgeen niet te verwonderen valt als men weet hoevele zwampen Suriname telt; sommige boomkikvorschen zijn fraai gekleurd, alhoewel die kleur helaas in den alcohol bijna totaal verloren gaat; enkelen brengen jaren lang door in onvolwassen staat. Onder de padden is er een buitengewoon groote soort waarvan het wijfje geruimen tijd de eieren en zelfs uitgekomen jongen in de ruwe holten van haren rug mededraagt.

Visschen zijn er insgelijks bij duizenden; deels fraai gekleurd, deels wonderlijk gevormd, zooals de hamerhaai en de zaagvisch; anderen merkwaaardig om hare levenswijzen, zooals bijv. de kwikwi

die zich nesten bouwt; weder anderen zijn van grootere waarde als handelsartikel daar zij uitmuntend van smaak zijn.

Van mollusca is zoo weinig toegezonden, dat wij er geen bepaald inzicht van kunnen krijgen; toch meenen wij, dat ze volstrekt niet zeldzaam zijn.

Insekten vindt men in Suriname in grooten getale, alhoewel, naar het schijnt, niet in alle streken; ook daarvan is niet zeer veel ingezonden. Over het algemeen munten de insecten uit door hunne fraaie kleuren, grillige vormen of bijzonder groote afmetingen; het gaat niet aan hierover in details te treden, doch wij noemen slechts *Dynastes hercules* en *Megaceras actaeon*, de reuzen onder de kevers, de *Euchroma gigantea* met zijn fraaien metaalglans; de *Macropus longimanus*, een boktor met bijzonder lange voorpooten, verder *Urania leilaria* een fraai zwart, groen en zilverachtig gekleurde, gestaarte vlinder enz. enz. Vrij schadelijk is er een groote snuitkever *Rhynchophorus palmarum*, wiens larven in de kokospalmen leven. Lastig zijn er het groot aantal muskieten, wespen, mieren en sommige bijen, waarvan enkelen een prachtige groene metaalglans bezitten. Aan bijenteelt schijnt men bijzonder weinig te doen; honig en was werd alleen gezonden van St. Eustatius.

Ten slotte zij nog gemeld, dat door het gering getal ingezonden soorten van duizendpooten, krabben, schorpioenen, spinnen, wormen of lagere dieren, geen bepaald denkbeeld te vormen is van den meerderen of minderen rijkdom aan die dieren.

Zooveel is zeker, dat Suriname voor natuuronderzoekers zeer veel interessants op zoölogisch gebied bevat.

ZOÖLOGISCHE AFDEELING

MAMMALIA.

Zoogdieren.¹⁾

Orde Primates. (Apen)

Fam. Cebidae.

- Mycetes seniculus* L. *Brulaap of Baboen.*
Pithecia leucocephala Geoff. *Witkopaap of Wanakoe.*
Cebus apella L. *Capucijneraap, Mekoe of Kesi-Kesi.*

Fam. Hapalidae.

- Midas rufimanus* Geoff. *Eekhoornaapje of Sagoein.*

Orde Chiroptera. (Vleermuizen.)

Fam. ?

- * Eenige nog niet gedetermineerde species.

Orde Carnivora. (Vleeschvreters.)

Fam. Mustelidae. (Otters, marters, enz.)

- Galera (Galictes) barbara* L. *Haira, eene soort das.*
* Ongedetermineerde species.

Fam. Procyonidae.

- * *Cercoleptes caudivolvula* Illig. *Wikkelbeer of Wikkelneus.*
Nasua rufa Desm. (socialis Wied.) *Neusbeer, Kwassi-Kwassi,*
Koera Nasua of Coati.

Fam. Felidae. (Katten.)

- * *Felis onca* L. *Jaguaar.*
Felis concolor L. *Surinaamsche leeuw of Poema.*

Orde Rodentia. (Knaagdieren.)

Fam. Dasyproctidae.

- Dasyprocta aguti* L. *Agoeti, een konijnachtig dier.*
* *Coelogenys paca* L. *Waterhaas of Paca*

Fam. Caviidae.

- * *Hydrochoerus capybara* Erzl. *Cavia.*

Fam. Muridae. (Ratten en muizen.)

- * Eenige nog niet genoegzaam gedetermineerde species.

¹⁾ Van de in deze lijst genoemde dieren zijn huiden, opgestopte huiden, dieren op alcohol of opgezette dieren voorhanden.

Orde Ungulata. (Een- en meerhoevigen.)

Fam. Tapiridae. (Tapirs.)

Tapirus americanus L. *Tapir of Buffel.*

Fam. Cervidae. (Herten.)

* *Elaphus* sp. (Nog niet genoegzaam gedetermineerd.)

Fam. Dicotylidae.

* *Dicotyles labiatus* Cuv. *Boschwarken, Pingo.*

Orde Edentata. (Tandeloozen.)

Fam. Dasypodidae. (Armadils of Schubdieren.)

Tatua Kapleri? *Plattetere capassi.*

Tatua novemcincta L. *Bolletree capassi.*

Tatua sp. (Een of twee niet genoegzaam gedetermineerde species).

Priodon gigas L. *Armadil. Tatoe of Gramman capassi.*

Fam. Myrmecophagidae. (Miereneters.)

* *Cycloturus didactylus* L. *Kleinste miereneter of Lekkihan.*

* *Tamandua tetradactyla* L. *Middelste miereneter.*

* *Myrmecophaga jubata* L. *Groote miereneter of Tamanga.*

Fam. Bradypodidae. (Luiaards.)

Cholaepus didactylus L. *Oenau.*

Bradypus cuculifer Wagl. *Ai.*

Orde Marsupialia. (Buideldieren.)

Fam. * Didelphidae. (Buidelratten of opossums.)

* Eenige nog niet genoegzaam gedetermineerde species.

Schedels of andere gedeelten van het skelet
zijn voorhanden van:

Mycetes seniculus L. (*Brulaap.*)

Cebus apella L. (*Capucyneraap*)

Hydrochoerus capybara Erzl. (*Cavia.*)

Bradypus cuculifer Wagl. (*Ai.*)

Myrmecophaga jubata L. (*Groote miereneter.*)

Dicotyles tajacu L. (*Pakir.*)

Dicotyles labiatus Cuv. (*Pingo.*)

Elaphus savannorum Cab. en Schomb. (*Hert.*)

Tapirus americanus L. (*Tapir.*)

Nog eenige ongedetermineerde schedels en andere beenderen.

AVES.

Vogels.

Opgezet of opgestopte huiden.

Fam. Turdidae. (Lijstervogels.)

* *Turdus gymnophthalmus* Cab. Schomb. (*Boontjedief.*)

Fam. Coerebidae.

- Dacnis cayana L. (*Blauwvink.*)
 Chlorophanes spiza L.
 Coereba cyanea L.
 Coereba coerulea L.
 Certhiola chloropyga Cub.

Fam. Tanagridae (Tanagra's.)

- Procnias Tersa L.
 Euphonia nigricollis Vieill.
 Euphonia chlorotica L.
 Euphonia violacea L.
 Calliste tricolor Gen.
 Calliste festiva Shaw.
 Calliste cyaneiventris Vieill.
 Calliste thoracea Temm.
 Calliste melanota Scl.
 Calliste brasiliensis L.
 Stephanophorus leucocephalus Vieill.
 * Tanagra episcopus L. (*Blauwvogeltje.*)
 Ramphocoelus dorsalis Scl.
 Ramphocoelus jacapa L. (*Kieng.*)
 Phoenicothera rubica Vieill.
 Tachyphonus surinamus L.
 Tachyphonus coronatus Vieill.
 Nemosia flavicollis Vieill.

Fam. Icteridae.

- * Cassicus persicus L. (*Kleine bananenbek.*)
 * Cassicus affinis Sw. (*Bananenbek met rooden rug.*)
 * Agelaius icterocephalus L.
 * Leistus guianensis L.
 * Icterus xanthornus Gm. (*Ginga vogel.*)

Fam. Fringillidae.

- Sycalis flaveola L.

Fam. Tyrannidae.

- * Arundinicola leucocephala L. (*Soeur of domino.*)
 * Todirostrum cinereum L.
 Elainea pagana Licht. (*Tjietjarie.*)
 Pitangus sulphuratus L. (*Grietjebie.*)
 Myiodynastes audax Gm.

Fam. Oxyrhamphidae.

- Oxyrhamphus flammiceps Temm.

Fam. Pipridae.

- Pipra aureola L.
 Machaeropterus regulus Hahn & Küst.
 Chiromachaeris gutturosa Desm.

Fam. Cotingidae.

Rupicola crocea Vieill.

Fam. Dendrocolaptidae.

* *Dendroplex picus* Gm.

Fam. Formicariidae.

* *Thamnophilus doliatus* L. (*Peperuvogel*.)

Thamnophilus palliatus Licht.

Fam. Trochilidae. (Colibri's.)

Chlorostilbon atala Less.

Thalurania glaucopus Gm.

Thalurania furcata Gm.

Lampornis violicauda Bodd.

* *Lampornis gramineus* Gm.

Chrysolampis moschitus L.

Polytmus viridissimus Vieill.

Leucochloris albicollis Vieill.

Agyrtia leucogaster Gm.

Agyrtia bartletti Gould.

Agyrtia brevirostris Less.

Agyrtia affinis Gould.?

Eucephala coerulea Vieill.

Phaetornis superciliosus L.

Clytolaema rubinea Gm.

Florisuga fusca Vieill.

Cephalolepis delalandi Vieill.

Callophlox amethystina Gm.

Lophornis ornatus Lath.

Lophornis chalybens Vieill.

Fam. Caprimulgidae. (Geitenmelkers.)

Podager nacunda Vieill.

Fam. Alcedinidae. (IJsvogels.)

* *Ceryle inda* L.

* *Ceryle superciliosa* L.

Baryphthengus ruficapillus Vieill.

Fam. Picidae. (Spechten.)

Picumnus lepidotus Cab. & Heine.

Fam. Ramphastidae. (Pepervreters of Toucans.)

Ramphastos ariel Vig.

Fam. Galbulidae.

Galbula viridis Lath.

Fam. Bucconidae.

Malacoptila torquata Hahn & Kust.

* *Chelidoptera tenebrosa* Pall.

Fam. Cuculidae. (Koekkoekachtigen.)

- * Coccozyus minor Gm.
- * Diloptyrus naevius L.
- * Crotophaga major Gm.
- * Crotophaga ani L. (*Kaufoetoeboi*.)

Fam. Psittacidae. (Papagaaien.)

- * Ara araruana L.
- * Ara macao L.

Fam. Cracidae.

- Crax alector L. (*Powies, Hokko of Hiss*.)

Fam. Rallidae.

- * Porphyriota martinica L. (*Carra mizora*.)

Fam. Eurypygidae.

- * Eurypyga helias Pall. (*Zonvogel*.)

Fam. Parridae.

- * Jacana jacana L. (*Kemphaan of Kiepankie*.)

Fam. Charadriidae. (Snipvogels.)

- * Gallinago frenata Ill.

Fam. Irididae (Ibissen)

- * Eudocimus ruber L. (*Ibis, Kori-Kori, Flamingo*.)

Fam. Plataleidae. (Lepelbekken.)

- * Ajaja ajaja L.

Fam. Ciconiidae. (Ooievaars.)

- * Mycteria americana L.

Fam. Plotidae. (Slangvogels.)

- * Plotus aninga.

Verder vele vogels, welke nog gedetermineerd moeten worden, voornamelijk roofvogels, reigers, eenden enz.

Vele nesten van vogels, waaronder de merkwaardige van de groote en kleine bananenbek.

VOGELEIEREN.

(Volgens determinatie in West-Indië.)

- Turdus albiventris. (*Boontjedief*.)
- Minus polyglottis. (*Spotvogel*.)
- Gallinula galeata. (*Anamoen*.)
- Sterna hirunda. (*Meeuw*.)
- Zonornis martinica. (*Anamoen*.)
- Chardeiles acutipennis. (*Boeta*.)
- Turdus fumigatus. (*Boontjedief*.)
- Megarhynchus pitangua. (*Grietjebie*.)
- Ceonicita cristata. (*Blauwvogel*.)
- Leistes guianensis. (*Roodborstje*.)
- Engyptila rufaxilla. (*Pasduif*.)

- Charadria virginica. (*Grassnip*.)
 Tyrannus pipiri. (*Grietjebie*.)
 Mimus gilvus. (*Allattavogel*.)
 ? *Duif*.
Roodborstje.
 Champoelia rufaxilla (*Duif*.)
 Ardea cyanura. (*Tjok*.)
 Dendroornis guttatoïdes.
 ? *Spreuwssoort*.
 Collius sp. (*Specht*.)
Katvogel.
 Ortallis matmol. (*Anamoen*.)
 Columba griseola. (*Blauwdief*.)
 Ortallis minor. (*Anamoen*.)
 Cassicus persicus. (*Bananenbek*.)
 Picumnus spilogaster. (*Timmerman, Specht*.)
 Pitangus lictor. (*Grietjebie*.)
 ? (*Zwampvogel*.)
 Porzana Cayennensis.
 Spermophila castaneiventris. (*Rijstvogel*.)
 Tachyphonus melanoleucus. (*Kieng*.)
 Diplopterus naevius. (*Drieling*.)
Duif.
 Jacana jacana. (*Kiepankie*.)
 Dendrocolaptes sp. (*Rietjo*.)
 Tanagra episcopus. (*Blauwvogeltje*.)
 Todiostrostrum cinereum. (*Titer*.)
 Icterus coronatus. (*Pompon*.)
 Dendrocygna fulva. (*Skoertje*.)
 Nyctibius grandis. (*Forkafowl*.)
 Champoelia griseola minor. (*Steenduij*.)
 Tyrannus melancholicus. (*Tontoli*.)
 Dendrobates sanguineus. (*Timmerman, Specht*.)
 Agyrtia tabacci. (*Colibri*.)
 Spermophila lineata.
 Crotophaga ani. (*Kaufoetiboi*.)
 Carduelis canorus. (*Kanarie*.)
 Champoelia albiventris. (*Steenduij*.)
 Urogalba paradisea.
 Pitangus sulphuratus. (*Grietjebie*.)
 Turdus phaeophygus. (*Boontjedief*.)
 Ortinops decumanus. (*Pompon*.)
 Tanagra palmarum. (*Blauwvogel*.)
 Mimus minor. (*Boontjedief*.)
 Arundinicola leucocephala. (*Soeur*.)
 Turdus major. (*Boontjedief*.)
 Myoseteles cayennensis. (*Grietjebie*.)
 Fluvicola pica. (*Katoenvogel*.)

Troglodytes parvus. (*Gadovogel*.)
 Elainea pagana. (*Tjietjarie*.)
 Synalaxis cinnamomea. (*Rietje*.)
 Ramphocaelus jacapa. (*Kieng*.)
 Spermathila minuta. (*Rijstvogel*.)
 Ceryle superciliosa. (*Visscherman*.)
 ? *Purple grackle*.
 Tyrannus minor. (*Grietjebie*.)
 Tanagra albicollis.
 Cnecidura macroura. (*Duif*.)
 Petrochelidon erythrogaster. (*Zwaluw*.)
 ? *Duif*.
 Icterus xanthornis. (*Koelie Kanarie*)
 Sycalis flaveola.
 Tyrannus griseola. (*Grijze grietjebie*.)

Verder verschillende nog niet gedetermineerde soorten.

REPTILIA.

Chelonia. (Schildpadden.)

- * Chelone mydas L. (viridis Schw.) *Kalpt*.
- * Chelone imbricata L.?
- Testudo tabulata Wol.
- * Testudo carbonari Spix.
- Rhinemys nasuta Schw. (*Kromnek*.)
- Eieren van Chelone mydas L. (*Kalpt eieren*.)

Crocodylina. (Krokodillen)

- * Caiman palpebrosus Cuv.
- Wellicht nog een species.
- Krokodillen eieren.

Lacertilia. (Hagedissen.)

- Iguana tuberculata Laur. (*Leguaan*.)
- Tupinambis nigropunctata Spix. (*Sabakarra*.)
- Ameiva surinamensis Laur.?
- * Polychrus marmoratus Cuv.
- * Doryphorus azureus L.
- * Thecladactylus rapicaudatus Cuv.
- Amphisbaena fuliginosa L. { *Hagedissen zonder pooten*.
- * Amphisbaena alba L. }
- * Eieren van Iguana tuberculata Laur.
- * Eieren van Tupinambis nigropunctata Spix.
- Eieren van een onbekende soort hagedis.
- * Ei van een hagedis, waaruit het jong half te voorschijn komt.

Ophidia. (Slangen.)

- Epicrates cenchris L. *Dagoe sneki.*
 Boa constrictor L. *Papa of tapijtslang.*
 * Eunectes murinus L. *Anaconda of Aboma slang.*
 Rhadinaea cobella L.
 Leptophis liocercus Wied.
 Xenodon severus L.
 Aporophis lineatus L.
 Leptodira albobusca Lacép.
 Oxyrhopus cloelia Daud.
 * Lachesis mutus L. *Oeroe Koekoe of Capassi slang.*
 Crotalus terrificus Laur. *Ratelslang.*
 ? *Rediteere sneki.*
 ? *Warappa.*
 ? *Toddo sneki of kikvorslang.*
 Enige andere nog ongedetermineerde slangen.

Opgestopte slangen.

- Boa constrictor L.
 * Eunectes murinus L.
 Lachesis mutus L. *(Bij dit exemplaar zijn de gifttanden duidelijk zichtbaar.)*
 Slangenvellen.
 * Eieren van Boa constrictor L.
 * Eieren uit een mierennest te voorschijn gebracht, van een onbekend gebleven soort slang.

Batrachia. (Kikvorschen, padden, enz.)

- * Pseudis paradoxa L. *(In verschillende ontwikkelingsstadien.)*
 * Pipa surinama. *(Een groote pad.)*
 * Verschillende species, zeer moeilijk en daardoor nog niet genoegzaam te determineeren soorten van gewone en boomkikvorschen.

Pisces. (Visschen.)

- Centropomus undecimalis Bloch. *Snoek.*
 Mugil brasiliensis Agasj. *Kwerriman.*
 Mugil cephalus? *Haarde.*
 Mugil tang? *Molliet of prasie.*
 Clupea cyprinotus. *Trapoen.*
 Batrachus surinamensis Bl. Sch. *Lomp.*
 Pimelodus clarias L. *Pasisi.*
 Auchenopterus maculosus C. V. *Noja.*
 Callichtys asper Q. G. *Kwikwi.*
 Callichtys longivilis C. V. *Kwikwi.*

Callichtys ? *Witte Kwikwi*.
 Macrodon trahira Spix. *Patakka*.
 Erythrinus unitaeniatus Spix. *Warappa*.
 Pyrrhulina filamentosa C.V. *Matocari*.
 Anableps tetrophthalmus.
 Anastomus fasciatus Spix. *Warakoe*.
 Leporinus fasciatus Bl. *Kwassi mama*.
 Serrasalmo piraya Cuv. *Pirai*.
 Gymnotus labiatus. *Logo logo*.
 Pristis antiquorum Lath. *Zaagvisch*.
 Sphyrna zygaena. *Hamerhaai*.
 Plectropoma chlorum. *Kleine grauwmunk*.
 Trygon tuberculata Lath. of
 Trygon hystrix. *Sipanvisch*.
 ? *Witte sellie*.
 Centrachus ? *Oeroe wijfie*.
 Perca ? *Matoeri*.
 Pimelodus ? *Botermannetje*.
 Centrachus ? *Missi nelly of accari*.
 Silurus ? *Djakivisch*.
 Prochelodus ? *Weli Weli*.

Bovenstaande visschen voor een groot deel in Suriname gedetermineerd; verder nog eenige ongedetermineerde soorten.

Een kwikwi met haar nest.
 Kaken van een haai.
 Zagen van de zaagvisch.
 Een eigenaardige schedel van een visch.

Mollusca.

Slechts een paar nog niet gedetermineerde soorten.

INSECTA.

COLEOPTERA.

Hydrophilidae. (Waterkevers.)

Hydrophilus sp.

Lucanidae. (Vliegende herten.)

Neleus interruptus L.
 Neleus punctiger Percher.

Scarabaeidae. (Bladsprietigen.)*a.* **Coprini. (Mestkevers.)**

Phanaeus faunus Oliv.

b. **Melolonthini. (Meikevers.)**

Chalepus sp.

c. **Rutelini. (Glanskevers.)**

Cyclocephala signata T.

Antichira virens.

Rutela lineola, var. *surinama* L.

d. **Dynastini.**

Megaceras chorinaeus F.

Megaceras philoctetus Oliv.

Dynastes herculus L.

Strategus aloeus L.

Megasoma actaeon L.

e. **Cetonini. (Gouden torren.)**

Gymnetes stellata Latr.

Buprestidae. (Prachtkevers.)

Euchroma gigantea L.

Chrysobothris viridi-fasciata Buq.

Elateridae. (Kniptorren.)

Chalcolepidius porcatus F.

Pyrophorus pellucens Eschsch.

Pyrophorus ignitus F.

Cantharidae. (Weekschilden.)

Photurus pensylvanica de G.

Tenebrionidae.

Nyctobates gigas L.

Zophobas tridentatus Dej.

Curculionidae. (Snuitkevers.)

Cratosoma bombina F.

Heilipus sp.

Rhynchophorus palmarum L.

Sphenophorus hemipterus L.

Sphenophorus rusticus Dej.

Cerambycidae. (Boktorren.)

Orthomegas cinnamomeus L.
Mallodon spinibarbe L.
Mallodon maxillarum F.
Mallodon dentatum F.
Criodion cineraceum Oliv.
Sphallenum castanopterum Er.
Chlorida festiva L.
Chlorida sp.
Callichroma suturale F.
Trachyderes succinctus L.
Taeniotes farinosus F.
Taeniotes decoratus de Cast.
Oncideres amputator F.
Onychocerus scorpio F.
Macropus longimanus L.
Stirastoma breve Sulz.
Lagochirus araneiformis L.

Chrysomelidae. (Goudhaantjes.)*a. Eumolpini.*

Eumolpus surinamensis F.
Eumolpus fulgidus.
Doryphora pustulata F.
Doryphora vittata F.
Doryphora sp.

b. Cassidini.

Mesomphalia bipustulata L.
Chelymorpha marginata F.
Cyptocycla 6-punctata F.
Tauroma taurus F.

Erotylidae.

Erotylus variegatus F.
Cypherotylus gibbosus F.
Aegithus punctatissimus F.
Aegithus surinamensis Lac.

Coccinellidae. (Onze lieve heer haantjes.)

Megilla maculata de G.

LEPIDOPTERA. (Vlinders.)

Heliconia melpomene L.
Lycorea sp.
Morpho menelaus Cr.
Caligo eurylochus Cr.
Colaenis phaerusa L.
Colaenis julia F.
Gynaecia dirce L.
Ageronia ferona Cr.
Prepona demophon L.
Stalactis euterpe Cr.
Pieris albucilla Cr.
Callydrias marcellina Cr.
Papilio thoas L.
Papilio vertumnus Cr.
Papilio crassus Cr.
Chaerocompa tersa Cr.
Philampelus vitis L.
Urania leilaria Cr.
Attacus aurota Cr.
Arsenura erythrinae T.

HYMENOPTERA. (Wespen en bijen.)*a.* Sphegidae.

Pelopaeus histrio St. Farg.
Podium luteipenne F.
Podium sp.
Sphex ingens Sm.
Sphex ichneumonea L.

b. Eumenidae.

Eumenes canaliculata Oliv.

c. Vespidae.

Polybia sericea Oliv.
Polistes lanio F.
Synaeca surinamensis L.

d. Apidae (bijen.)

Euglossa cordata L.
Euglossa dentata L.
Euglossa surinamensis L.
Xylocopa nitens St. Farg.
Apis sp.

ORTHOPTERA. (Sprinkhanen enz.)

Mantis rogatoria Stoll.
Tropinotus cristatus L.
Tropinotus serratus L.
Meroncidius aquilinus L.

Ten slotte verschillende nog niet gedetermineerde insecten, zooals vlinders, wantsen, enz.

Larven van *Rhynchophorus palmarum* L, larven van vlinders, cocons, bijen- en wespennesten.

Eenige crustacea, wormen en vele schelpen, schorpioenen en spinnen.

Eenige voorwerpen op anatomisch gebied.

VOORTBRENGSELEN UIT HET DIERENRIJK.

Spons van *Euspongia* sp. (Aruba.)

Spons van *Euspongia* sp. (Aruba.)

Octopus sp. *Sepia*. (Aruba.)

Loligo sp. *Boeladoer, sepia*. (Aruba.)

Purpurea sp. *Zeehaas, kleurstof*. (Aruba.)

Ajeta di Karet. Schildpadolie, vervaardigd uit de eieren van *Chelone mydas* L. (Aruba.)

Ajeta di Karet. idem. (Suriname.)

Ajeta di Karet van *Chelone imbricata* L. (Aruba.)

Kippenvet.

Vischolie van *Chaetodon auriga*. (Aruba.)

Ajeta di tibron. *Haaienvet van Squalus americanus*.

Manteka di Colebra. Vet van *Scincus* sp. (Aruba.)

Slangenvet van *Ernectus murinus* L.

Drente maissi schubben. Van visch.

Honig en was. (St. Eustatius)

VI

LITERATUUR

BETREFFENDE

NEDERLANDSCH WEST-INDIË¹⁾

Aan dengene, die op eene aangename wijze met Nederlandsch West-Indië wenschte kennis te maken, zouden wij de lezing van het, in het tijdschrift „Tour du Monde” voorkomende artikel van den Heer G. Verschuur, getiteld: „Voyage aux trois „Guyanes” aanbevelen, dat na een in 1892 aan Suriname en aan het eiland Curaçao gebracht bezoek het licht zag.

Wenschte men een beknopt overzicht van de over de koloniën Suriname en Curaçao aanwezige literatuur, zoo zal men dit aantreffen in het door Prof. Veth gegeven overzicht in den „Catalogus der afdeling Nederlandsche Koloniën van de Internationale Koloniale en Uitvoerhandel-Tentoonstelling te Amsterdam”, 1883. Na dat jaar zijn, naar wij meenen voor Suriname vooral van belang: het in 1897 uitgekomen werk „Surinam, sein Land u.s.w., van A. Kappler; de reisbeschrijvingen van Prof. Martin, Jhr. Mr. Elout van Soeterwoude (Onze West) en van Dr. Pareau en voorts het door het „Internationales Archiv für Ethnographie” gepubliceerde „Ethnographisches und Verwandtes aus Guyana” van Prof. Joest, al zal de toon waarin het laatste geschreven is geen onverdeelde sympathie kunnen verwerven. Voor Curaçao zouden aan het bedoelde beknopte overzicht o. i. kunnen worden toegevoegd het artikel „Les Possessions Neerlandaises dans les Antilles, van de hand van Mr. Ch. L. Wijnen, in de „Revue Coloniale Internationale” van 1888, en de sedert 1897 uitgekomen jaarverslagen van het Geschied-, Taal-, Land- en Volkenkundig Genootschap op Curaçao.

Eene zeer uitgebreide verzameling van wat er over Nederlandsch West-Indië geschreven is, zou men kunnen samenstellen met behulp van de volgende gegevens, die voor een gedeelte hierbij zijn ingezonden; namelijk met den bijgewerkten catalogus van het

¹⁾ Gedurende de Ned. West-Indische Tentoonstelling is in de leeszaal van de Bibliotheek van het Koloniaal Museum aanwezig onze zeer uitgebreide verzameling literatuur, kaarten, foto's, enz. op de West-Indische Koloniën betrekking hebbende.

Indisch Genootschap; met dien van de Surinaamsche bibliotheek te Paramaribo, (waarvan de aanvullingen zijn gepubliceerd in het Gouvernements Advertentieblad); met die van de heeren Brill, Frederik Muller & Co. en Martinus Nijhoff; met den door de firma Brill uitgegeven catalogus van de bibliotheek van wijlen Prof. Veth, met den catalogus van de bibliotheek van het Ministerie van Koloniën, met de bibliographische opgaven die in het tijdschrift „West-Indië”, en in de „Beschrijving van Suriname” van Jhr. van Sypesteyn voorkomen en met behulp van de zoo nauwkeurige en volledige opgaven in het aangehaalde artikel van Mr. Wijnmalen. Eindelijk zou men, voor wat Suriname aangaat, de hulp van het bestuur der Moravische Broederschap te Herrnhut en van het Apostolisch Vicariaat te Paramaribo moeten inroepen, om een overzicht te verkrijgen van de talrijke geschriften van godsdienstigen en zedekundigen aard door de beide voor Suriname zoo belangrijke godsdienstige gemeenten sedert vele jaren uitgegeven; terwijl een overzicht van wat over beide Koloniën in tijdschriften voorkomt, te vinden is in het bekende Repertorium van den heer Hartmann over de Koloniale literatuur.

De volgende boeken, brochures en geschriften die voor de studie van Nederlandsch West-Indië van belang kunnen zijn, zijn door ons gedurende deze tentoonstelling ten dienste van belangstellenden aan de directie van het Koloniaal Museum in bruikleen afgestaan.

I. Algemeene beschrijving.

BESCHRIJVINGHE van het Goutrijck ende heerlijk Coninckrijk van Guiana, nu ter tijt beseten van den oude Inwoonderen van Peru, ende geregheert van den nacomelingen van Guiana Capa, eertijts een machtich Coninck in Peru, mette beschrijvinghe van den rijcken Lantschappen van Emeria, Aromaia ende Amapaia, alles ontdeckt in den jare 1595 door den E. H. Walther Raleigh, (waarin o.a. de oude namen van de Surinaamsche rivieren voorkomen) 1644?

FERMIN (Dr.). Beschrijving van de colonie van Surinaame (met afbeeld^{en}. en kaart). 1785. 2 dln.

STEDMAN. Reizen in Surinamen (met platen en met kaarten van Guiana, Suriname en Fransch-Guyana.) 1799. 4 dln.

Als volgorde is aangenomen dat eerst de geschriften betreffende Suriname en Curaçao afzonderlijk en daarna die welke op beide Koloniën te zamen of op onderwerpen van andere landen, die met Nederlandsch West-Indië in verband staan, betrekking hebben, worden opgenoemd.

- VAN HEECKEREN VAN WALIËN. (G. P. C. Baron). Aanteekeningen betreffende de kolonie Suriname (met twee kaartjes) 1826.
- VAN SYPESTEYN (Jhr. C. A.). Beschrijving van Suriname. Historisch, geographisch en statistisch overzicht (met schetskaart van Suriname en plan van Paramaribo). 1854.
- VAN LEENT (Dr. J.). La Guyane Neerlandaise (met schetskaartje). Paris. J. B. Ballière et Fils. 1881.
Hierin komt voor eene lijst van Negerengelsche dier- en plantnamen.
- ELOUT VAN SOETERWOUDE (Jhr. Mr. W.). Onze West. 1884.
- KAPPLER (A.). Surinam, sein Land u. s. w. 1887. Geill. en met schetskaartje.
De beschrijving van de Surinaamsche planten- en dierenwereld en van de bewoners is zeer uitgebreid.
- SIMONS (G. J.). Beschrijving van het eiland Curaçou (met plaat en schetskaartje). 1868.
Hierin een lijst van dier- en plantnamen in het Papiamentsch.
- WIJNMALEN. (Mr. Th. Ch. L.) Les possessions Neerlandaises dans les Antilles. Notices bibliographiques, historiques, politiques, économiques et statistiques. 1888.
(Uit de Revue Coloniale Internationale).
- DE VEER. (J. R. G.). La colonie de Curaçao. 1898.
(Uit het Gedenkboek, saamgesteld bij gelegenheid van de inhuldiging van H. M. Koningin Wilhelmina).
- REILLY. (W. B.). Curaçao, Dutch West-Indies. 1898. Geill.
(the Monthly Illustrator, vol. XVI, No. 1).
- FEENSTRA. (M. D.). Beknopte beschrijving van de Nederlandsche overzeesche bezittingen. 1852. 3 dln.
- WESENHAGEN. (W. A. C.). Een en ander over de West. 1896, (met afbeeld.)
- AITTON. (D.). Nederlandsch Oost- en West-Indië. 1889.
(Aardrijkskundige beschrijving ten dienste van het onderwijs).
Ter loops zij hier opgemerkt dat naar ons bescheiden inzicht de beste en meest volledige aardrijkskundige beschrijving van Suriname en Curaçao ten dienste van het onderwijs ons toe schijnt die te zijn van den Heer Schuiling in zijn leerboek „Nederland onder de tropen”, al komen er ook verscheidene kleine onnauwkeurigheden in voor.

LE PAYS DE L'OR, met afbeeld., aflevering van „La Politique Coloniale Illustrée.” 1895.

In deze beschrijving van Fransch-Guyana komt iets voor over de Lawa-delta en over de vraag of Suriname ten zuiden aan Fransch-Guyana grenst.

LOTH (W. L.) Beknopte Aardrijkskundige Beschrijving van Suriname, met kaart van Paramaribo.

MARTIN (K.) Bericht über eine Reise nach Niederl. West-Indien und darauf gegründete Studien. (Met kaarten en platen), 1886—88, 2 dln.

II. Natuurlijke historie, Taal-, Land- en Volkenkunde.

LISMAN. (Mr. J. A. E.) Verslag van een reis naar de rivier Marowijne en naar het etablissement Mana. Paramaribo 1849.

ELOUT VAN SOETERWOUDE. (Jhr. Mr. W.) De Surinaamsche goudvelden. Gids 1884.

LOTH. (W. L.) Verslag van een reis van de Lawa tot verkenning van het terrein tusschen die rivier en de Tapanahoni en van dat tusschen de Toso- en de Sarakreek, enz. 1892.

WESENHAGEN. (Mr. A. C.) Suriname. Iets over land en volk. 1896.

VAN PANHUIJS. (Jhr. L. C.) Iets over de Marowijne rivier en hare geschiedenis.

(Uit het Bulletin van het Koloniaal Museum. Maart 1896).

IDEM. De vrouw in Nederlandsch West-Indië. Uitgegeven van wege de W.-I. rubriekcommissie van de Nationale tentoonstelling van vrouwenarbeid. 1898.

STARING. (Dr. W. C. A.). Over de geologische gesteldheid van Suriname. 1855.

(Uit de „Letterbode”).

DUMONTIER (Dr.). Bijdrage tot de kennis der geologische gesteldheid van het eiland Curaçao.

(Uit Verslagen en Mededeelingen der Kon. Academie van Wetenschappen, afd. Natuurkunde, Deel VIII, blz. 287).

DE VRIJ (Dr. J. E.). Contributions to the knowledge of Thevetia nereifolia (cerbera of jorro-jorro).

(Uit het Pharmaceutical Journal, December 1881.)

DE LOOS. (Dr. D.). Voortbrengselen van Nederlandsch West-Indië.

(5e Deel der Beschr. Catalogus v. h. Koloniaal Museum, Haarlem, 1888.)

- HERING. (C. J.) Meteorologie in de Kolonie-Suriname.
(Uit „Goede Tijding”, No. 91 en 92, 1894.)
- GERHARD. Negerenglische Gespräche, bearbeitet u. sw. von
J. Kersten. Herrnhut 1893.
Met dit werkje kan men in korten tijd van het Neger-
engelsch voldoende op de hoogte komen; het wordt alge-
meen gebruikt door de Herrnhutter leeraars, die zich in
Suriname gaan vestigen.
- DE MARTINS. (CAR. FR. CH.) Dictionnarium Gallice-Latine-
Galibi. 1763. (overdruk), waarin o.a. Caraïbische dier- en
plantnamen.
- VETH. (Dr. P. J.) Uit Oost en West. 1889.
- TIJDSCHRIFT WEST-INDIË. Onder redactie van Mr. H. C. Focke,
Dr. Ch. Landré, Jhr. C. A. van Sypesteyn en
Dr. C. A. Dumontier. 1856 en 1858. 2 dln.
Met belangrijke artikelen over de natuurlijke historie, de
taal-, land- en volkenkunde en de geschiedenis van Suriname.
- EERSTE JAARLIJKSCH VERSLAG van het geschied-, taal-, land-
en volkenkundig Genootschap, gevestigd te Willemstad
(Curaçao.) 1896/97.
- TWEDE VERSLAG 1897/98.
- VAN WEST. (Dr. J.) Twee Indiaansche bekkens uit de koloniën
Suriname (Acad. proefschrift met afbeeldingen), 1870.
- TEN KATE. (Dr. H.) Observations anthropologiques recueillies
dans la Guiane et le Vénézuéla. 1887.
(Uit de Revue d'Anthropologie, dirigée par Paul
Topinard.)
- HENSEN. (A. W.) Eenige halssierraden in gebruik bij de Indianen
in Suriname.
(Bulletin Koloniaal Museum van September 1892).
- SCHMELTZ. (Dr. J. D. E.) Geräthe der Caraïben von Surinam,
(met 2 gekl. platen.)
(Uit het Int. Archiv. für Ethnographie.) 1887.
- VAN PANHUYS. (Jhr. L. C.) Ein Caraïbisches Ruder aus Surinam.
1897.
- IDEM. Färben des Körpers der Eingeborenen Central-Amerika's.
1897.
- IDEM. Proeve eener verklaring van de ornamentiek van de
Indianen in Guyana. 1898. met afbeeldingen.
(Uit het Int. Archiv. für Ethnographie.)
- WOOD. (J. G.) De onbeschaafde volken. Met een voorrede van
Prof. H. Schlegel. 1876. 2 dln. geïll.
Op bladz. 616—675 wordt speciaal gehandeld over de
Indianen van Guiana.

- SAPPER. (Dr. C.) Mittelamericanische Caraiben. 1897.
(Uit het Int. Archiv. für Ethnographie.)
- BALFOUR. (H.) The evolution of decorative art. 1893. geïll.
Op blz. 121 teekeningen en verklaring van figuren op
Indiaansch vlechtwerk.
- SPENSER ST. JOHN. (SIR.) Hayti or the Black Republic 1889.
Hierbij is gevoegd een overzicht van dit hoogst belang-
rijke werk, voorkomende in het Zondagsblad van „De
Avondpost”.
- SERRURIER. (Dr. L.) Oost- en West-Indische huizen. 1885.
- VAN PANHUY. (Jhr. L. C.) F. Boaz. The Indians on the North
Pacific Coast. 1898.
- IDEM. Primitive ornamentik. 1898.
(Uit het Int. Archiv. für Ethnographie.)
- PREUSS. (Dr. K. Th.) Künstlerische Darstellungen aus Kaiser
Wilhelmsland. 1898. Met afbeeld.
(Uit het Zeitschrift für Ethnologie.)
(Voorbeeld van een onderzoek naar de beteekenis der
ornamentieke figuren van onbeschaafde volken).
- SERRURIER. (Dr. L.) De Pionier. Handleiding voor het verzamelen
en waarnemen op natuurkundig gebied, inzonderheid in
tropische gewesten. 1891.
- HUBRECHT. (Dr. A. A. W.) Handleiding bij het opsporen of
verzamen van voorwerpen uit het dierenrijk ook in Oost- of
West-Indië. 1879.
- VEEN. (H.) Handleiding voor het verzamelen en conserveeren
van dieren en dierlijke producten in de Nederlandsche
overzeesche gewesten. 1897.
- WESTEROÛEN VAN MEETEREN, Surinaamsche planten en Cultuur-
gewassen, boomen en houtsoorten.

III. Geschiedenis.

- CONSIDERATIEN van Bewinthebberen der Generale Geoctroyeerde
West-Indische Compagnie deser Landen over de Directie
van de colonie van Suriname ende het Gouvernement van
den Heer Van Sommelsdyck aldaar. 1688?
Hierin komt o. a. voor het octroy ofte fundamenteele
conditiën, onder de welke haar Hoogh Mogenden, enz.,
van 1682.
- WOLBERS. (I.) Geschiedenis van Suriname. 1861.

- VLIET. (Mej. M.) Beknopte geschiedenis van Suriname. 1863.
 VAN SYPESTEYN. (Jhr. C. A.) Mr. Jan Jacob Mauricius. 1858.
 KOLLEWIJN. (A. M.) Geschiedenis van Nederlandsch Oost- en West-Indië. 1887.
 NETSCHER. (P. M.) Geschiedenis van de koloniën Essequibo, Demerary en Berbice 1888, met kaarten van Guiana, Essequibo, enz.
 RAPPORT en suite d'une enquête générale sur les événements du territoire contesté franco-brésilien et sur le combat de Mapa. Supplém. au Moniteur officiel de la Guyane Française 22 Juni 1895.

IV. Wetgeving, Rechtswezen en Bestuur. Statistiek.

- GOUVERNEMENTSBLADEN van Suriname van 1816—1835.
 IDEM van Suriname van 1836—1839.
 SCHUURMAN en JORDENS. Wetten en verordeningen betreffende Suriname, Curaçao en Nederlandsch-Indië 1888.
 HEYLIDY. (Mr. C. J.) Verhandeling over de strafregtpleging in Suriname 1857. (Acad.-Proefschrift.)
 VAN DEN BRANDHOF. (N.) De toekomst der kolonie Suriname 1878. (Met schetskaart van eene voorgestelde territoriale indeeling.)
 COHEN STUART. (J. A. F.) Suriname's financiën van 1867—1874.
 QUARLES VAN UFFORD. (Jhr. Mr. J. K. W.) Surinaamsche aan- gelegenheden. (Economist 1876.)
 IDEM Nederlandsch West-Indië. (Economist 1898.)
 VAN PANHUY. (Jhr. Mr. F. G.) Uitlevering van vreemde misdadigers in onze overzeesche bezittingen 1891. (Acad. Proefschrift.)
 MALOUE. (V. P.) Collection de Mémoires et correspondances officielles sur l'administration des colonies et notamment sur la Guyane Française et Hollandaise. an X. 5 dln.
 In het 3de deel mededeelingen over Suriname. Kaart van het bekende gedeelte van Fransch en Bataafsch Guyana (deel I) en van Suriname door Simon Mentelle. Cayenne 1777, (deel III).
 REGLEMENT van orde van de Koloniale Staten 1868. Jaarcijfers van de Koloniën 1894 en vorige jaren. Uitgegeven door de centrale commissie voor statistiek.

- WIJNMALEN, (Mr. F. C. L.). Statistisch overzicht van Nederlandsch West-Indië, 1888. Uit de Bijdragen van het statistisch Instituut.
Surinaamsche almanak van 1859, 1861, 1866, 1889 en 1896.
- VAN RADERS, (R. F. Baron). Memorie aan den Koning betreffende zijn bekomen ontslag als Gouverneur der Kolonie Suriname, 2de druk 1852.
- HEYLIDY, (Mr. C. J.). Open brief van, enz. aan Mr. H. A. A. des Amorie van der Hoeven. Uit de Surinaamsche Courant, Gouvernements-Advertentieblad van 12 Februari 1884, No. 20.
Protest tegen den raad om de Surinaamsche negers maar te laten uitsterven.
- VAN EEDEN, (F. W.). Een verwaarloosd erfdeel. (Bulletin Koloniaal Museum van Maart 1896).

V. Kolonisatie, Emigratie, Emancipatie en Slavernij.

- VAN PANHUYS, (Jhr. Mr. W. E.). Europeesche Volksplantingen in tropische gewesten. Gids 1870
- EMIGRATIE naar de Nederlandsche Koloniën. Verslag van Directeuren der Ned. Maatschappij ter bevordering van Nijverheid wegens de ingekomen rapporten der departementen. 1873?
- AMERINUS SENIOR. Emigratie van Nederlanders naar Suriname 1873.
- VAN DER GON NETSCHER, (A. D.). Open brief aan Z. E. den Minister van Koloniën J. D. Fransen van de Putte. 1864.
- IDEM. Werking van de wet tot opheffing der slavernij in de Nederlandsche West-Indische Koloniën. 1866.
- IDEM. Over den nood van Suriname. 1868.
- IDEM. Immigratie voor Suriname, afstand van de kust. 1871.
(Uit het Dagblad van Zuid-Holland en 's-Gravenhage).
- EERSTE EN TWEEDE RAPPORT der Staatscommissie, benoemd bij Kon. Besluit van 29 November 1853, N°. 66.
(Suriname, met kaart, 1855; Curaçao 1856.)
- VAN SYPESTEYN, (Jhr. C. A.). Afschaffing der Slavernij in de Nederlandsche West-Indische Koloniën.
(Uit het bijblad van den Economist) 1866 en 1867.
- COHEN STUART, (J. A. F.). De coolie aanvoer in Suriname. (Economist) 1875.
- VAN PRAAG. (Mr. SEM.) Een immigratiefonds voor Suriname. 1879.

IETS omtrent den tegenwoordigen toestand der slavenbevolking in de Nederlandsche West-Indische bezittingen. 1853.

DE SURINAAMSCH KWESTIE op haar tegenwoordig standpunt. 1868.

SANCHES, (D. J.) Een blik op den toestand der kolonie Suriname. 1871.

JUDA, (M.) Open brief aan allen die belang stellen in de toekomst van Suriname.

(Vier brieven, 1869—1870).

JOHAN. Suriname en de Surinaamsche kwestie. 1875.

PYTTERSEN TZN., (H.) Door een rooden draad verbonden, Armenzorg, Emigratie, Suriname. 1892.

VI. Geneeskunde.

DUMONTIER, (Dr. F. A. C.) De framboesia in Colonia Surinamensi observata. 1855.

VERSLAGEN over de lepra in Suriname, ingediend aan het Departement van Koloniën door de Eerste Klasse van het Kon. Ned. Instituut. 1851.

LANDRÉ, (Dr. CH.) Bijdrage tot de kennis en de behandeling der ziekten van Negers in de kolonie Suriname. I Hydraemia. II. Chloasma. 1852.

LANDRÉ (Dr. CH.) Over de oorzaken der verbreiding van de lepra. Een waarschuwend woord aan de inwoners van Suriname 1889.

DROGNAT LANDRÉ (Dr. C. L.) De besmettelijkheid der lepra arabum, bewezen door de geschiedenis dezer ziekte in Suriname. (Acad. Proefschrift) 1867.

LAURE (Dr. JULES) Considérations pratiques sur les maladies de la Guyane. Paris 1859.

CAPRILES (Dr. D. R.) Het krankzinnigengesticht op Curaçao. Oorzaken en behandeling der krankzinnigen op dit Eiland. 1883.

RAADGEVINGEN aan de ingezetenen van Suriname, omtrent hun leefregel en de hulpmiddelen bij het ontstaan der cholera. Uitgegeven met voorkennis van de Commissie van Geneeskundig onderzoek en toevoorzigt.

BOEN RAI vo wan dattrā, fa wi moesoe li bi, en dem fossi helpi, disi wi habi va noodoe, efi Kolera Siki sa Kom na wi Kondré.

VII. Diversen.

- HENSEN (A. H.) Over de pinda of aardnotencultuur in Suriname. Bulletin van het Koloniaal Museum. Februari 1892.
- GORSIRA C.S. (M. B.) Aan onze mede-aandeelhouders in de Aruba Phosphaat Maatschappij en het Publiek. 1884.
- VAN LIER (MR. E. J.) Leugenachtig en brutaal. Antwoord op bovenstaande brochure. 1884.
- VERSLAGEN van de Aruba Phosphaat Maatschappij 1883/1884 en 1886/1887.
- MADURO (S. E. L.) Bescheiden bemerkingen op het aanleggen van gemeenschapsmiddelen tusschen Pietermaai en Stad-zijde, enz.
- Derde Jaarlijksch Verslag van het St. Jozefs-weeshuis voor jongens te Santa Rosa op Curaçao. 1894.
- CORONA FUNEBRE dedicada a la memoria de A. Bethencourt. Curazao 1886,
- DUMONTIER. (Dr) Necrologie C. A. F. Moorrees, Chef van den geneeskundigen dienst in Suriname. Uit het Ned. Militair Geneeskundig Archief 1878.
- VAN COLL, (C.) Openbrief aan den Heer J. F. A. Cateau van Rosevelt 1879.
- VAN LANSBERGE. (J. F. A. E.) Het zilveren kroningsfeest in Suriname.

VIII. Tentoonstellingen.

- NEGERENGELSCH OPROEPING tot deelname aan de tentoonstelling te Paramaribo in 1876.
- CATALOGUS tentoonstelling Paramaribo 1876.
- VAN EEDEN (F. W.) De Koloniën op de Internationale Tentoonstelling te Amsterdam in 1883.
- CATALOGUS der afdeeling Nederlandsche Koloniën van de Internationale, Koloniale en Uitvoerhandel Tentoonstelling te Amsterdam 1883, (waarin het in den hoofde dezès aangegeven beknopte bibliographisch overzicht).
- OVERZICHT van hetgeen gewenscht wordt voor de rubriek West-Indië van de Nationale Tentoonstelling van Vrouwenarbeid („Onze West” van 17 November 1897, No. 14.)
- CATALOGUS van de Nationale Tentoonstelling van Vrouwenarbeid. 1898.
(Zie over Nederlandsch West-Indië, blz. 60 en vlg.)
- VAN EEDEN. (F. W.) Eene tentoonstelling van Nederlandsch West-Indië in 1898.
(Indische Mercurius van 6 Februari 1897).

IX. Bibliographische gegevens.

- CATALOGUS Surinaamsche Bibliotheek te Paramaribo 1862.
 CATALOGUS Bibliotheek Indisch Genootschap 1869.
 CATALOGUS van de firma Brill te Leiden betr. Oost- en West-Indië, met supplement.
 CATALOGUS van de verkooping van de bibliotheek van wijlen Prof. Veth 1899.
 (Zie voorts de reeds opgenoemde werken van Jhr. van Sypesteyn, Dr. Wijnmalen en het tijdschrift West-Indië.

X. Kaarten.

- KAART VAN SURINAME, uitgegeven door de Vereeniging voor Suriname, 1881.?
 KAART VAN DE DROOGLEGGING van de terreinen rond Paramaribo, 1896. (Memorie van Toelichting wetsontwerp leening productieve werken).
 KUSTKAART VAN GUYANA, van Demerary tot Cayenne. Uitgegeven door de afdeling Hydrographie van het Ministerie van Marine, 1886.
 LOTH (W. L.) Kaart van Guiana (Engelsch, Nederlandsch en Fransch. Uitgegeven met goedkeuring van Zijne Excellentie Mr. H. J. Smit, Gouverneur van Suriname. (Schaal 1 : 1.000.000).
 VAN PANHUYS, (JHR. L. C.). Kaart van de Beneden-Marowijne vervaardigd naar de kaart van J. F. A. Cateau van Rosevelt en J. E. van Lansberge. Schaal 1 : 100000. (Uitgegeven door het Koloniaal Museum te Haarlem, 1896.)
 KAART VAN SURINAME, aanwijzende de verdeeling in districten. Koloniaal verslag van 1898.
 Voorts de kaarten en schetskaartjes die zich bevinden in de reeds opgenoemde geschriften van: Fermin, Stedman, Van Heeckeren, Van Sypestein, Van Leent, Kappler, Simons, Malout en in het eerste Rapport van de Staatscommissie van 1853.

Juli 1899.

L. C. VAN PANHUYS.

Inzending van J. H. DE BUSSY, *Amsterdam*:

KAART VAN SURINAME,

naar de opmetingen van

J. F. A. CATEAU VAN ROSEVELT en J. F. A. E. VAN LANSBERGE,
aangevuld tot 1898 met die van- en geteekend door

W. L. LOTH,

Gouvernements Landmeter in Suriname.

Schaal 1 : 500.000, in kleurendruk.

Afmeting 96 × 105 c.M.

De ter tentoonstelling aanwezige kaart is het eerste van de pers gekomen exemplaar van deze nieuwe zeer belangrijke kaart, welke dezer dagen bij de firma J. H. DE BUSSY het licht zal zien.

INHOUDSOPGAVE.

I.

	Pag.
VOORWOORD	3
GESCHIEDENIS DER NEDERLANDSCH WEST-INDISCHE TENTOONSTELLING.	5
ALGEMEENE INLEIDING; door W. L. LOTH	7
WIJ GAAN VOORUIT!; door PYTTERSEN	16
DE BODEM VAN NEDERLANDSCH WEST-INDIË; door DR. H. VAN CAPPELLE	18
IETS OVER HET KLIMAAT VAN SURINAME; door DR. MAURITS SNELLEN	22
ONZE WEST-INDISCHE EILANDEN; door L. A. FERGUSON	26
DE BEWONERS VAN NEDERLANDSCH WEST-INDIË; door L. C. VAN PANHUIJS.	29
LANDBOUW EN NIJVERHEID IN SURINAME; door JHR. MR. T. A. J. VAN ASCH VAN WYCK	35
IETS OVER SURINAME ALS GOUDLAND; door MR. C. H. VAN MEURS	45
HET ONDERWIJS IN SURINAME; door DR. H. D. BENJAMINS.	50
DE OUDHEDEN VAN SURINAME; door C. J. HERING	54
PROGRAMMA VAN EENE WETENSCHAPPELIJKE REIS, DIE IN HET BELANG VAN DE TE HAARLEM TE HOUDEN NEDERLANDSCHE WEST-INDISCHE TENTOONSTELLING BEHOORT TE WORDEN GEDAAN IN SEPTEMBER 1898; door C. J. HERING.	59

II.

PROGRAMMA VOOR DE IN 1899 TE HAARLEM TE HOUDEN NEDERLANDSCHE WEST-INDISCHE TENTOONSTELLING	63
ETHNOGRAPHIE	70
GEOLOGIE	83
BOTANIE	87
ZOÖLOGIE	107
BIBLIOGRAPHIE	123

Z. O. Z.

BERICHT.

WEST-INDISCHE PRIJSVRAAG.

De Commissie van het KOLONIAAL MUSEUM
TE HAARLEM looft uit een **Gouden Medaille**
voor de beste verzameling van minstens
100 gedroogde Surinaamsche planten (herba-
rium), in het bijzonder van nuttige en weinig
bekende gewassen; zie blz. 103 van dezen
Catalogus.

